

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
REGIONŲ PLĖTROS INSTITUTAS

Inesa LUKOŠIŪTĖ
Viešojo valdymo studijų programos studentė

**ANTI-KORUPCINĖS POLITIKOS FORMAVIMO INSTITUCINIŲ
IR TEISINIŲ MECHANIZMŲ DERMĖ**
Magistro baigiamasis darbas

Šiauliai, 2020

**ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
REGIONŲ PLĖTROS INSTITUTAS**

Inesa LUKOŠIŪTĖ

**ANTI-KORUPCINĖS POLITIKOS FORMAVIMO INSTITUCINIŲ
IR TEISINIŲ MECHANIZMŲ DERMĖ**

Magistro baigiamasis darbas

Socialiniai mokslai, Vadyba (S 003)

Studijų kryptis: Viešasis administravimas (L07)

Darbo vadovė:

dr. Rita TOLEIKIENĖ

Teigiu, kad baigiamasis darbas, kurį teikiu Viešojo administravimo magistro laipsniui įgyti, yra originalus autorinis darbas.

(Studento parašas)

Lukošiūtė, I. (2020). Antikorupcinės politikos formavimo institucinių ir teisinių mechanizmų dermė: viešojo valdymo magistro studijų baigiamasis darbas. Baigiamojo darbo vadovė dr. R. Toleikienė. Šiaulių universitetas, Regionų plėtros institutas. Šiauliai. 73 p. (100 p.).

SANTRAUKA

Korupcija yra suvokiama kaip grėsmė valstybei. Šis daugialypis reiškinys daro neigiamą poveikį ne tik ekonomikai, bet ir kitoms valstybės valdymo sritims. Korupcija, kaip reiškinys nėra, nuspėjama iš anksto, todėl valstybės yra linkusios vykdyti kryptingą antikorupcinę politiką, kad korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų skaičius imtų mažėti. Atsižvelgiant į pastaraisiais metais atliekamų tyrimų rezultatus, pastebėta, kad Lietuvos vykdoma antikorupcinė politika yra stabili ir neskatina situacijos gerėjimo. Kadangi, antikorupcinė politika yra viešosios politikos dalis, jos veiksmingumui didelę įtaką turi priimami sprendimai. Norint pasiekti gerų rezultatų, antikorupcinės politikos srityje, sprendimai turi būti priimami derinant institucinius ir teisinius mechanizmus.

Šio magistro baigiamojo darbo tikslas – atskleisti antikorupcinės politikos formavimo institucinių ir teisinių mechanizmų dermę.

Magistro baigiamajame darbe naudojami darbo metodai: literatūros analizė, dokumentų turinio analizė bei antrinė dokumentų analizė.

Teorinėje magistro darbo dalyje pateikiama viešosios politikos samprata, politikos proceso ir jo etapų analizė, kaip pagrindinės teorijos antikorupcinės politikos formavimo institucinių ir teisinių mechanizmų dermės analizei. Vėliau yra apibrėžiama antikorupcinė politika ir jos formavime dalyvaujantys politikos veikėjai. Antrame teorinės magistro darbo dalies skyriuje koncentruojamasi į antikorupcinės politikos formavimo institucinius ir teisinius mechanizmus, atskleidžiama jų samprata ir dermė. Tame pačiame skyriuje aptariami tarptautiniai ir regioniniai antikorupcinės politikos instituciniai ir teisiniai mechanizmai.

Empirinėje darbo dalyje yra nagrinėjama Lietuvos antikorupcinės politikos formavimo institucinių ir teisinių mechanizmų dermė, koncentruojantis į patį svarbiausią antikorupcinės politikos dokumentą – nacionalinę kovos su korupcija programą. Programa nagrinėjama pasitelkiant politikos procesą ir jo etapus.

Raktiniai žodžiai: antikorupcinė politika, viešoji politika, politikos formavimas, politikos procesas, instituciniai ir teisiniai mechanizmai.

Lukošiūtė, I. (2020) Coherence of institutional and legal mechanisms of anti-corruption policy making: Public Administration master studies thesis. Research supervisor dr. R. Toleikienė. Šiauliai University Institute of Regional Development. Šiauliai. 73 p. (100 p.).

SUMMARY

Corruption is perceived as a threat to the state. This multifaceted phenomenon is having a negative impact not only on the economy but also on other areas of public governance. Corruption as a phenomenon is unpredictable, so states tend to pursue targeted anti-corruption policies to reduce the number of corruption-related crimes. Taking into account the results of research conducted in recent years, it has been noticed that Lithuania's anti-corruption policy is stable and does not encourage improvement of the situation. Because anti-corruption policy is part of public policy, its effectiveness is greatly influenced by decision-making. In order to achieve good results in the field of anti-corruption policy, decisions must be taken in a combination of institutional and legal mechanisms.

The purpose of this master's thesis is to reveal the coherence of institutional and legal mechanisms of anti-corruption policy making.

Methods used in the master's thesis: literature analysis, document content analysis and secondary document analysis.

The theoretical part of the master's thesis presents the concept of public policy, the analysis of the policy process and its stages as the main theories for the analysis of the coherence of the institutional and legal mechanisms of anti-corruption policy making. Thereafter, anti-corruption policy and the actors involved in its formation are defined.

The second section of the Master's thesis focuses on the institutional and legal mechanisms of anti-corruption policy making, revealing their conception and coherence. The same chapter discusses the international and regional institutional and legal mechanisms of anti-corruption policy.

The empirical part of the paper analyzes the coherence of the institutional and legal mechanisms of Lithuanian anti-corruption policy, focusing on the most important anti-corruption policy document – the national anti-corruption program. The program is addressed through the policy process and its stages.

Keywords: anti-corruption policy, public policy, policy making, policy process, institutional and legal mechanisms.

TURINYS

IVADAS	6
1. ANTIKORUPCINĖS POLITIKOS TEORINIAI ASPEKTAI	9
1.1. Viešosios politikos samprata	9
1.2. Viešosios politikos formavimas ir jo ypatumai	11
1.3. Antikorupcinė politika ir jos formavimas viešosios politikos aspektu	14
1.4. Antikorupcinės politikos formavimo dalyviai	19
2. INSTITUCINIAI IR TEISINIAI MECHANIZMAI, FORMUOJANTYS ANTIKORUPCINĘ POLITIKĄ	23
2.1. Instituciniai antikorupcinės politikos formavimo mechanizmai.....	24
2.2. Teisiniai antikorupcinės politikos formavimo mechanizmai.....	27
2.3. Tarptautiniai instituciniai ir teisiniai mechanizmai, formuojantys antikorupcinę politiką....	30
2.3.1. Tarptautiniai instituciniai mechanizmai, formuojantys antikorupcinę politiką	30
2.3.2. Tarptautiniai teisiniai mechanizmai, formuojantys antikorupcinę politiką	34
3. ANTIKORUPCINĖS POLITIKOS INSTITUCINIŲ IR TEISINIŲ MECHANIZMŲ DERMĖS TYRIMO METODIKA IR REZULTATAI	38
3.1. Antikorupcinės politikos formavimo institucinių ir teisinių mechanizmų dermės tyrimo metodika.....	38
3.2. Antikorupcinės politikos formavimo institucinių ir teisinių mechanizmų dermės tyrimo rezultatai	44
3.3. Antikorupcinės politikos formavimo institucinių ir teisinių mechanizmų dermė	66
IŠVADOS	70
REKOMENDACIJOS	72
LITERATŪRA	74
PRIEDAI	85

IVADAS

Temos aktualumas ir reikšmingumas. Korupcija, kaip reiškinys, daro neigiamą įtaką visuomenei ir valstybei. Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatyme korupcinio pobūdžio nusikalstamomis veikomis yra įvardijama: „<...> kyšininkavimas, prekyba poveikiu, papirkimas, kitos nusikalstamos veikos, jeigu jos padarytos viešojo administravimo sektoriuje arba teikiant viešąsias paslaugas siekiant sau ar kitiems asmenims naudos: piktnaudžiavimas tarnybine padėtimi arba įgaliojimų viršijimas, piktnaudžiavimas oficialiais įgaliojimais, dokumentų ar matavimo priemonių suklastojimas, sukčiavimas, turto pasisavinimas ar iššvaistymas, tarnybos paslapties atskleidimas, komercinės paslapties atskleidimas, neteisingų duomenų apie pajamas, pelną ar turtą pateikimas, nusikalstamu būdu įgytų pinigų ar turto legalizavimas, kišimasis į valstybės tarnautojo ar viešojo administravimo funkcijas atliekančio asmens veiklą ar kitos nusikalstamos veikos, kai tokių veikų padarymu siekiama ar reikalaujama kyšio, papirkimo arba nuslėpti ar užmaskuoti kyšininkavimą ar papirkimą“ (TAR, 2002, IX-904).

Didžioji dalis pasaulio valstybių, bandydamos sumažinti korupcijos mastą šalyje, vykdo antikorupcinę politiką. Pasaulio bankas (2015) yra pabrėžęs, kad vienas iš viešosios politikos prioritetų yra kovos su korupcija reforma, kuri yra antikorupcinės politikos išdava. Tarptautinė organizacija „Transparency International“, norėdama pamatuoti ir palyginti valstybių korupcijos atsparumo lygį, kiekvienais metais atlieka Korupcijos suvokimo indekso (toliau – KSI) tyrimą. KSI „<...> yra sudaromas remiantis tarptautiniais ekspertiniais vertinimais ir verslo apklausomis, jas standartizuojant pagal KSI metodologiją <...> tyrime naudojama informacija iš 13 šaltinių. Atskiri tarptautinių tyrimų elementai, aktualūs korupcijos vertinimui, yra standartizuojami taip, kad kiekvieno šaltinio įvertis pateikiamas šimto balų skalėje nuo 0 iki 100. KSI balas – šių rodiklių vidurkis“ (STT, 2019, p. 1). Antikorupcinė politika yra viešosios politikos dalis, todėl šioje vietoje svarbus tampa antikorupcinės politikos formavimas. ***Būtina pabrėžti, kad šiame darbe antikorupcinės politikos formavimas (policy making) yra suprantamas kaip viešosios politikos ciklas (procesas), susidedantis iš smulkesnių etapų: darbotvarkės nustatymas, politikos formulavimas (policy formulation), politikos teisėtumas, politikos įgyvendinimas, vertinimas bei politikos tęstinumas*** (Cairney, 2013; Dunn, 2006; Šerikova, 2013; Furman, Šerikova, 2007). Formuojamai antikorupcinei politikai daug įtakos turi instituciniai ir teisiniai politikos formavimo mechanizmai, kurie formuojant antikorupcinę politiką apima institucijas, kurios nusprendžia, kokia turi būti vykdoma antikorupcinė politika, ir teisės aktus, kuriuose yra reglamentuojami institucijų priimami sprendimai. Tam, kad politika būtų vykdoma kryptingai, nuosekliai ir veiksmingai būtina, antikorupcinės politikos formavimo institucinių ir teisinių mechanizmų dermė.

Mokslinis iširtumas ir naujumas. Antikorupcinės politikos formavimas – kaip procesas – yra ganėtinai mažai nagrinėta tema ir tik mažos dalies mokslininkų dėmesio sulaukusi sritis. Tiek Lietuvos mokslininkai, tiek užsienio šalių mokslininkai yra linkę labiau nagrinėti ir daugiausiai dėmesio skiria šioms korupcijos / antikorupcijos sritims:

- korupcijos fenomenas ir jo padariniai – Palidauskaitė (2005), Matulevičius (2008), Lin, Morck, Yeung, Zhao (2016), Palidauskaitė ir Ibenskas (2007), Brandišauskas (2005);
- antikorupcinio švietimo problemų identifikavimas ir švietimo skatinimas – Vaisvalavičiūtė (2007), Komalasari, Saripudin. (2015), Denisova-Schmidt, ir kiti (2016);
- korupcijos prevencijos – Heilbrunn (2004), Iyer, Samociuk, (2016), Scott (2013);
- antikorupcinės aplinka, jos kūrimas ir įgyvendinimas – Būdvytis, Bereišis, Šafranovič ir kt. (2018), Brown, Heinrich (2017), Lin, Morck, Yeung, Zhao (2016), Palidauskaitė, Raudonienė (2004), Persson, Rothstein, Teorell. (2013);
- antikorupcijos samprata – Hough (2013), Larmour (2007), Teachout. (2008), McCoy. (2001).

Lietuvos mokslininkai yra pakankamai mažai analizavę antikorupcinės politikos formavimo klausimą, kokiais instituciniais ar teisiniais mechanizmais ji yra formuojama, kaip jie dera tarpusavyje. Dėl šios priežasties magistro darbe tiriama antikorupcinės politikos formavimo institucinių ir teisinių mechanizmų dermė.

Magistro darbo problema: Lietuvos antikorupcinė politika, kaip jau buvo minėta, yra tiriama ne tik Lietuvos organizacijų, bet ir tarptautinių, tokių kaip „Transparency International“, kurios analizuoja Lietuvos atsparumą korupcijai. KSI yra kasmetinis tyrimas, atskleidžiantis valstybių vykdomų antikorupcinių politikų efektyvumą, ir pagal tai suteiktus balus, valstybes išreitinguoja. „2018 m. Lietuvai buvo skirta 59 balai ir 38 vieta tarp tyrime vertinamų 180 pasaulio valstybių. Lyginant su 2017 m., KSI rezultatas nepasikeitė – Lietuvos įvertis ir pasaulinis reitingas išliko stabilūs“, tokį pat įvertinimą Lietuva gavo 2017 m. ir 2016 m. (STT, 2019, p. 1). Nors Specialiųjų tyrimų tarnyba (toliau – STT) savo strateginiuose dokumentuose nurodo 2014 m. ir 2015 m. pasiekti 60 balų, 2016 m. – 61 balą, 2017 m. ir 2018 m. – 62 balus, Lietuva šio efekto kriterijaus niekaip nepasiekia (STT (90.46.1902) 2015–2017-ųjų metų strateginis veiklos planas, 2015; STT (90.46.1902) 2018–2020-ųjų metų strateginis veiklos planas, 2018). Atsižvelgiant į tai, kad Lietuva rengia Nacionalines kovos su korupcija programas, kuriose numatomos priemonės kovai su korupcija, kyla klausimas, kodėl antikorupcinės politikos formavimo instituciniai ir teisiniai mechanizmai neužtikrina kovos su korupcija situacijos gerėjimo ir kaip šie mechanizmai deri tarpusavyje?

Tyrimo objektas – institucinių ir teisinių mechanizmų dermė, formuojant antikorupcinę politiką.

Tyrimo tikslas – atskleisti antikorupcinės politikos formavimo institucinių ir teisinių mechanizmų dermę.

Tyrimo uždaviniai:

1. Teoriniu aspektu apibrėžti antikorupcinės politikos formavimą, remiantis viešosios politikos ciklu;
2. Identifikuoti antikorupcinės politikos formavimo institucinius ir teisinius mechanizmus;
3. Dokumentų analizės metodu atskleisti antikorupcinės politikos formavimo institucinių ir teisinių mechanizmų dermę.

Tyrimo metodai:

1. *Mokslinės literatūros analizės apibendrinimas* – naudojant viešosios politikos ciklo teoriją, apibrėžtas antikorupcinės politikos formavimas.
2. *Pirminių šaltinių analizė* – nagrinėti nacionaliniai teisiniai dokumentai, reglamentuojantys antikorupcinės politikos formavimo institucinius ir teisinius mechanizmus.
3. *Antrinė dokumentų analizė* – naudojama Specialiųjų tyrimų tarnybos ir kitų institucijų strateginių veiklos planų, ataskaitų analizei bei kovos su korupcija programų įgyvendinimo apibendrinimų, ataskaitų analizei.

Magistro darbo mokslinis naujumas ir praktinis reikšmingumas.

Mokslinį naudingumą rodo atskleista antikorupcinės politikos formavimo institucinių ir teisinių mechanizmų dermė.

Praktinį reikšmingumą rodo, nagrinėjant antikorupcinės politikos formavimo institucinių ir teisinių mechanizmų dermę, nustatytos problemos, kylančios rengiant ir įgyvendinant pagrindinius antikorupcinės politikos strateginius dokumentus, – Nacionalines kovos su korupcija programas. Darbo pabaigoje yra pateikiamos išvados ir rekomendacijos, kuriomis gali pasinaudoti STT ir Vyriausybė, koreguodamos šiuo metu esančią Nacionalinę kovos su korupcija programą arba rengdamos naują.

Magistro darbo struktūra:

Magistro darbą sudaro įvadas, penki skyriai, išvados, rekomendacijos, literatūros sąrašas ir priedai.

I skyriuje analizuojama viešoji politika, viešosios politikos formavimas ir jos sąsajos su antikorupcine politika. II skyriuje identifikuojami antikorupcinės politikos formavimo instituciniai ir teisiniai mechanizmai, jų dermė bei aptariama tarptautinė ir ES patirtis. III skyriuje pateikiama tyrimo metodologija ir tyrimo rezultatai. Darbo pabaigoje pateikiamos išvados ir rekomendacijos, o po jų – literatūros sąrašas ir priedai.

1. ANTIKORUPCINĖS POLITIKOS TEORINIAI ASPEKTAI

1.1. Viešosios politikos samprata

Norint tinkamai detalizuoti nagrinėjamą temą, būtina atskleisti teorinius pamatus. Šiuolaikinėje demokratinėje visuomenėje dažnai vartojama sąvoka „viešojo politika“. Toks žodžių junginys teisiškai imtas naudoti tik XX a., kai viešojo politika buvo pripažinta pasaulyje ir tapo ganėtinai savarankiška bei institucionalizuota, nors realybėje tai nėra nauja sąvoka. Jau nuo Aristotelio laikų, politika yra sietina su „<...> piliečiais ir miesto-valstybės valdymo struktūra bei funkcijomis“ (Raipa, 2002, p. 11).

Vieningo ir visiems priimtino viešosios politikos apibrėžimo mokslininkai ir tyrinėtojai nepateikia, todėl viešosios politikos sampratų įvairovė gana plati (žr. 1.1 lentelę).

1.1 lentelė

Viešosios politikos sampratų apibrėžimai

Apibrėžimas	Metai	Autorius
„Viešojo politika – tai tarsi atsakas į visuomenės grupių poreikius, reikalavimus, interesus, skundus, prašymus, susijusius su valdžios institucijų, jų biurokratinio personalo veikla“ (p. 11).	2002	Raipa
„<...> viešojo politika yra tikslinga valstybės institucijų veikla, kuria siekiama konkretaus visuomenei naudingo rezultato“ (p. 41).	2011	Kavoliūnaitė-Ragauskienė
Viešojo politika yra veiksmų eiga, kurie retai sprendžia vieną problemą, o veikiau susipainiojusių ir ilgalaikių problemų grupes.	2011	Mackay
„<...> viešojo politika – tai vyriausybės bandymas spręsti visuomenės problemas“ (p. 23).	2013	Šerikova
Viešojo politika yra nacionalinių ar tarptautinių institucijų veiksmų kursas, kuris nukreipiamas į viešumą iškilusiems klausimams spręsti.	2013	Mažylis, Pikšrytė
Teigia, kad viešojo politika yra pagrindinių sprendimų, išsipareigojimų ir veiksmų, kuriuos priima tie, kurie užima ar daro įtaką Vyriausybės valdžios pozicijoms, derinys.	2014	Gerston
Tikslingas veiksmų planas, kuriuo vadovaujasi veikėjų grupė spręsdami problemą ar susirūpinimą keliantį dalyką.	2016	Khan, Khandaker
Viešojo politika „<...> yra atsakas į vidinius ir išorinius veiksnius: tai yra politikos sistemos dalis, kuri prisitaiko prie formuojančių veiksnių ir turi būti priskiriama rezultatams“ (p. 24).	2019	Česnakas, Jakštaitė

Šaltinis: sudaryta pagal Raipa, 2002, p. 11; Kavoliūnaitė-Ragauskienė, 2011, p. 41; Mackay, 2011; Šerikova, 2013, p. 23; Mažylis, Pikšrytė, 2013; Gerston, 2014; Khan, Khandaker, 2016; Česnakas, Jakštaitė, 2019, p. 24

Pateikta lentelė atskleidžia viešosios politikos apibrėžties plotį. Viešojo politika gali būti traktuojama kaip valdžios institucijų veiksmas (Kavoliūnaitė-Ragauskienė, 2011; Mackay, 2011; Šerikova 2013; Mažylis, Pikšrytė, 2013) arba priimti sprendimai (Raipa, 2002; Kavoliūnaitė-Ragauskienė, 2011; Gerston, 2014; Česnakas, Jakštaitė, 2019). Viešojo politika įvardijama kaip nuosekli ir kryptinga veikla (Kavoliūnaitė-Ragauskienė, 2011; Mackay, 2011; Mažylis, Pikšrytė,

Inesa Lukošiuūtė (2020) Antikorupcinės politikos formavimo institucinių ir teisinių mechanizmų dermė 2013; Khan, Khandaker, 2016), sprendžianti visuomenėje kylančias problemas (Raipa, 2002; Kavoliūnaitė-Ragauskienė, 2011; Šerikova 2013; Khan, Khandaker, 2016). Plačiaja prasme viešoji politika reiškia valstybės valdžios atstovų formuojamą politiką, kuri yra parengta taip, kad išspręstų visuomenėje kilusias problemas.

Kadangi buvo paminėta, kad viešoji politika yra orientuota į visuomenės gerovę, tikslinga išskirti viešosios politikos keliamus tikslus. Anot Pivoro ir Presniakovaitės (2016, p. 236), „Viešosios politikos tyrimuose tradiciškai nagrinėjami viešosios politikos tikslai arba jų sąsajos su įgyvendinimo procesu ir priemonėmis“. Stone (2004) savo knygoje „Viešosios politikos paradoksai“ išskyrė ir aptarė keturis viešosios politikos tikslus / principus:

- *teisingumas*, kuris atsispindi kai viešosios politikos pagalba bandoma paskirstyti tam tikrus dalykus (turtas, finansai, lengvatos), nusprendžiant kuris paskirstymo būdas yra teisingiausias. Norint paskirstymą atlikti teisingai, yra įvedami kriterijai (asmens socialinė padėtis, finansinė padėtis, lytis ir kt.);

- *efektyvumas* – „<...> įeigos ir išeigos, pastangų ir rezultatų, išlaidų ir pajamų, patirtų sąnaudų ir gautos naudos santykis“ (Stone, 2004, p. 80). Kitaip tariant, tai – tikslo pasiekimas mažiausiais ištekliais;

- *saugumas* traktuojamas kaip visuomenės esminių poreikių patenkinimas. Dažniausiai tai būna ekonominio, socialinio ar net karinio saugumo poreikis. Saugumas – gyvybingumo pagrindas viešajai politikai, todėl viešosios politikos formavimo dalyviai turi įvertinti ir nustatyti, kokius visuomenės poreikius ji gali ir turi garantuoti;

- *laisvės* siekis įvardijamas kaip kiekvieno asmens teisė daryti, ką jis nori, nepažeidžiant ir neribojant kito žmogaus teisių ir laisvių. Atsižvelgiant į tai, vykdant tam tikros srities viešąją politiką yra nustatomos ir reglamentuojamos tam tikros normos, kurių asmenys negali pažeisti, o jas pažeidus yra taikoma numatytos sankcijos (Stone, 2004).

Šie tikslai parodo, kad efektyvią viešąją politiką valstybės atstovai bando vykdyti užtikrinant teisingumą visų visuomenės narių atžvilgiu, nepamirštant garantuoti visuomenei saugumą ir kiekvieno individo laisves.

Apibendrintai galima teigti, kad viešoji politika yra labai plataus masto reiškinys, apimantis valstybės institucijas ir visuomenę. Išnagrinėjus mokslininkų pateiktas viešosios politikos sąvokas, pastebima, kad viešosios politikos apibrėžimas yra vartojamas tada, kai norima apibūdinti valstybės institucijų vykdomą, veiklą siekiant suformuoti ir numatyto tikslo. Būtina pabrėžti, kad vykdoma veikla teoriniu aspektu turi būti nuosekli ir kryptinga, nes visi veiklos rezultatai vienokiu ar kitokiu būdu daro įtaką visuomenės ekonominiam, politiniam, socialiniam ar kultūriniam gyvenimui. Vykdoma viešoji politika turi būti efektyvi ir teisinga, užtikrinanti saugumą visuomenei ir laisvę

Inesa Lukošiuūtė (2020) Antikorupcinės politikos formavimo institucinių ir teisinių mechanizmų dermė individams. Įgyvendinus numatytas sąlygas, teoriškai galima teigti, kad tokia viešoji politika bus tikslinga ir atneš teigiamų rezultatų.

1.2. Viešosios politikos formavimas ir jo ypatumai

Iš viešosios politikos sampratos galima suprasti, kad viešoji politika yra skirta visuomenės problemoms spręsti, kurios gali būti labai įvairios ir kintančios, todėl pati viešoji politika turi būti nuosekli, bet tuo pačiu ir sugebanti prisitaikyti prie besikeičiančios aplinkos. Anot Gerston (2014), Česnako ir Jakštaitės (2019), viešosios politikos formavimas valstybei leidžia prisitaikyti prie naujų įvykių ar pakitusių aplinkos sąlygų. Dėmesys viešosios politikos formavimui tampa vis svarbesnis atsiradus moderniajai visuomenei, technologinėms naujovėms ir populiarėjant tarptautiniams sandoriams (Gerston, 2014).

Norint suprasti, kaip yra formuojama viešoji politika, mokslininkai naudoja politikos analizę, veiksmams ir procesams, kuriuos atlieka vyriausybė, nustatyti. Parsons (2001) viešosios politikos analizę skirsto į kategorizacijas:

- *Politikos analizėje* didžiausia orientacija krypsta į viešosios politikos turinį;
- *Politikos proceso analizė* susikoncentruoja į patį viešosios politikos formavimą ir įgyvendinimą.

Dažniausiai viešosios politikos formavimas yra aiškinamas labai įvairiai. Mokslinėje literatūroje vyrauja stadijinis viešosios politikos formavimo modelis, politinių srautų modelis bei propagandinių koalicijų modelis. Tačiau šiame darbe bus remiamasi stadijiniu viešosios politikos formavimo modeliu. „Vadovaujantis stadijiniu modeliu, viešosios politikos procesas, dar kitaip vadinamas politikos ciklu, – tai viešosios politikos formavimas, kuris susideda iš smulkesnių etapų. Norint formuoti atitinkamą viešąją politiką, būtina išskirti politikos proceso etapus, juos stebėti ir analizuoti. Šio proceso esmė – iškilusios problemos sprendimas pagal politikos formavimo stadijas“ (Šerikova, 2013, p. 24) (žr. 1.1 pav.).

Anot Furman ir Šerikova (2007), politikos procesas prasideda nuo problemos identifikavimo, kai nustatomos problema keliančios priežastys. Vėliau yra pereinama prie darbotvarkės nustatymo, politikos formulavimo, politikos legitimacijos, politikos įgyvendinimo etapo, kol galiausiai pasiekiamas politikos įvertinimo etapas, nuo kurios visas politikos procesas vėl pradedamas iš naujo.

1.1 pav. Politinio proceso elementai

Šaltinis: adaptuota pagal Furman, Šerikova, 2007, p. 105

William N. Dunn (2006) savo knygoje „Viešosios politikos analizė“ taip pat nagrinėjo politikos proceso etapus. Jis jų išskyrė daugiau nei Furman ir Šerikova. Dunn teigė, kad politikos proceso etapai yra aštuoni: darbotvarkės nustatymas, politikos formulavimas, politikos įvedimas, politikos įgyvendinimas, politikos įvertinimas, politikos koregavimas, politikos tęstinumas bei politikos užbaigimas. Šios minėtos fazės nelabai skiriasi nuo Furman ir Šerikovos, tačiau Dunn įvedė politikos koregavimo fazę, kai, atlikus politikos įvertinimą, tarnybos nurodo, politikos trūkumus ir jie yra koreguojami bei politikos tęstinumo fazę, kai „<...> užuot politiką nutrukus, ji yra išsaugojama ir nukreipiama į naują problemą, tikslus ar uždavinius“ (Dunn, 2006, p. 57).

Mokslininkai Krupavičius, Isoda ir Vaišnoras (2013) siūlo išskirti penkis pagrindinius politikos formavimo ciklo etapus: darbotvarkės nustatymas, politikos formavimas, politikos priėmimas, įgyvendinimas ir vertinimas.

Kaip teigia Cairney (2013), viešosios politikos formavimo etapai bėgant metams keitėsi, vieni autoriai jų išskiria daugiau, kiti mažiau, tačiau pagrindinės idėjos ir pagrindiniai etapai išlieka tie patys (žr. 1.2 pav.):

- *Darbotvarkės nustatymas*. Didžioji dalis mokslininkų teigia, kad šis politikos formavimo etapas yra pats svarbiausias. Šiame etape yra identifikuojamos problemos ir imamos spręsti iš esmės, tačiau jei yra problema, dar nereiškia, kad ji bus išspręsta. Netinkamai suformavus problemą, valstybės politika, iškeltos problemos atžvilgiu, gali būti neveiksminga. Taip pat šiame etape yra atrenkamos problemos, kurios turi pasiekti politikų bei institucijų darbotvarkes. Furman ir Šerikova (2007, p. 104) pabrėžia, kad „Kas laikoma problema, kaip ji apibrėžiama ir dėl kieno galios patenka arba nepatenka į politikos vykdomąją darbotvarkę, priklauso nuo daugelio veiksnių:

politikos veikėjų išorės ir vidaus faktorių bei plataus socialinio, ekonominio ar (ir) politinio konteksto“.

1.2 pav. Viešosios politikos formavimo etapai

Šaltinis: adaptuota pagal Cairney, 2013

• *Politikos formulavimo* etape yra plėtojami pasiūlymai, kaip spręsti į darbotvarkę patekusias problemas. Yra išsikeliami siekiai ir tikslai, ko bus bandoma pasiekti įgyvendinus vienas ar kitas alternatyvas, nustatomos priemonės, apžvelgiami finansiniai klausimai alternatyvų įgyvendinimui, atliekamas sprendimų poveikio įvertinimas ir galiausiai pasirenkama labiausiai priimtina alternatyva (sprendimas) problemai išspręsti.

• *Teisėtumas (Legitimavimas)*, pasireiškia politikos įvedimu į teisinę sistemą. Dažniausiai yra laukiama įstatymų leidžiamosios valdžios pritarimo politikos vykdymui, kuris pasireiškia naujų teisės aktų priėmimu.

• *Politikos įgyvendinimo* etape yra numatomos sprendimus įgyvendinančios institucijos, kartais įsteigiamos naujos organizacijos ir (ar) institucijos, administraciniai padaliniai, kurie yra įpareigojami vykdyti numatytą politiką ir ją koordinuoti. Taip pat tam yra numatomi žmogiškieji bei finansiniai ištekliai.

• *Vertinimo* Etape dažniausiai audito ar kontrolės tarnybos bando įvertinti ar įgyvendinama politika pasiekė politikos formulavimo etape numatytus tikslus bei siekius. Jeigu pastebima, kad politikos įgyvendinimas buvo pasiektas iš dalies arba išvis neįgyvendintas, tarnybos analizuoja to priežastis ir ieško veiksnių, kurie nulėmė tokią politikos baigtį.

• *Politikos tęstinumas* yra politikos ciklo paskutinis etapas, kuriame nusprendžiama, ar numatyta politika turėtų būti tęsiama. Jei problema yra išspręsta, tada politika savaime yra

Inesa Lukošiuūtė (2020) Antikorupcinės politikos formavimo institucinių ir teisinių mechanizmų dermė

nutraukiama. Tačiau taip nėra, jei politika yra iš dalies įgyvendinta arba neįgyvendinta visai. Tokiu atveju politikos tęstinumo etapas, tampa pirmuoju naujos politikos etapu ir tęsiama politika vėl patenka į politikų darbotvarkes.

Atsižvelgiant į visų minėtų autorių įvardintus politikos proceso etapus (politikos ciklą), pastebima, kad jie visi ganėtinai panašūs. „Nepaisydami viešosios politikos proceso stadijų įvairovės, dauguma autorių sutinka, kad viešosios politikos procesą sudaro pagrindiniai šeši elementai“ (Šerikova, 2013, p. 24).

Viešosios politikos proceso skaidymas į etapus, stadijas ar fazes leidžia lengviau ir aiškiau suprasti viešosios politikos formavimą ir jį nagrinėti „žingsnis po žingsnio“. Tai lyg pavyzdys, pagal kurį galima lyginti įvairių politinių kryptų vykdymą. Tačiau realybėje toks viešosios politikos proceso skaidymas yra sunkiai įgyvendinamas, nes politiniai sprendimai retai būna priimami būtent nagrinėta viešosios politikos proceso seka. Dažniausiai viešosios politikos proceso etapai yra dengiantys vieni kitą bei persipinantys.

1.3. Antikorupcinė politika ir jos formavimas viešosios politikos aspektu

Norint suprasti, kas yra ir kam yra skirta antikorupcinė politika, būtina suprasti antikorupcinės politikos sprendžiamą problemą – korupciją. Pirmasis korupciją kaip globalinę problemą įvardijo Pasaulio banko prezidentas Jamesas Wolfensohnas (Doig, Theobald, 2013). Palidaukaitė ir Ereminaitė (2010) teigia, kad korupcijos užuomazgos siekia net XIII a. pr. Kr. ir atsispindi asirų civilizacijos išlikusiuose rašytiniuose šaltiniuose, kaip valdininkų kyšių ėmimas. Korupcija išliko iki šių dienų, todėl galima teigti, kad korupcija prisitaiko prie kiekvieno laikmečio ir toliau egzistuoja kaip neigiamas reiškinys valstybėje. Kaip nurodo Alatas (2015), korupcija – reiškinys, kuris yra paplitęs visur tiek išsivysčiusiose, tiek nepakankamai išsivysčiusiose valstybėse.

Vieningos korupcijos sąvokos nėra. Tai tik įrodo, kad korupcija nuolatos kinta, kaip ir jos formos, todėl rasti vieną korupcijos apibrėžimą, kuris tiktų visais atvejais, yra ganėtinai sudėtinga. STT įstatymo 2 str. 2 d. korupcija įvardinta kaip „<...> valstybės tarnautojo ar jam prilyginto asmens tiesioginis ar netiesioginis siekimas, reikalavimas arba priėmimas turtinės ar kitokios asmeninės naudos (dovanos, paslaugos, pažado, privilegijos) sau ar kitam asmeniui už atlikimą arba neatlikimą veiksmų pagal einamas pareigas, taip pat valstybės tarnautojo ar jam prilyginto asmens veiksmas arba neveikimas siekiant, reikalaujant turtinės ar kitokios asmeninės naudos sau arba kitam asmeniui ar šią naudą priimant, taip pat tiesioginis ar netiesioginis siūlymas ar suteikimas valstybės tarnautojui, jam prilygintam asmeniui turtinės ar kitokios asmeninės naudos (dovanos, paslaugos, pažado, privilegijos) už atlikimą arba neatlikimą veiksmų pagal valstybės tarnautojo ar jam prilyginto asmens einamas pareigas, taip pat tarpininkavimas darant šioje dalyje

Inesa Lukošiuūtė (2020) Antikorupcinės politikos formavimo institucinių ir teisinių mechanizmų dermė

nurodytas veikas“. Reiktų nepamiršti, kad ši sąvoka taikoma valstybės tarnyboje. Bendrąja prasme korupcija galima įvardinti kaip asmens veiksmus, kai yra siūloma, žadama, įteikiama, reikalaujama ar prašoma atlygio, siekiant naudos sau ar tretiesiems asmenims, už tam tikrų veiksmų įvykdymą ar neatlikimą (Raudonienė, 2002).

Svarbu suvokti, kad „<...> korupcija naikina tai, ką nuo civilizacijos pradžios pati visuomenė mėgino sukurti normomis, taisyklėmis, standartais – pačią visuomenės tvarką, takoskyrą tarp „leistina“ ir „neleistina“, visuomenės tikėjimą „taisykles atitinkančio“ ir „taisyklių neatitinkančio“ elgesio pasekmių prognozavimu, nulemiantį atskirų individų prosocialią moralinę savireguliaciją. Korupcijos fenomenas paskatina netikėjimą pačiomis visuomeninės santvarkos taisyklėmis, abejojimą jų pagrįstumu, nepasitikėjimą tvarką visuomenėje kuriančiomis arba saugojančiomis institucijomis“ (Diržytė, Patapas, 2015, p. 164). Tokios pačios nuomonės yra ir Būdvytis, Bereišis, Šafranovič ir kt. (2018, p. 21) Antikorupcinės aplinkos viešajame sektoriuje kūrimo ir įgyvendinimo vadove pabrėžiantys, kad dėl „<...> korupcijos gali būti pažeistos esminės žmogaus teisės į sveikatos apsaugą, nuosavybę, išsilavinimą ir pan. Korupcija padidina valstybių investicijų kainas, mažina jų biudžetus, didina skolas, menkina užsienio investicijų patrauklumą. Korupcija iškreipia rinkos mechanizmus ir sukuria nelygias sąlygas plėtoti verslą, didina kainas. Korupcija mažina įplaukas į biudžetą, kai kyšiais išsisukama nuo mokesčių, baudų, kitų privalomų mokėjimų, prastėja viešųjų paslaugų kokybė“.

Išnagrinėjus pateiktus korupcijos apibrėžimus, galima išskirti pagrindines korupcijos sampratos sudedamąsias:

- veikla vykdoma siekiant asmeninės naudos;
- veikla vykdoma subjekto, turinčio tam tikrus įgaliojimus;
- veikla vykdoma pažeidžiant viešąjį interesą.

Apjungus korupcijos sudedamąsias, galima teigti, kad „korupcija – tai reguliari, besikartojanti, integrali nusikalstama veikla, kurią vykdo individas, palaikantis tarnybos santykius su valstybės aparatu, su privačiu verslo subjektu, rinkėjais, su žiniasklaidos auditorija (skaitytojais, žiūrovais), ir kuri pasireiškia piktnaudžiavimu savo padėtimi bei pasitikėjimu siekiant asmeninės naudos“ (Justickis, 2001, p. 349).

Daugelis valstybių pripažįsta korupcijos problemą šalyje ir atvirai su ja kovoja. Todėl valstybės, norėdamos sumažinti korupcijos keliamą grėsmę, formuoja ir vykdo antikorupcinę politiką. Atsižvelgiant į tai, kad viešoji politika yra skirta spręsti visuomenėje kylančioms problemoms, antikorupcinę politiką galima drąsiai traktuoti kaip kryptingai vykdomą „viešąją politiką“ valstybėje.

Antikorupcinė politika neretai įvardijama kaip veiksmų ir priemonių sistema (strategija) veikianti teisiniuose rėmuose, kuri formuojama ir vykdoma valstybės ir kitų institucijų siekiant kuo

labiau pažaboti korupciją. Antikorupcinės politikos formavimas viešosios politikos kontekste apibrėžiamas kaip viešosios politikos instrumentų naudojimas, norint pasiekti antikorupcinei politikai numatytus tikslus, apimant institucijas ir procesus, kuriais formuojama antikorupcinė politika.

Anot Grubiša (2010), antikorupcinė politika labiausiai išsivysčiusiose demokratinėse šalyse pasireiškė keliamais kovos su korupcija standartais ir sukurtais apsaugos mechanizmais, skirtais korupcijai mažinti ir veiksmingai prevencijai vykdyti. Vien iš D. Grubiša pasisakymo apie antikorupcinę politiką, pastebėta, kad jis korupcijos prevencines priemones įvardija kaip sudėtinę antikorupcinės politikos dalį, todėl iš to galima spręsti, kad antikorupcinė politika yra kur kas platesnis reiškinys.

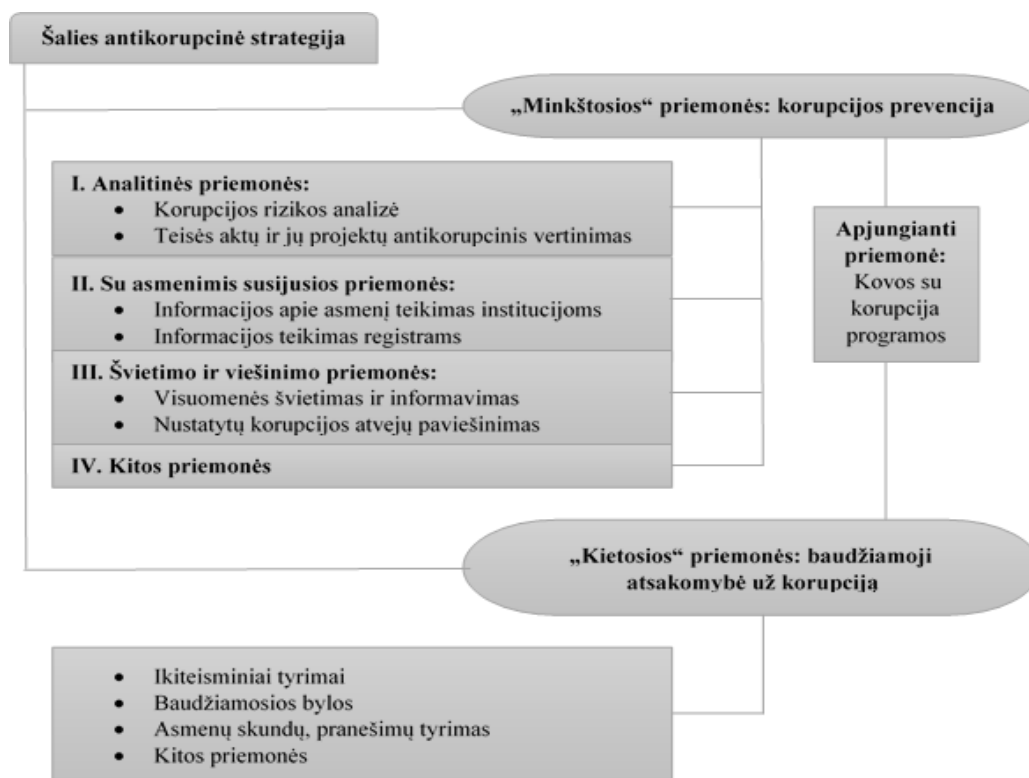
Sampson (2005) teigia, kad antikorupcijos politika reiškia ne tik efektyvesnę vyriausybinių programų įgyvendinimą, bet ir sąžiningumo didinimą, visuomenės sąmoningumo pakėlimą į naują lygį. Bertot ir kiti (2010) yra įsitikinę, kad antikorupcinė politika turi būti formuojama trimis kryptimis. *Pirmoji* – administracinė reforma. Ši reforma yra orientuota į biurokratinio valstybės aparato tobulinimą įsteigiant instituciją, kuri stebėtų Vyriausybės elgesį. Administracinės reformos metu, didelis dėmesys sutelkiamas ir į valstybės tarnautojų įdarbinimo bei paaugstinimo būdus, kai šie procesai yra griežtai formalizuojami. *Antroji* – teisėsauga. Teisėsaugos taikomos priemonės ir metodai dažnai papildo administracines reformas, kad būtų užtikrinta tinkama bausmė už korupcinio pobūdžio nusikalstamas veikas, taip atgrasant asmenis nuo jų darymo. Nors administracinė reforma sumažina galimybes imti kyšius, teisėsauga smarkiai padidina galimas bausmes už kyšį, o baudžiamasis persekiojimas dėl korupcijos atvejų yra pavyzdys visiems piliečiams. Ir *trečioji* kryptis – socialiniai pokyčiai, kurie grindžiami reformos idėja, suteikiant piliečiams įgalinimą ir galimybę dalyvauti instituciniuose reformų judėjimuose ir ugdant pilietinę, teisinę visuomenę kaip ilgalaikį atgrasymą nuo korupcijos.

Zaborskas (2005) ir Vaitiekus (2002) teigia, kad valstybių antikorupcinė politika yra išskaidoma į tris pagrindines sritis – korupcijos prevenciją, baudžiamąjį persekiojimą ir visuomenės sąmoningumo didinimą, vykdant antikorupcinį švietimą.

Korupcijos prevencijos įstatymo poveikio vertinimo galutinėje ataskaitoje (toliau – Ataskaita) Estep pateiktas Lietuvos antikorupcinės politikos modelis (toliau – Modelis) (žr. 1.3 pav.) ganėtinai tiksliai iliustruoja Zaborsko antikorupcinės politikos elementų išdėstymą.

Iš pateikto Antikorupcinės politikos modelio matyti, kad antikorupcinės politikos pamatas yra šalies antikorupcinė strategija. Tokiose strategijose dažniausiai atsispindi vykdomos viešosios politikos tikslai ir uždaviniai, į kuriuos orientuojasi viešąją politiką formuojančios ir vykdančios institucijos ar kiti viešosios politikos veikėjai. Strategijose taip pat gali būti įvardijamos pagrindinės

Inesa Lukošiuūtė (2020) Antikorupcinės politikos formavimo institucinių ir teisinių mechanizmų dermė priemonės. Šiuo atveju antikorupcinės politikos priemonės pagal savo pobūdį skirstomos į du tipus: „minkštąsias“ ir „kietąsias“.

1.3 pav. Lietuvos antikorupcinės politikos modelis

Šaltinis: Estep, 2011, p. 21

Kaip minima Ataskaitoje, „Lietuvoje taikomos korupcijos prevencijos priemonės yra labai įvairios – tai ir procedūrinės priemonės (korupcijos rizikos analizė ir teisės aktų ir jų projektų antikorupcinis vertinimas), ir su konkrečių asmenų vertinimu susijusios priemonės (informacijos apie asmenis teikimas institucijoms, informacijos teikimas valstybės tarnautojų ir valstybės registrams), ir šviečiamojo bei viešinamojo pobūdžio priemonės“ (Estep, 2011, p. 20 – 21).

Korupcijos prevencija ypač aktuali tapo 1990 m., kai korupcija, jos keliami žala ir būdai ją sumažinti pasiekė tarptautines darbotvarkes. Tuo pačiu metu labai aktyviai ėmė kurtis įvairios nevyriausybinės organizacijos ir institucijos kovai su korupcija (Pedersen, 2009).

„Vokiečių tyrinėtojų W. Valenkampo ir I. Knauß teigimu, korupcijos prevencija turi būti nukreipta ne į griežtesnių sankcijų taikymą, bet į politikos sąžiningumą ir visuomeninio valdymo saugojimą“ (Raudonienė, Palidaukaitė, 2004, p. 68). Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymo 2 str. 1 d. nurodyta, kad korupcijos prevencija – „<...> korupcijos priešasčių, sąlygų atskleidimas ir šalinimas sudarant bei įgyvendinant atitinkamų priemonių sistemą, taip pat poveikis asmenims siekiant atgrasinti nuo korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų darymo“. Anot Pilišauskaitės ir kt. (2019, p. 367), „<...> korupcijos prevencija siekiama, kad korupcija mažiau trukdytų plėtoti ekonomiką, demokratiją, kurti socialinę gerovę, stiprinti nacionalinį saugumą, didinti viešųjų paslaugų teikimo kokybę“. Kaip ir kiekvienam siekiui, korupcijos prevencijai

Inesa Lukošiuūtė (2020) Antikorupcinės politikos formavimo institucinių ir teisinių mechanizmų dermė

reikalingos priemonės to siekio įgyvendinimui. Korupcijos prevencijos priemonės yra įvardintos Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymo 5 straipsnyje:

„1) korupcijos rizikos analizė;

2) kovos su korupcija programos;

3) teisės aktuose nustatyto ar teisės aktų projektais numatomo teisinio reguliavimo poveikio korupcijos mastui vertinimas (teisės aktų ar jų projektų antikorupcinis vertinimas);

4) informacijos apie asmenį, siekiantį eiti arba einantį pareigas valstybės ar savivaldybės įstaigoje ar įmonėje, arba apie asmenį, kurį į pareigas Europos Sąjungos ar tarptautinėse institucijose teikia Lietuvos Respublika, pateikimas;

5) informacijos pateikimas valstybės tarnautojų ir juridinių asmenų registrams;

6) visuomenės švietimas ir informavimas;

7) nustatytų korupcijos atvejų viešas paskelbimas;

8) pranešimas apie korupcinio pobūdžio nusikalstamas veikas;

9) kitos įstatymų nustatytos korupcijos prevencijos priemonės“ (TAR, 2002, IX-904).

Tačiau norėusi atkreipti dėmesį, kad Korupcijos prevencijos įstatyme visuomenės švietimas ir informavimas yra traktuojamas kaip viena iš korupcijos prevencijos priemonių, nors anksčiau minėti mokslininkai antikorupcinį švietimą iškelia lygiagrečiai korupcijos prevencijai. Korupcijos problemos yra dažnai susijusios su žmonių mentalitetu ir jų vertybėmis (Komalasari, Saripudin, 2015). Todėl *Antikorupcinio švietimo* svarbą valstybėje pabrėžia Palidauskaitė ir Raudonienė (2004, p. 69) teigdamos, kad „<...> tinkamai informuota ir apšviesta visuomenė tampa svarbiu informacijos apie korupcijos atvejus šaltiniu“. Antikorupcinio švietimo stiprinimą akcentuoja ir Vaisvalavičiūtė (2007, p. 75). Anot jos, „Vienas iš esminių veiksmų, siekiant užkirsti kelią korupcijai, yra naujo visuomenės požiūrio formavimas ir pagarbos sąžiningai bei skaidriai bendruomenei diegimas“. Būdvytis ir kt. (2018) antikorupcinį švietimą apibūdina kaip veiklą, kuria siekiama skatinti ir ugdyti individų atsakomybę, supažindinti su jų teisėmis ir pareigomis bei didinti pilietiškumą, o to pasekmė – mažėjanti korupcija šalyje. Idealiausiu atveju, antikorupcinis švietimas turėtų būti vykdomas švietimo įstaigose specialiai tam parengus švietimo programas, neatsižvelgiant į švietimo įstaigos tipą ar lygį, per įvairias informavimo priemones (televizija, žiniasklaida, internetas) taip pat renginių, seminarų ar konferencijų metu (Palidauskaitė, Vaisvalavičiūtė, 2005).

Įvardintos korupcijos prevencijos ir antikorupcinio švietimo priemonės apima tik prevencijos sritį ir ne visuomet atgraso nuo korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų, todėl antikorupcinė politika yra orientuota ir į tam tikrų sankcijų taikymą.

Trečioji antikorupcinės politikos sritis – „kietųjų“ priemonių taikymas. Šiuo atveju, „kietosios“ priemonės apima ikiteisminius tyrimus, baudžiamąjį persekiojimą ir įstatymais

Inesa Lukošiuūtė (2020) Antikorupcinės politikos formavimo institucinių ir teisinių mechanizmų dermė numatytų sankcijų taikymą. „Baudžiamasis korupcijos persekiojimas yra informacijos ir operatyvinių duomenų rinkimo, pokalbių su darbuotojais rengimo procesas, taip pat konkrečių asmenų tyrimas bei teisminis baudžiamasis persekiojimas dėl korupcinės veiklos praeityje ar dabartyje“ (Babachinaitė ir kt., 2010, p. 571). Mokslinėje literatūroje bei teisinėje sistemoje korupcinio pobūdžio nusikalstamomis veikomis laikoma: kyšininkavimas, piktnaudžiavimas tarnybine padėtimi, nepotizmas ir kiti nusižengimai (Babachinaitė ir kt., 2010).

Nacionalinė kovos su korupcija programa antikorupcinės politikos kontekste atlieka apjungiamosios priemonės vaidmenį. Joje yra aprašoma dabartinė antikorupcinės politikos situacija valstybėje, atsižvelgiant į tai yra planuojamos ir aprašomos „minkštosios“ ir „kietosios“ priemonės, apibrėžiamas jų naudojimas ir laukiami pokyčiai.

Korupcijos mastas ir korupcijos keliamas žala, kaip jau išsiaiškinome anksčiau, yra globaliai išplitęs neigiamai vertinamas reiškinys nacionaliniu ir tarptautiniu lygmeniu. Norint kovoti su šiuo reiškiniu, valstybės yra linkusios formuoti ir vykdyti antikorupcinę politiką, kuri, kaip teigia mokslininkai, yra viena iš viešosios politikos kryptų. Atskleidus antikorupcinės politikos svarbą ir šios politikos rimtumą, pastebėta, kad antikorupcinės politikos formavimas kaip ir viešosios politikos formavimas yra cikliškas procesas, turintis tam tikrus etapus. Tačiau būtina nepamiršti, kad antikorupcinės politikos veiksmus, kuriais siekiama išspręsti korupcijos problemą šalyje, formuoja ir vykdo įvairūs politikos veikėjai.

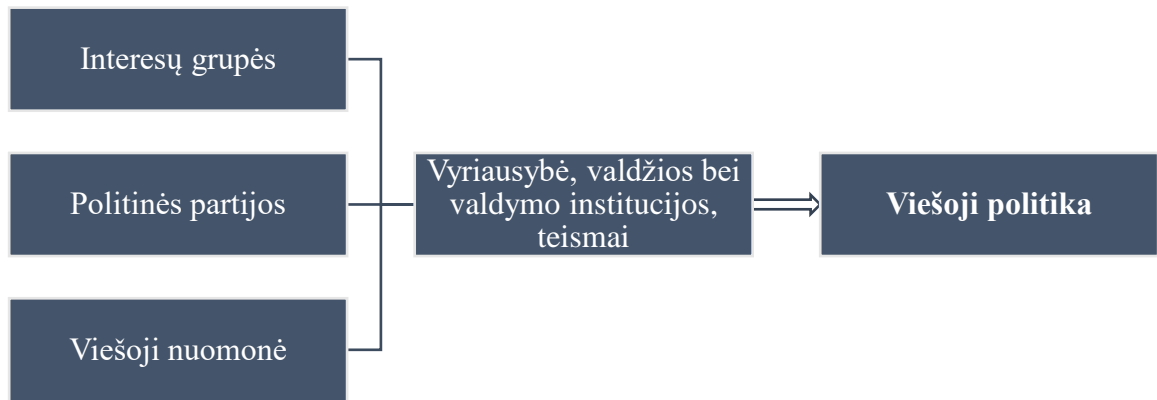
1.4. Antikorupcinės politikos formavimo dalyviai

Antikorupcinė politika, kaip ir kitos viešosios politikos kryptys, yra nuolatos veikiamos vidinių ir išorinių veiksnių bei įvairių veikėjų. Gerston (2014) pabrėžia, kad viešoji politika yra pagrindinių sprendimų, įsipareigojimų ir veiksmų, kuriuos priima tie, kurie užima ar daro įtaką Vyriausybės valdžios pozicijoms, derinys. Šiai nuomonei pritaria Hill ir Varone (2014, p. 4) teigdami, kad „Politikos procesas yra sudėtingas politinis procesas, kuriame dalyvauja daug veikėjų: politikai, spaudimo grupės, valstybės tarnautojai, viešai dirbantys specialistai ir net kartais tie, kurie laiko save pasyviais politikos gavėjais“. Tačiau dažniausiai susiklosto taip, kad visi veikėjai turi skirtingus interesus ir viešąją politiką bando pakreipti savo naudai.

Mokslininkai linkę įvairiai skirstyti politinio proceso veikėjus / dalyvius, turinčius įtakos viešajai politikai. J. W. Kingdon skirsto veikėjus į esančius Vyriausybės viduje (administracija) ir esančius Vyriausybės išorėje (mokslininkai, interesų grupės, politinės partijos, viešoji nuomonė). R. W. Cobb veikėjus skirsto dvi grupes – nacionalinio lygmens ir viršnacionalinio (Šerikova, 2013).

Anot E. E. Schattenschneider, stipriausi viešosios politikos procese dalyvaujantys veikėjai – interesų grupės, politinės partijos bei institucijos / įstaigos (Šerikova, 2013).

Hague ir Harrop (2004) savo ruoštu praplėtė E. E. Schattenschneider stipriausiųjų veikėjų ratą įtraukdami viešąją nuomonę kaip vieną iš jėgų, veikiančią viešąją politiką (žr. 1.4 pav.). Paveikslėlis detalizuoja viešosios politikos veikėjų įtakos mechanizmus, būdingus nusistovėjusiai demokratijai.

1.4 pav. Viešąją politiką veikiančių jėgų tinklas

Šaltinis: adaptuota pagal Hague, Harrop, 2004, p. 169

Interesu grupės – organizacijos, turinčios tam tikrą autonomiją nuo Vyriausybės ar politinių partijų, kurios savo ruoštu bando paveikti viešąją politiką. Dažniausiai jos „<...> laikomos pagrindiniais politinio gyvenimo dalyviais, jų tikslams tiesioginę įtaką turi ekonominės politikos pasekmės“ (Šerikova, 2013, p. 35). Tokių interesų grupių pavyzdžiais gali būti darbdavių organizacijos, profesinės sąjungos, vartotojų grupės, įstaigos, atstovaujančios konkrečioms pramonės šakoms ar profesijoms, asociacijos bei įvairios kampanijos (Hague, Harrop, 2004). Šios interesų grupės yra sukuriamos tam, kad paveiktų Vyriausybę, todėl joms yra taikomos sankcijos, padedančios pasiekti numatytus tikslus. Kadangi interesų grupės atstovauja aiškiems profesiniams interesams, jos dažniausiai daro įtaką visiems politiko veikėjams.

Politinės partijos – „<...> tai panašiai politiškai mąstančių žmonių organizacijos, siekiančios politinės galios ir viešumo savo politiniams tikslams pasiekti. Politinė partija gali būti susivienijusi ir dėl tam tikrų, specifinių interesų“ (Skirmantienė, Jurgelionytė, 2011, p. 34). Šiuo atveju, politinės partijos tampa ganėtinai nesunkiai nuspėjama jėga, veikianti viešąją politiką. „Politinės partijos veikia dažniausiai pagal savo ideologinę prigimtį, tačiau stengiasi iškelti tam tikrus klausimus, kurie būtų patrauklūs elektoratui, ypač stiprioms interesų grupėms“ (Šerikova, 2013, p. 35). Anot Hague ir Harrop (2004), kartais nutinka taip, jog interesų grupės ir politinės partijos gali persidengti viena su kita, nes vienodai siekia paveikti Vyriausybę.

Viešoji nuomonė. Ši veikėjų grupė yra labai plati ir įvairi, tačiau dažniausiai siejama su žiniasklaida. Visuomenėse, kuriose yra palyginti laisva spauda ar atviras internetas, tradicinė ir naujesnė socialinė žiniasklaida gali vaidinti svarbų vaidmenį, įtraukiant klausimus į visuomenės ir Vyriausybės darbotvarkes. Tokios žiniasklaidos priemonės gali viešinti ir kritikuoti politinius

Inesa Lukošiuūtė (2020) Antikorupcinės politikos formavimo institucinių ir teisinių mechanizmų dermė

pasiūlymus, taip pat politikos vykdymą ar nevykdymą (Wu ir kt. 2017). Tam pritaria ir Šerikova (2013, p. 36) teigdama, kad „Politikos formavimo procese dažnai plačiai naudojama žiniasklaida, kad santykinai mažai žinoma ar neremiamą problema per viešumą išplėstų savo rėmėjų skaičių ir paskatintų politinius institutus veiklai. Žiniasklaidos atstovai veikia kaip visuomenės nuomonės lyderiai bei formuotojai, iškeldami į viešumą ir pristatydami klausimus konkrečios auditorijos disputui“, o tai gali priversti problemą įtraukti į Vyriausybės darbotvarkę arba iš jos pašalinti. Anot Vaisvalavičiūtės (2007, p. 76), „Lietuvos visuomenė apie korupcijos apraiškas dažniausiai sužino iš žiniasklaidos <...>“, o šiuo metu Lietuvoje ypač viešinami straipsniai, susiję su korupcijos problema.

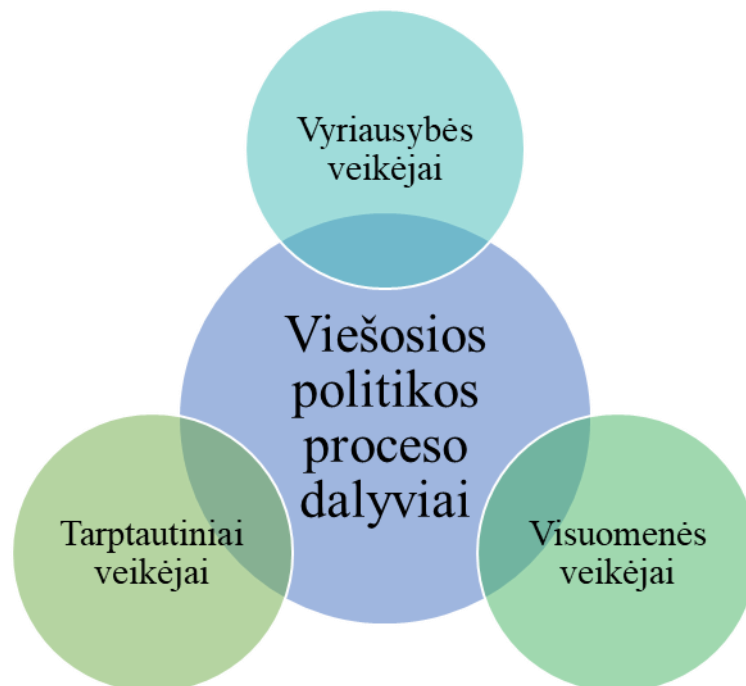
Vyriausybė, valdžios bei valdymo institucijos, teismai. Vyriausybė – labiausiai išsiskirianti institucija, atsakinga už vykdomos viešosios politikos tęstinumą. Ji turi sugebėti greitai reaguoti į kitų viešosios politikos veikėjų iškeltas problemas ir priimti sprendimus (Šerikova, 2013). Todėl Vyriausybė, valdžios bei valdymo institucijos, yra pagrindinės institucijos formuojančios viešąją politiką šalyje ir turinčios didžiausią galią tai daryti, kadangi tokią visų institucijų kompetenciją ir galią numato Lietuvos Respublikos teisės aktai.

Pavyzdžiui, Wu ir kt. (2017) viešosios politikos veikėjus skirsto į tris grupes (žr. 1.5 pav.).

Vyriausybės veikėjai. Nuolatiniai politinio proceso dalyviai yra nacionaliniu ir vis labiau tarptautiniu lygiu veikiantys Vyriausybės veikėjai, kurie kuria ir priima sprendimus, formuoja bei įgyvendina viešąją politiką. Demokratiškos ir pajėgios valstybės kontekste jos pareigūnai yra galutinės valdžios nešėjai, o tai reiškia, kad jie yra visų politinių procesų centre. Vyriausybės veikėjai apima išrinktus pareigūnus ir paskirtus administratorius. Išrinktus pareigūnus sudaro įstatymų leidėjai ir vykdomieji nariai, o paskirtuosius sudaro valstybės tarnautojai ir teismų nariai.

Pavyzdžiui, Vyriausybė 1996 m. priėmė nutarimą „Dėl priemonių nusikaltimų, susijusių su korupcija, kontrolei ir prevencijai gerinti“, jau tuo metu įtraukdama daugelį ministerijų, institucijų ir institutų bendrai kovai su korupcija (TAR, 1996, 356). Teismai antikorupcinėje politikoje atlieka baudžiamosios instancijos vaidmenį. Vien 2018 m. teismai išnagrinėjo 66 baudžiamąsias bylas ir 54 iš jų kaltais pripažino 54 asmenis (STT, 2018). Griežtėjančios baudsmės ir stiprėjanti teismų praktika vis labiau atgraso visuomenę nuo korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų.

Visuomenės veikėjai. Politikos procese dalyvaujančių visuomenės veikėjų ratas gali būti labai didelis, nuo įvairių interesų grupių, politinių partijų, aktyvistų, asociacijų iki žiniasklaidos. Pavyzdžiui, visuomenės atstovai gali bandyti paveikti politiką, vykdydami viešuosius ir teisinius veiksmus, tokius kaip demonstracijos ar ieškiniai, iki pat viešosios politikos proceso įgyvendinimo ir vertinimo etapų ir per juos. Visuomenės veikėjai valdo įvairius išteklius nuo ekonominės galios iki žinių, kurias lemia jų vadovaujamų ar atstovaujamų organizacijų prigimtis, todėl jie turi gebėjimą paveikti Vyriausybės sprendimus.

1.5 pav. Viešosios politikos proceso dalyviai

Šaltinis: adaptuota pagal Wu ir kt., 2017, p. 12

Kaip pavyzdys galėtų būti antikorupcinę politiką veikiančios įvairios interesų grupės, nes jų veiklos sritis yra korupcijos prevencija Lietuvoje. Pagrindinės iš jų yra: „Transparency International“ Lietuvos skyrius, „Baltosios pirštinės“, „Lietuva be šešėlio“, „Baltoji banga“, „Skaidrumo laboratorija, Pilietinės visuomenės, Žmogaus teisių stebėjimo ir Lietuvos laisvosios rinkos institutai, Lietuvos jaunimo organizacija, Lietuvos moksleivių sąjunga, įvairios studentų atstovybės (Prezidentės spaudos tarnyba, 2013; ELTA, 2005).

Jei kalbėti apie politines partijas Lietuvoje, tai jos į korupcijos problemą vis dar žiūri ganėtinai neryžtingai. Anot „Transparency International“ Lietuvos skyriaus (toliau – TILS) (2015, p. 4), „<...> savo kovos su korupcija planuose partijos siūlo mažai naujovių, dažnai negalėtų užtikrinti siūlomų sprendimų rezultatų. Apibendrintai – tiesiog pasigendama nuoseklios antikorupcinės politikos“, nors teigia, kad žino korupcijos mastus Lietuvoje ir supranta kovos su korupcija svarbą ir teikiamą naudą. TILS 2012 m. atlikę sociologinį politinių partijų tyrimą nustatė, kad 6 / 10 partijų korupcijos problema yra labai svarbi, o keturioms politinėms partijoms ši problema yra svarbi.

Tarptautiniai veikėjai sudaro trečią viešosios politikos proceso dalyvių kategoriją. Tarptautiniais veikėjais gali būti individai, dirbantys nacionalinėms vyriausybėms ar organizacijoms, arba tarptautinių organizacijų nariai, turintys įgaliojimus pagal tarptautinius susitarimus. Tarptautiniai veikėjai labiau linkę dalyvauti ir veiksmingai veikti politikos sektoriuose, kuriuose yra tarptautinis susitarimas, numatantis jų įsikišimą į nacionalinės valstybės vykdomą viešąją politiką. Taip pat reiktų nepamiršti ir finansinių išteklių, kuriuos tarptautinės organizacijos

Inesa Lukošiuūtė (2020) Antikorupcinės politikos formavimo institucinių ir teisinių mechanizmų dermė

gali panaudoti valstybėms remti. Tai sudaro dar vieną įtakos šaltinį, kuris gali padėti kai kurioms problemoms patekti į Vyriausybės darbotvarkes (Wu ir kt., 2017).

Galima teigti, kad viešoji politika yra veikiama trijų pagrindinių veikėjų: Vyriausybės veikėjų, visuomenės veikėjų ir tarptautinių veikėjų. Antikorupcinėje politikoje, kaip ir viešosios politikos formavime, dalyvauja tos pačios veikėjų grupės, kurios siekia įtakos „kovoje“ su korupcija, bandant iškelti savo interesus aukščiau kitų veikėjų, naudodamos įvairias priemones. Nors atrodo, kad antikorupcinėje politikoje visų veikėjų interesas turėtų būti vienodas, anaiptol taip nėra. Neretai veikėjai be minimo pagrindinio tikslo turi ir antrinius, kurie dažnai yra nutylimi.

Apibendrinant šį skyrių korupciją galima traktuoti kaip daugialypį neigiamą reiškinį. Valstybės nuolatos keisdamos teisės aktus, kurdamos prevencines priemones dar kartą įrodo, kad antikorupcinė politika yra ir bus valstybės prioritetinga sritis, kuri turi būti nuolatos stebima ir kontroliuojama. Tačiau, kad ir kaip Lietuva bei kitos valstybės stengtųsi sumažinti korupciją, ji vis tiek egzistuoja. Galbūt taip yra todėl, kad antikorupcinės priemonės nebėra tokios efektyvios, o patys asmenys, užsiimantys korupcinėmis veikomis, sėkmingai prisitaiko prie antikorupcinės aplinkos valstybėje. Atsižvelgiant į tokią situaciją, antikorupcinę politiką ir naudojamas kovos su korupcija priemones būtina nuolatos tobulinti. Antikorupcinės politikos atnaujinimo procesą pagrindžia ir Beasley (2015) išsakyta pozicija, kad antikorupcinės politikos formavimas vis dėlto yra cikliškas procesas, reikalaujantis didinti kovos su korupcija pajėgumus, kompetencijų paskirstymą bei demokratinį valdymą. Atkreipiant dėmesį į tai, kad viešosios politikos formavimas susideda iš įvairių formalių ir neformalių ryšių, kurie padeda, tačiau neretai ir kliudo priimti viešosios politikos sprendimus, šiame darbe Lietuvos antikorupcinės politikos formavimas bus analizuojamas viešosios politikos proceso kontekste, susikoncentruojant į valdžios ir valdymo institucijas bei antikorupcinės politikos teisinį reglamentavimą.

2. INSTITUCINIAI IR TEISINIAI MECHANIZMAI, FORMUOJANTYS ANTIKORUPCINĘ POLITIKĄ

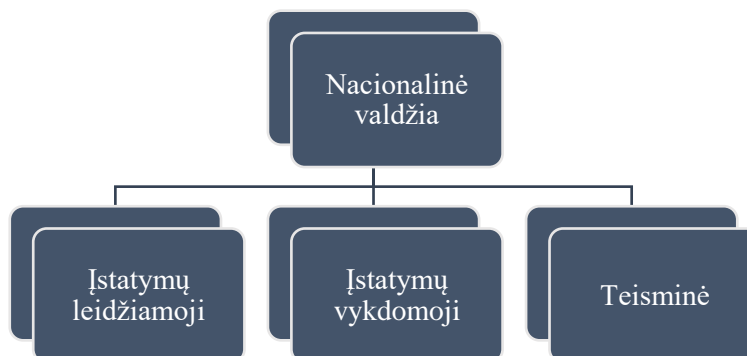
Viešoji politika pagal savo įtaką visuomenei gali būti: paskirstymo, reguliavimo, susiregulavimo bei perskirstymo. Antikorupcinę politiką galime priskirti reguliavimo politikos rūšiai. Šiuo atveju, tokia politika neįmanoma be valdžios institucijų ir jų vykdomos politikos kryptiai pritaikytos įstatyminės bazės. Tam, kad antikorupcinė politika būtų efektyvi, reikia kuo labiau suderinti institucinius ir teisinius mechanizmus tarpusavyje, t. y. atrasti jų dermę. Instituciniai ir teisiniai mechanizmai antikorupcinei politikai suteikia kryptingumą ir išlaiko jos tęstinumą.

2.1. Instituciniai antikorupcinės politikos formavimo mechanizmai

Formuojant antikorupcinę politiką tiek šalyje, tiek tarptautiniame lygmenyje, valdžios institucijos užima vieną iš svarbiausių vaidmenų. Taip yra todėl, kad institucijos turi teisinę galią priimti tam tikrus sprendimus vienoje ar kitoje viešosios politikos srityje. Institucijos įsitraukia į antikorupcinės politikos formavimą su pasiūlymais, reikalavimais ar idėjomis kaip galėtų būti formuojama ir kuria linkme turėtų būti vedama antikorupcinė politika, ją įgyvendina bei kontroliuoja.

Institucijos terminą mokslininkai skaido į dvi skirtingas sampratas. Pirmoji institucijas traktuoja kaip neformalias institucijas ir sutelkia visą dėmesį į vertybes, papročius, tradicijas ir pan. (Domarkas, Juknevičienė, Kareivaitė, 2012). Na, o antroje „<...> akcentuojamos formaliosios institucijos, kurių veikla grindžiama įstatymais, tam tikromis taisyklėmis ir kitais veiklą ir struktūrą reglamentuojančiais dokumentais (pvz., įstatymų leidžiamosios ir vykdomosios valdžios organizacijos, teisėsauga ir teisėtvara, vyriausybės agentūros, bankai, švietimo ir mokslo sistema, mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros sistema, infrastruktūra, profesinės sąjungos, pašto sistema ir pan.“ (Domarkas, Juknevičienė, Kareivaitė, 2012, p. 464). Šiame darbe institucijos sąvoka suprantama kaip formalioji institucija, kuri savo veiklą grindžia teisiniu reglamentavimu (Bileišis, 2012).

Kaip jau buvo minėta, antikorupcinė politika yra formuojama visų valdžios institucijų (žr. 2.1 pav.). Nacionaliniu lygmeniu sprendžiant korupcijos problemą bei administruojant korupcijos prevencijos priemones kompleksiskai dalyvauja įstatymų leidžiamosios, įstatymų vykdomosios bei teisminės valdžios institucijos. „Kiekvienai iš jų demokratinėje konstitucijoje yra apibrėžiamos tam tikros galios ir kompetencijos, suteikiančios teisinį pagrindą savo tiesioginėms funkcijoms vykdyti, taip pat galios viena kitos atžvilgiu, kad kiekviena iš jų galėtų sulaikyti viena kitą nuo bandymų

2.1. pav. Valdžių padalijimo principas

Šaltinis: Monkevičius, 2009

peržengti savo galių ir kompetencijų ribas ir piktnaudžiauti valdžia. Šių valdžių tarpusavio sąveika, pasireiškianti valdžios institutų bendradarbiavimu, veiksmų derinimu, vienai kitos sulaikymu, ir yra

Inesa Lukošiuūtė (2020) Antikorupcinės politikos formavimo institucinių ir teisinių mechanizmų dermė vienas iš svarbiausių veiksnių, užtikrinančių valstybinės valdžios demokratiškumą, įstatymų viršenybę, piliečių teises ir laisves“ (Monkevičius, 2009, p. 50).

Įstatymų leidžiamoji valdžia yra įvardintas parlamentas, Lietuvos atveju – Seimas. Kaip jau galima suprasti, parlamentas yra atsakingas už įstatymų leidybos funkcijos atlikimą valstybėje. Parlamentas leidžia įstatymus visose valstybės valdymo srityse, kuriuos turi įgyvendinti visos pavaldžios, atskaitingos ir kitos institucijos bei pati visuomenė. Parlamentas be įstatymų leidybos funkcijos gali: vykdyti kitų institucijų kontrolę; įsteigti valstybės institucijas; tvirtinti ir prižiūrėti valstybės biudžetą.

Įstatymų leidžiamoji valdžia Lietuvoje savo funkcijomis prisideda prie antikorupcinės politikos formavimo valstybėje (žr. 2.2 pav.). Nacionaliniu lygmeniu Seimui yra atskaitingos šešios

2.2 pav. Seimui atskaitingos institucijos, dalyvaujančios formuojant valstybės antikorupcinę politiką

Šaltinis: LR Valstybė, 2019

institucijos ir viena komisija, kurios prisideda prie antikorupcinės politikos formavimo, jos įgyvendinimo, koordinavimo ir kontrolės. Kiekviena iš institucijų turi specifines ir tik jai priskirtas funkcijas. Seimui yra atskaitinga ir viena iš svarbiausių institucijų antikorupcinėje politikoje – **STT**.

Įstatymų vykdomoji valdžia – Prezidentas ir Vyriausybė. Remiantis Konstitucija „Lietuvos valdžios institucijų sistemoje vykdomoji valdžia yra dualistinio pobūdžio <...> Prezidentas yra valstybės vadovas, tačiau jis neturi konstitucinių galių tiesiogiai vadovauti Vyriausybės veiklai“ (Monkevičius, 2009, p. 54). Atsižvelgiant į tai, didžiąją dalį vykdomosios valdžios funkcijų atlieka Vyriausybė. Pagrindinės jai patikėtos funkcijos yra įstatymų ir kitų teisės aktų bei vidaus ir užsienio politikos įgyvendinimas, kurį ji įformina leisdama poįstatyminius teisės aktus. Vyriausybė sudaryta iš 14 ministerijų, kurioms yra priskirtos tam tikros valstybės valdymo sritys. Visa Vyriausybė Seimui solidariai atsako už savo veiklą. Vyriausybė, kaip ir Seimas, savo veikla prisideda prie Antikorupcinės politikos formavimo (žr. 2.3 pav.).

2.3. pav. Vyriausybei pavaldžios ir atskaitingos institucijos, prisidedančios prie antikorupcinės politikos formavimo

Šaltinis: LR Valstybė, 2019

Vyriausybei yra atskaitingos visos ministerijos iš, kurių dvi savo veikla yra labai svarbios šalies antikorupcinei politikai. Taip pat Vyriausybei atskaitinga ir Viešųjų pirkimų tarnyba, kurios prižiūrime srityje aptinkama daugiausiai korupcinių atvejų.

Teisminę valdžią valstybėje vykdo teismai. Teismų sistemą sudaro: Lietuvos Respublikos Konstitucinis teismas, bendrosios kompetencijos teismai (apylinkių (12), apygardų (5), Lietuvos apeliacinis teismas ir Lietuvos Aukščiausiasis Teismas) bei specializuoti teismai (apygardų administraciniai (2) ir Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas) (Lietuvos teismai, 2019).

Teisminė valdžia suprantama ir laikoma savarankiška, o svarbiausia nepriklausoma valdžia, kuriai niekas negali daryti įtakos (Miežanskienė, Raguckienė, 2011). „Teisminės valdžios ypatumas pasireiškia tuo, kad atlikdama savo funkcijas teisminė valdžia ne tik vykdo teisingumą, bet ir teisėtumą“ (Monkevičius, 2009, p. 55). Teismai, savo ruožtu, turi teisę kreiptis į Konstitucinį teismą, dėl Seimo priimtų įstatymų ir Vyriausybės poįstatyminių teisės aktų atitikties įvertinimo Konstitucijai, taip įgyvendindami konstitucingumo kontrolę.

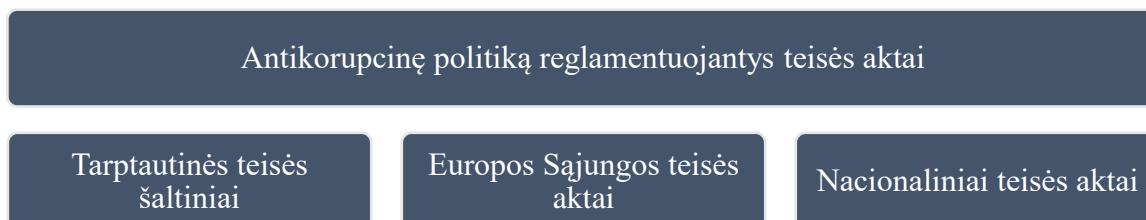
Antikorupcinės politikos formavime dalyvauja ir **kitos valstybės ir savivaldybių bei nevalstybinės įstaigos** (toliau – Įstaigos). Visos šios Įstaigos vienaip ar kitaip prisideda prie antikorupcinės politikos, dažniausiai įgyvendinimo etape. Įstaigos privalo pasiruošti institucines kovos su korupcija programas ir paskirti atsakingą asmenį ar padalinį už korupcijos prevencijos vykdymą institucijoje. Pagal Korupcijos prevencijos įstatymo 16 straipsnį taip pat privalo analizuoti ir kontroliuoti kaip institucijoje vykdomi antikorupcinę politiką reglamentuojantys teisės aktai, vykdyti antikorupcinę politiką ir šalinti pažeidimus, nustatyti sritis, kuriose gali pasireikšti korupcija ir su tai susijusią informaciją pateikti STT bei rengti mokymus institucijos personalui korupcijos prevencijos tematika (TAR, 2002, IX-904). Detalesnis institucijų ir įstaigų prisidėjimas, formuojant antikorupcinę politiką atsižvelgiant į viešosios politikos proceso etapus, bus aptartas šiek tiek vėliau.

Apibendrinant, instituciniais mechanizmais šiame darbe yra įvardijamos nacionalinei valdžiai atskaitingos arba nacionalinės valdžios įsteigtos institucijos ir įstaigos. Pats antikorupcinės politikos formavimas valstybėje yra sudėtingas procesas, kuriame dalyvauja visos valdžios institucijos ir įstaigos. Šios institucijos ir įstaigos yra labai svarbios antikorupcinės politikos formavime dėl savo turimos įtakos. Taip pat jų pagalba yra nustatomos antikorupcinės politikos kryptys ir įgyvendinamos numatytos antikorupcinės politikos gairės.

2.2. Teisiniai antikorupcinės politikos formavimo mechanizmai

Antikorupcinei politikai, kaip ir kitoms valstybės vykdomoms politikoms, yra būdingas įstatyminės bazės kūrimas. Įstatyminė baze būtų galima įvardinti teisės aktų visumą vienai ar kitai politikos kryptčiai formuoti. „Teisės aktas – tai kompetentingos valstybės institucijos priimtas oficialus rašytinis dokumentas, kuriame yra įtvirtintos teisės normos ir jos išaiškintos arba kuriame nurodoma, kuo remiantis individualiu atveju teisės normos taikomos“ (European Justice, 2019). Tačiau, valstybė vadovaujasi ne tik savo priimtais teisės aktais, bet ir įvairiomis tarptautinių institucijų bei organizacijų teisės šaltiniais, taip įsisavindamos gerąją užsienio šalių praktiką. Toliau šiame darbe minimi dokumentai bus suprantami kaip teisiniai mechanizmai. Teisiniai mechanizmai, šiuo atveju, formuoja, reglamentuoja bei įteisina kiekvieną antikorupcinės politikos žingsnį.

Antikorupcinę politiką reglamentuojančius teisės aktus būtų galima skirstyti į tarptautinės teisės šaltinius, ES teisės aktus ir nacionalinius teisės aktus (žr. 2.4 pav.).

2.4 pav. Antikorupcinę politiką reglamentuojančių teisės aktų klasifikacija

Šaltinis: sudaryta darbo autoriaus

Tarptautiniais teisės šaltiniais priimamos normos vis dažniau imamos taikyti nacionalinėje teisėje. „Tarptautinės teisės šaltiniai yra tarptautinės sutartys, tarptautiniai papročiai, bendrieji teisės principai, tarptautinių teismų ir arbitražų sprendimai, tarptautinių organizacijų rezoliucijos“ (Žilys, 2012, p. 258). Tarptautinių teisės normų kūrimas yra sąlyginai ilgas procesas, tačiau priimtos normos būna stabilios. Tarptautinės teisės normų pagrindas yra valstybių sutarimas laikyti, kad tam tikros teisės normos joms yra privalomos“ (Žilys, 2012, p. 258). Tarptautines teisės normas dažniausiai rengia ir valstybėms pateikia tarptautinės organizacijos, sudarytos iš įvairių valstybių atstovų. Todėl galima teigti, kad tokios teisės normos atspindi visų valstybių bendrą požiūrį į vieną ar kitą iškilusią problemą ar valdymo sritį. Daugiausiai įtakos turinti tarptautinė organizacija yra

Jungtinių Tautų organizacija (toliau – JTO). Vienas didžiausių JTO laimėjimų yra tarptautinės teisės paketo – konvencijų, sutarčių ir standartų – sukūrimas, siekiant skatinti ekonominę ir socialinę vystymąsi, taip pat skatinti tarptautinę taiką ir saugumą. JTO ir kitos organizacijos dažniausiai rengia normatyvinio pobūdžio rezoliucijas, tarptautines sutartis (konvencijas), deklaracijas, susitarimus, reglamentus, taisykles, rekomendacijas ir kitus teisės aktus, kuriuos ratifikuoja valstybių įstatymų leidžiamosios arba įstatymų vykdomosios valdžios (Gray, 2018). JTO taip pat parengė vieną iš svarbiausių tarptautinių teisės aktų antikorupcinės politikos srityje – Jungtinių tautų konvenciją prieš korupciją.

Nacionalinei teisės sistemai įtakos turi ir regioninio lygmens tarptautinės organizacijos, tokios kaip ES. ES teisės aktai ypač svarūs tapo tada, kai Lietuva išreiškė norą tapti ES nare. Nacionaliniu lygmeniu imta atsižvelgti į ES institucijų formuojamą politiką. ES teisės šaltiniai yra skirstomi į dvi pagrindines grupes: pirminę teisę ir antrinę teisę. Pirminė teisė sudaryta iš pagrindinių ES sutarčių, kuriomis buvo įsteigta pati ES, nustatytos jos veikimo ribos, priimamos valstybės kandidatės bei šių sutarčių protokolų ir priedų. Na, o antrinė teisė apima ES institucijų priimamus teisės aktus, kurie yra privalomi ir tiesiogiai taikomi (reglamentai, sprendimai), privalomi tikslai numatyti ES teisės akte paliekant laisvę jų įgyvendinimui (direktyvos), neprivalomi aktai (nuomonės ir rekomendacijos) bei susitarimai (European Justice, 2019). Lietuva antikorupcinės politikos srityje yra ratifikavusi ne vieną ES teisės aktą kovai su korupcija bei priima visas ES institucijų pateiktas rekomendacijas ir jas institucionalizuoja. Plačiau apie šiuos teisės aktus bus kalbama vėliau.

Nacionaliniai Lietuvos teisės aktai taip pat gali būti klasifikuojami į tris grupes: norminius teisės aktus, kurie yra taikomi neapibrėžtam asmenų skaičiui ir įtvirtina bendrojo pobūdžio taisykles; teisės aiškinimo aktus, kurie išaiškina teisės akte įtvirtintos normos turinį; individualūs teisės taikymo aktai, kurie taikomi konkretiems asmenims ir yra vienkartinio pobūdžio. Patys teisės aktai pagal hierarchiją gali būti skirstomi į: tarptautines sutartis, Konstituciją, Konstitucinius įstatymus, įstatymus ir poįstatyminius teisės aktus (European Justice, 2019).

Žvelgiant į antikorupcinę politiką reglamentuojančius nacionalinius teisės aktus, juos būtų galima skirti į kelias grupes:

- „<...> įstatymai ir kiti teisės aktai, kurių tiesioginė paskirtis yra korupcijos priežasčių ir sąlygų šalinimas bei korupcijos faktų atskleidimas ir prevencija;

- teisės aktai, kurie, reglamentuodami tam tikrus ūkinius, visuomeninius santykius, netiesiogiai daro poveikį ir atskiriems korupcijos faktoriams eliminuoti ir sumažinti“ (Vaitiekus, 2002, p. 61).

Pirmajai grupei priskirtais teisės aktais yra siekiama: sukontroliuoti darbuotojų ar tarnautojų privačius interesus taip, kad nekiltų interesų konfliktai; mažinti neteisėtų pajamų gavimą; įnešti skaidrumo į politinę sistemą bei kurti skaidrų viešąjį sektorių; skatinti sprendimų viešumą ir

Inesa Lukošiuūtė (2020) Antikorupcinės politikos formavimo institucinių ir teisinių mechanizmų dermė kontrolę; kurti skaidrias privataus sektoriaus sąlygas; nustatyti sankcijas ir atsakomybę už korupcines veikas; suformuoti asmenų, pranešančių apie korupciją apsaugos mechanizmą; nustatyti kompetentingų institucijų teises ir funkcijas (Vaitiekus, 2002, p. 61–62). Ši teisės aktų grupė pasižymi tuo, kad apima pačius svarbiausius teisės aktus, formuojant antikorupcinę politiką Lietuvoje (žr. 2.1 lentelę). Plačiau apie teisės aktų paskirtį 1 priede.

2.1 lentelė

Teisės aktai, reglamentuojantys antikorupcinės politikos siekius

Antikorupcinės politikos siekis	Teisės aktas ir priėmimo data
Darbuotojų ar tarnautojų privačių interesų kontrolė	<ul style="list-style-type: none"> • Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybės tarnyboje įstatymas (1997 m.); • Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymas (1997 m.); • Lietuvos Respublikos lobistinės veiklos įstatymas (2000 m.).
Neteisėtų pajamų kontrolė	<ul style="list-style-type: none"> • Lietuvos Respublikos labdaros ir paramos įstatymas (1993 m.); • Lietuvos Respublikos gyventojų turto deklaravimo įstatymas (1996 m.); • Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų mokesčių įstatymas (2002 m.).
Politinės sistemos ir viešojo sektoriaus skaidrumas	<ul style="list-style-type: none"> • Lietuvos Respublikos politinių kampanijų finansavimo ir finansavimo kontrolės įstatymas (2004 m.); • Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymas (1999 m.).
Sprendimų viešinimas ir kontrolė	<ul style="list-style-type: none"> • Lietuvos Respublikos teisės gauti informaciją iš valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų įstatymas (2000 m.).
Skaidrus privatus sektorius	<ul style="list-style-type: none"> • Lietuvos Respublikos komercinių paslapčių teisinės apsaugos įstatymas (2018 m.); • Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymas (1999 m.).
Sankcijų ir atsakomybės už korupcinio pobūdžio veikas nustatymas	<ul style="list-style-type: none"> • Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas (2000 m.).
Nustatytos kompetentingų institucijų funkcijos	<ul style="list-style-type: none"> • Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymas (2002 m.); • Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės įstatymas (1995 m.); • Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos įstatymas (2000 m.); • Lietuvos Respublikos Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos įstatymas (2008 m.); • Lietuvos Respublikos vyriausiosios rinkimų komisijos įstatymas (2002 m.); • Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymas (1998 m.).
Pranešėjų apsauga	<ul style="list-style-type: none"> • Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymas (1996 m.); • Lietuvos Respublikos pranešėjų apsaugos įstatymas (2017).

Šaltinis: Vaitiekus, 2002

„Antrosios grupės įstatymų ir teisės aktų dėka mėginama sukurti skaidrias ūkinių, turtinių santykių reguliavimo procedūras ir mechanizmus, nustatant aiškias ir visiems vienodas taisykles bei sudarant kliūtis subjektyviems pareigūnų veiksams ir sprendimams“ (Vaitiekus, 2002, p. 62). Šios grupės svarbiausias teisės aktas – Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymas, priimtas Seimo 1996 m. Šio įstatymo paskirtis – *užtikrinti efektyvių ir skaidrių viešųjų pirkimų ir projekto konkursų atlikimą* (TAR, 1996, I-1491).

Apibendrinant, galima teigti, kad kiekviena valstybė kovai su korupcija stengiasi sukurti aiškia, išsamią, skaidrią ir palankiai besiadaptuojančią prie aplinkos pokyčių teisinę sistemą. Teisinė sistema turi numatyti kovos su korupcija tikslus, būtinas priemones bei taikomas sankcijas. Tam yra

Inesa Lukošiuė (2020) Antikorupcinės politikos formavimo institucinių ir teisinių mechanizmų dermė rengiami įvairių lygmenų teisės aktai, todėl teisiniais mechanizmais yra įvardijami teisės aktai, kurie tiesiogiai arba netiesiogiai savo nuostatomis daro įtaką formuojant antikorupcinę politiką. Apžvelgus teisės aktus, pastebėta, kad Lietuvos teisinė sistema antikorupcinės politikos srityje yra ganėtinai išplėtota.

2.3. Tarptautiniai instituciniai ir teisiniai mechanizmai, formuojantys antikorupcinę politiką

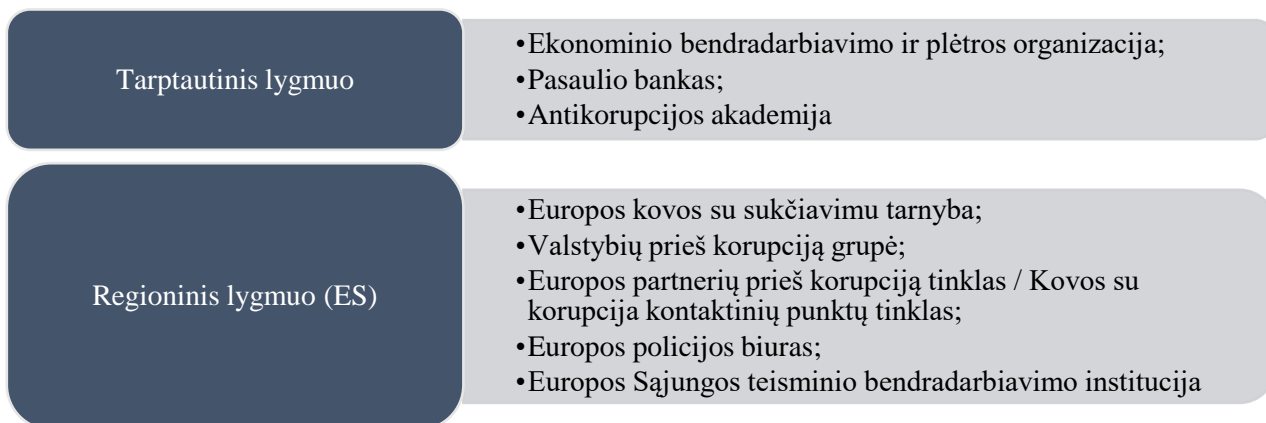
Vis didėjanti globalizacija pasaulyje daro didelę įtaką valstybių valdymui, ir jų vykdomoms politikoms, jų ir antikorupcinei politikai. Valstybės valdymo funkciją ima vis labiau dalintis su regioninėmis ir tarptautinėmis organizacijomis, atsižvelgdamos į jų teikiamas rekomendacijas ir priimamus teisės aktus. Taip jos perteikia savo gerą patirtį ir skatina kitas valstybes sekti jų pavyzdžiu.

2.3.1. Tarptautiniai instituciniai mechanizmai, formuojantys antikorupcinę politiką

Antikorupcinės politikos formavimo tarptautiniame ir regioniniame lygmenyje institucijų yra ganėtinai nemažai (žr. 2.5 pav.). Šios politikos pradžia būtų galima įvardinti *Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos* (toliau – EBPO) įkūrimą 1961 m. „Tai daugiašalis forumas, kuriame valstybių narių ekspertai diskutuoja, dalijasi patirtimi bei plėtoja naujas ekonominės bei socialinės politikos gaires, kurios vėliau perkeliamos į praktinį gyvenimą. (Teisė.Pro, 2018). EBPO kovoja su kyšininkavimu tarptautiniame versle, kad sustiprintų plėtrą, sumažintų skurdą ir sustiprintų pasitikėjimą rinkomis (OECD, 2019). Lietuva EBPO pilnaverte nare tapo 2018 m.

Pasaulio bankas – tarptautinė finansinė institucija įkurta 1944 m., kuri sudaryta iš penkių savarankiškų organizacijų. Pasaulio bankas mano, kad korupcija atbaido investicijas, sukelia nepasitikėjimą institucijomis ir labiausiai kenkia neturtingiesiems, todėl nuosekliai kovoja su skurdu (Nordic-Baltic Office World Bank Group, 2018). Viena iš Pasaulio banko veiklų – tirti Pasaulio banko grupės finansuojamus projektus dėl sankcijų, įskaitant sukčiavimą ir korupciją, tam pasitelkdamas aktyvią rizikų numatymo ir išvengimo politiką (The world bank, 2018). Pasaulio bankas taip pat savo ruožtu atlieka verslo aplinkos tyrimus, kuriuose atsispindi verslininkų korupcinė patirtis ir požiūris į korupciją („Transparency International“ Lietuvos skyrius, 2005). Pasaulio bankas pasitelkia novatoriškas technologijas, siekdamas sustiprinti viešojo sektoriaus veiklą ir produktyvumą, kovoti su korupcija ir padėti skatinti didesnę pasitikėjimą ir atskaitomybę.

Taip pat Pasaulio bankas dažnai pateikia valstybėms įvairias rekomendacijas administracinei korupcijai ir politinei korupcijai mažinti (The world bank, 2018).

2.5. pav. Tarptautiniai instituciniai mechanizmai, formuojantys antikorupcijos politiką

Šaltinis: sudaryta darbo autoriaus

Tarptautinė antikorupcijos akademija įsteigta 2010 metų rugsėjo 2 dieną Austrijos iniciatyva. Ši akademija yra pirmoji tarptautinė organizacija, kurios specializacija ir veikla yra kaupti ir dalintis žiniomis bei praktika su valstybių narėmis (Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija, 2017). Akademijos paskirtis yra skatinti efektyvią ir veiksmingą korupcijos prevenciją ir kovą su korupcija:

- organizuojant švietimą ir profesinį mokymą kovos su korupcija srityje;*
- atliekant ir remiant mokslinius visų korupcijos aspektų tyrimus;*
- teikiant kitokią reikiamą techninę pagalbą kovoje su korupcija;*
- skatinant tarptautinį bendradarbiavimą ir tinklų kūrimą kovos su korupcija srityje (TAR, 2010, 19-928).*

Lietuvos antikorupcinės politikos formavimui didelės įtakos turi ne tik tarptautinė organizacija EBPO, bet ir regioninė organizacija kaip ES. Anot Aleknavičienės (2013, p. 253) „<...> EK susirūpinimas dėl korupcijos Lietuvoje buvo labai svarbus plėtojant Lietuvos antikorupcinę politiką. EK suteikė didelę pagalbą kuriant antikorupcinę politiką <...> Taigi, Lietuva figūravo ES antikorupcinių interesų lauke“.

ES, suvokusi ir įvertinusi korupcijos pasekmes ir keliamą žalą ekonomikai, demokratinei sistemai, socialiniam teisingumui ir pačiai visuomenei, priėmė sprendimą kovoti su korupcija ir jos padariniais. Tam „1999 m. Europos Komisija paskelbė sukčiavimo ir korupcijos visiško netoleravimo politiką ir įsteigė OLAF, kad kova su sukčiavimu būtų vykdoma visais frontais, o visuomenė būtų informuojama apie sukčiavimo pasekmes“ (Europos Komisija, 2014, p. 5). OLAF –**Europos kovos su sukčiavimu tarnyba** yra Europos Komisijos dalis, tačiau veikianti nepriklausomai ir yra įgaliota ES lėšomis nustatyti, tirti ir sustabdyti sukčiavimą. Lietuva į OLAF veiklą įsitraukė 2002 m. ir tęsia tarptautinį bendradarbiavimą iki šiol. OLAF misija atlikti

nepriklausomus vidaus ar išorinius sukčiavimo ir korupcijos tyrimus, susijusius su ES lėšomis, ES darbuotojų ir ES institucijų narių netinkamais veiksmais bei plėtoti patikimą ES kovos su sukčiavimu politiką. OLAF taip pat prisideda prie nacionalinių valdžios institucijų ar kitų ES institucijų departamentų atliekamų tyrimų, palengvindama informacijos ir kontaktų rinkimą ir keitimąsi jais. Vien 2018 m. OLAF pateikė 256 rekomendacijas kompetentingoms institucijoms ES ir nacionaliniu lygmeniu. Lietuva į OLAF 2018 m. kreipėsi 6 kartus (OLAF, 2018). OLAF taip pat administruoja „Hercule“ programą, kuri gina ES finansinius interesus, remdama veiksmus, skirtus kovoti su pažeidimais, sukčiavimu ir korupcija, darančiais poveikį ES biudžetui. Šiuo metu ES valstybės narės vykdo „Hercule III“ programą (toliau – Programa) skirtą 2014 – 2020 metams. Programa finansuoja projektus, tokius kaip rentgeno spindulių skaitytuvų ir kitos techninės įrangos pirkimas, prieigų prie specializuotų duomenų bazių suteikimas, mokymų, seminarų ir konferencijų skaitmeninės kriminalistikos srityje organizavimas (Europos komisija, 2019). Lietuvoje Programa naudojasi tokios valstybės ir teisėsaugos institucijos kaip Muitinės departamentas prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos (toliau – Muitinės departamentas) bei Finansinių nusikaltimų tyrimų tarnyba (toliau – FNTT). Pagal Europos Komisijos pateiktą Herkulio programos II tikslų įgyvendinimo ataskaitą (2015) Lietuva gavo virš 2 mln. Eur.

OLAF 2001 m. įkūrė OLAF kovos su sukčiavimu komunikatorių tinklą (toliau – OAFCN). OAFCN suburia atstovus ir ryšių su visuomene pareigūnus iš nacionalinių valdžios institucijų, kad pasidalytų savo šalių strategijomis ir gerąja patirtimi, kaip užkirsti kelią sukčiavimui. OAFCN veikloje dalyvauja ir Lietuvos atstovai: STT, Lietuvos Respublikos muitinė (toliau – Muitinė), Muitinės departamentas, FNTT ir Lietuvos Respublikos prokuratūra (toliau – Prokuratūra).

Kita Lietuvos antikorupcinės politikos formavimui įtakos turinti institucija – Europos Tarybos 1999 m. įsteigta *valstybių prieš korupciją grupė* (toliau – GRECO). GRECO įsteigta, siekiant stebėti, kaip valstybės laikosi organizacijos kovos su korupcija standartų. Lietuva GRECO nare tapo 1999 m. ir turi 2 atstovus, po vieną vyr. specialistą iš Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos ir STT (Council of Europe, 2019). GRECO tikslas yra pagerinti savo narių gebėjimus kovoti su korupcija, stebint, kaip jie laikosi Europos Tarybos antikorupcijos standartų, per dinamišką abipusio vertinimo procesą. Tai padeda nustatyti antikorupcinės politikos trūkumus, paskatindama būtinas teises, institucines ir praktines reformas. GRECO Lietuvoje, kaip ir kitose valstybėse narėse, atlieka vertinimus ir pateikia rekomendacijas, kurių įgyvendinimą vėliau patikrina. GRECO 2014 m. Lietuvai pateikė 11 rekomendacijų, nukreiptų į parlamento narių, teisėjų ir prokurorų korupcijos prevenciją. 2019 m. atlikusi pakartotinį antrąjį rekomendacijų įvertinimą GRECO nustatė, kad Lietuva sėkmingai įgyvendino šešias rekomendacijas, o penkios įgyvendintos iš dalies (plačiau žr. 2 priedą). Atsižvelgus į iš dalies įgyvendintas rekomendacijas, GRECO rekomenduoja: „<...> stiprinti struktūrinį bendradarbiavimą veiklos lygmeniu tarp Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos ir

Inesa Lukošiuūtė (2020) Antikorupcinės politikos formavimo institucinių ir teisinių mechanizmų dermė priežiūros institucijų, atsakingų už korupcijos prevenciją tarp parlamentarų, teisėjų ir prokurorų“ (GRECO, 2019, p. 10); būtina reglamentuoti Seimo narių bendradarbiavimą su lobistais; veiksmingiau kontroliuoti privačių interesų deklaravimą; skatinti Seimo atsparumą korupcijai. GRECO be teikiamų rekomendacijų taip pat suteikia galimybę keistis geriausia praktika korupcijos prevencijos ir nustatymo srityje (Refworld, 2019).

ES Taryba 2008 m. įkūrė *Kovos su korupcija kontaktinių punktų tinklą* (toliau – EACN). Tai oficialus tinklas, kilęs iš *Europos partnerių prieš korupciją tinklo* (toliau – EPAC), kuris vienija 63 kovos su korupcija institucijas ir policijos priežiūros įstaigas iš Europos Tarybos ir ES valstybių narių. (EPAC / EACN, 2012) Lietuva prie šio tinklo prisijungė 2010 m. į EACN delegavusi STT. Šiuo metu EPAC / EACN nariais yra STT, Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija (toliau – VRM), Policijos departamento prie VRM Imuniteto valdyba ir Prokuratūra (EPAC / EACN, 2018). Šio tinklo tikslas skatinti bei stiprinti ES valstybių narių institucijų bendradarbiavimą antikorupcinės politikos klausimu. ES valstybės savo ruožtu į EACN skiria iki trijų institucijų, organizacijų ar agentūrų, kurioms valstybėse narėse yra pavesta užduotis užkirsti kelią korupcijai ar kovoti su ja (EUR-Lex, 2008, OJ L 301).

EPAC / EACN bendram tikslui sukūrė forumą, kuris suteikia galimybę keistis su ES susijusia informacija apie veiksmingas priemones ir patirtį, nustatyti galimybes ir bendradarbiauti, kuriant bendras strategijas ir aukštus profesinius standartus (EACN, 2019). Vienas iš svarbiausių EPAC / EACN darbotvarkės klausimų buvo bendrų darbo standartų ir geriausios praktikos, skirtos policijos priežiūros įstaigoms ir kovos su korupcija, plėtojimas ir skatinimas. Atsižvelgiant į tai buvo įsteigta darbo grupė, kuri parengė darbo gaires atitinkamai policijos priežiūros ir kovos su korupcija klausimais, kurios vėliau tapo Policijos priežiūros principais ir kovos su korupcija tarnybos standartais (EPAC / EACN, 2012).

Europos policijos biuras (toliau – Europol) – ES agentūra įkurta 1995 m. pasirašius Europolo konvenciją, tačiau aktyvi Europolo veikla prasidėjo 1999 m. Europolo misija – saugesnė Europa (Lietuvos kriminalinės policijos biuras, 2017). „Europolas remia ir stiprina valstybių narių kompetentingų institucijų veiksmus bei jų tarpusavio bendradarbiavimą vykdant sunkių nusikaltimų, darančių poveikį dviem ar daugiau valstybių narių, terorizmo ir kitų Sąjungos politikos bendrus interesus pažeidžiančių nusikaltimų <...> prevenciją ir kovojant su jais.“ (EUR-Lex, 2016, OJL 135). Į sunkių nusikaltimų, kuriuos tiria Europolas, sritį patenka ir korupcija. Europolas per visus savo veiklos metus tapo ES kriminalinės informacijos centru ir pagrindiniu ES teisėsaugos operacijų rėmimo centru. Europolo veikla apima informacijos rinkimą, saugojimą, analizavimą ir keitimąsi ja; aktualios ir svarbios informacijos perdavimą valstybėms narėms per nacionalinius padalinius; tiriamųjų ir operatyvinių veiksmų koordinavimą ir įgyvendinimą bei dalyvavimą jungtinėse tyrimų grupėse; analitinės, operatyvinės, techninės ir finansinės pagalbos teikimą

Inesa Lukošiuūtė (2020) Antikorupcinės politikos formavimo institucinių ir teisinių mechanizmų dermė valstybėms narėms bei ataskaitų regimą (EUR-Lex, 2016, OJL 135). Atsižvelgiant į Europolo veiklą, Europolas siūlo platformą, skirtą koordinuoti dalijimąsi žvalgybos ir operatyvine veikla tarp šimtų Europos teisėsaugos agentūrų bendruomenės. (Europol, 2019). Taip pat Europolas teikia saugaus informacijos mainų tinklo programą (SIENA), naudojamą greitai keistis operatyviniais ir strateginiais duomenimis apie nusikalstamumą (Europol, 2018). Lietuva prie Europolo prisijungė 2004 m. Kadangi valstybės narės privalo įsteigti ar paskirti nacionalinę įstaigą ryšiui su Europolu palaikyti, Lietuva Lietuvos kriminalinės policijos biure įsteigė padalinį – Europolo ir Interpolo nacionalinį skyrių (toliau – Skyrius). Skyrius vykdo operacijas su Europolu dažniausiai nusikaltimų srityje susijusiose su sukčiavimu ir įtartinomis finansinėmis operacijomis, o tai apima korupcinio pobūdžio nusikalstamas veikas (Lietuvos kriminalinės policijos biuras, 2017).

Dar viena ES įkurta institucija – *ES teisminio bendradarbiavimo institucija* (toliau – Eurojustas). Eurojustas įsteigtas 2002 m. Europos Tarybos spendimu. Eurojusto kompetencija apima nusikalstamas veikas ir nusikaltimus, tokius kaip terorizmas, prekyba narkotikais, prekyba žmonėmis, klastojimas, pinigų plovimas, kompiuteriniai nusikaltimai, nusikaltimai nuosavybei ar viešosioms prekėms, įskaitant sukčiavimą ir korupciją, nusikalstamos veikos, turinčios įtakos Europos bendrijos finansinius interesus, nusikaltimus aplinkai ir dalyvavimą nusikalstamoje organizacijoje (Eurojust, 2019). Eurojustas savo ruožtu negali pradėti ikiteisminių tyrimų, todėl jis kreipiasi į kompetentingas institucijas (Lietuvos Respublikos prokuratūra, 2019). Eurojustą sudarytas iš 28 nacionalinių narių, t. y. po vieną iš kiekvienos ES valstybės narės. Nariai į Eurojustą yra renkami ir komandiruojami pagal savo valstybės teisinę sistemą. Dažniausiai nariais tampa teisėjai, prokurorai ar lygiavertės kompetencijos policijos pareigūnai. Lietuva į Eurojusto veiklą įsitraukė 2004 m., paskirdama Prokuratūros prokurorą.

Dėl pagalbos korupcijos bylose nacionalinės institucijos į Eurojustą kreipėsi 90 kartų 2015 m., 74 kartus 2016 m., ir 61 kartą 2017 m., o 2018 m. 79 kartus. Nors kreipimosi tendencija tai mažėja tai didėja, tokie kreipimosi skaičiai rodo Eurojusto reikalingumą ir nacionalinių institucijų norą bendradarbiauti (Eurojust, 2017; Eurojust, 2018).

Apibendrinant nagrinėtas institucijas, pastebėta, kad didžioji dauguma prisiima konsultuojančių institucijų vaidmenį. Institucijos formuoja gerąją praktiką antikorupcijos srityje, teikia rekomendacijas nacionalinėms institucijoms. Savo ruožtu tarptautinio bei regioninio lygmens institucijos skatina nacionalinių institucijų bendradarbiavimą kovoje su korupcija ir siūlo įvairias bendradarbiavimo platformas bei savo pagalbą.

2.3.2. Tarptautiniai teisiniai mechanizmai, formuojantys antikorupcinę politiką

Antikorupcinė politikos teisinis reglamentavimas yra būtina sąlyga formuojant antikorupcinę politiką demokratinėse valstybėse. Teisės aktais priimtos nuostatos sudaro galimybę lengviau atpažinti korupciją, vykdyti jos prevenciją ir taikyti atitinkamą atsakomybę už korupcinio pobūdžio nusikalstamas veikas. Svarbu tai, kad antikorupcinė politika yra formuojama ne tik nacionaliniu lygmeniu, ji liečia ir tarptautinį lygmenį. Tarptautiniame lygmenyje vyraujančių svarbiausių teisinių mechanizmų raida pateikta 2.6 paveikslėlyje.

Daugelio ES ir kitų valstybių antikorupcinės politikos institucinių ir teisinių mechanizmų pradžia būtų galima įvardinti Europos Tarybos Ministrų komiteto pagal Europos teisingumo ministrų 19-osios konferencijos rekomendacijas 1996 m. spalio 9 d. priimtą *Veiksmų prieš korupciją programą* (toliau – Veiksmų programa). Veiksmų programa buvo pagrindinis teisinis mechanizmas, pradėjęs antikorupcinės politikos formavimą ES. Veiksmų programos pradžioje yra įvardinta ir kriminalizuota korupcija analizuojant, kada ji pasireiškia ir kokia žalą ji kelia. Veiksmų programoje nurodyta, kad valstybės turi įsteigti specializuotas įstaigas, atsakingas už kovą su korupcija nacionaliniu ir tarptautiniu lygmeniu (Programme of action against corruption, 1996). Atsižvelgiant į tai Veiksmų programoje identifikuojamos atsakingos institucijos ir jų vaidmenys kovoje su korupcija. Veiksmų programoje taip pat pabrėžiamas poreikis keistis praktine patirtimi tarnyboms (pvz., policijai, prokurorams ir pan.), dalyvaujančioms kovoje su korupcija tiek nacionaliniu, tiek tarptautiniu lygiu.

2.6 pav. Tarptautinę antikorupcinę politiką reglamentuojančių teisės aktų raida

Šaltinis: sudaryta remiantis Programme of action against corruption, 1996; Resolution (97) 24 on the twenty Guiding Principles for the fight against Corruption, 1997; Konvencija dėl kovos su užsienio valstybių pareigūnų papirkinėjimu tarptautiniuose verslo sandoriuose, 1997; Baudžiamosios teisės konvencija dėl korupcijos, 1999; Civilinės teisės konvencija dėl korupcijos, 1999; Jungtinių Tautų Konvencija prieš korupciją, 2003

Europos Tarybos ministrų komitetas, atsižvelgdamas į priimtą Programą, 1997 m. priėmė *Dvidešimt pagrindinių kovos su korupcija principų* (toliau – Principai). Principai apima korupcijos

Inesa Lukošiuūtė (2020) Antikorupcinės politikos formavimo institucinių ir teisinių mechanizmų dermė prevencijos ir etiško elgesio skatinimą, korupcijos kriminalizavimo svarbą, asmenų, dirbančių su korupcija, kompetencijos didinimą, imunitetus, žiniasklaidos laisvę, sprendimų priėmimo skaidrumą, auditą, išrinktų atstovų elgesio kodeksus, politinių partijų finansavimą ir rinkimų kampanijas bei kitas aktualias problemas. Nors šie principai nėra privalomi valstybėms, tačiau Europos Tarybos politinis svoris įpareigoja valstybes nares taikyti šiuos principus kaip vieną iš teisinių mechanizmų antikorupcinėje politikoje. Be to, GRECO patikėta užduotis stebėti principų taikymą valstybėse (Council of Europe Committee of Ministers, 1997).

Tais pačiais metais EBPO priėmė *Konvenciją dėl kovos su užsienio pareigūnų papirkimu sudarant tarptautinius verslo sandorius* (toliau – Konvencija). Konvencija siekiama sumažinti užsienio valstybių pareigūnų papirkinėjimą, sudarant lygiavertes sąlygas konkurencijai. „Konvencijos tikslas – užkirsti kelią korupcijos eksportui į užsienio valstybes, ypač tais atvejais, kai labiau išsivysčiusios valstybės bando nesąžiningais būdais įeiti į trečiųjų šalių rinkas“ (Būdvytis, Bereišis, Šafranovič ir kt., 2018, p. 24). Pačia Konvencija yra siūloma valstybių nacionaliniuose teisės aktuose įtvirtinti nuostatas, kuriomis būtų draudžiama įmonėms, kurios papirkinėjo kitų valstybių pareigūnus, dalyvauti viešųjų pirkimų konkursuose ir sudaryti sutartis. Lietuva šią Konvenciją ratifikavo 2017 m. liepos 15 d. (TAR, 1997). Lietuva norėdama įgyvendinti Konvencijos nuostatas, ėmėsi veiksmų instituciniame lygmenyje. Viešųjų pirkimų tarnyba (toliau – VPT) inicijavo susitarimo dėl bendradarbiavimo atskleidžiant užsienio pareigūnų papirkimo sudarant tarptautinius verslo sandorius, atvejus (toliau – Susitarimas), pasirašymą su šešiomis institucijomis: STT, Prokuratūra, FNNT, Valstybinė mokesčių inspekcija prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos (toliau – VMI), Muitinės departamentas, Policijos departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos (toliau – Policijos departamentas). Susitarimu institucijos „<...> įsipareigoja bendradarbiauti, keistis informacija, reikšminga užsienio pareigūnų papirkimo atvejams atskleisti ir išaiškinti, bei teikti viena kitai visokeriopą pagalbą, STT siekiant atskleisti ir išaiškinti užsienio pareigūnų papirkimo atvejus“ (Viešųjų pirkimų tarnyba, 2017).

Kitas tarptautinei antikorupcinei politikai svarbus laikotarpis 1999 m., kai Europos Taryba patvirtino *Baudžiamosios teisės konvenciją dėl korupcijos* (toliau – Baudžiamosios teisės konvencija) bei *Civilinės teisės konvenciją dėl korupcijos* (toliau – Civilinės teisės konvencija), kurios yra neatskiriama antikorupcinės politikos formavimo dalis, turėjusi įtakos ir Lietuvos teisei sistemai.

Baudžiamosios teisės konvencija siekiama sukurti ir vykdyti bendrą baudžiamąją politiką dėl korupcinių veikų (TAR, 1999). Europos Taryba didžiulį dėmesį skyrė kyšininkavimui, todėl pirmiausia buvo atskirtas aktyvus ir pasyvus kyšininkavimas valstybiniame ir privačiame sektoriuje, taip pat atskirtas platus suinteresuotų asmenų ir institucijų ratas, įskaitant asmenis privačiame sektoriuje, tarptautinių organizacijų pareigūnus ir tarptautinių teismų teisėjus (Vel, Csonka, 2002).

Inesa Lukošiuūtė (2020) Antikorupcinės politikos formavimo institucinių ir teisinių mechanizmų dermė

Baudžiamosios teisės konvencija nurodo valstybėms užtikrinti, kad „<...> atsakomybėn patrauktiems juridiniams asmenims būtų taikomos veiksmingos, proporcingos ir atgrasančios baudžiamosios ar kitos sankcijos, įskaitant pinigines sankcijas“ (Būdvytis, Bereišis, Šafranovič ir kt., 2018, p. 24). Lietuva prie šios Baudžiamosios teisės konvencijos prisijungė 2002 m. sausio 25 d., kai Seimas ją ratifikavo (Būdvytis, Bereišis, Šafranovič ir kt., 2018).

Jeigu Baudžiamosios teisės konvencijoje didžiausias akcentas korupcijos kriminalizavimas ir sankcijų taikymas, tai Civilinės teisės konvencijoje pagrindinis dėmesys sutelkiamas į asmenų civilinių teisių reglamentavimą ir realizavimą, nagrinėjami procedūriniai klausimai. Civilinės teisės konvencija numato valstybių pareigą savo teisinėje sistemoje reglamentuoti priemones, kuriomis asmenys, patyrę žalą dėl korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų, turės galimybę apginti savo interesus, įskaitant patirtos žalos atlyginimą. Asmenims numatyta teisė pateikti ieškinį materialinės žalos, negauto pelno ir nepiniginių nuostolių atlyginimui (TAR, 1999). Civilinės teisės konvencija numato ne tik fizinių asmenų atsakomybę, bet ir valstybės atsakomybę už valstybės pareigūnų padarytus korupcijos veiksmus. Civilinės teisės konvencijoje taip pat aptarti klausimai, susiję su sutarčių galiojimu, darbuotojų, kurie praneša apie korupciją, apsauga, bei įrodymu rinkimu. Seimas Civilinės teisės konvenciją ratifikavo 2002 m. lapkričio 12 d. (TAR, 2002, IX-1195).

Abi minėtos konvencijos yra orientuotos į efektyvų nusikalstamų veikų užkirtimą, valstybių suinteresuotumą priimti teisės aktus korupcijos apraiškų konstatavimui ir prevencijai bei sėkmingam tarptautiniam bendradarbiavimui nusikalstamų veikų tyrimuose.

Tačiau visam pasauliui labiausiai įtakos turėjęs teisės aktas – ***Jungtinių tautų konvencija prieš korupciją*** (toliau – JT konvencija), kuri pasirašyta 2003 m. netik ES valstybių. Lietuva šią konvenciją ratifikavo 2006 m. gruodžio 5 d. (TAR, 2006, X-943). JT konvencija ypatinga tuo, jog tai pirmasis visuotinis susitarimas dėl korupcijos. JT konvencijoje aptariami korupcijos prevencijos, korupcinių veikų tyrimo ir baudžiamojo persekiojimo instituciniai ir teisiniai mechanizmai (TAR, 2003). Tai tarsi pamatinis teisės aktas, kurio paskirtis yra skatinti valstybių kovą su korupcija ir užkirsti jai kelią.

JT konvencijos keliami tikslai yra keli:

- *remti ir stiprinti priemones, skirtas veiksmingiau užkirsti kelią korupcijai ir kovoti su ja;*
- *skatinti, palengvinti ir remti tarptautinį bendradarbiavimą ir techninę pagalbą užkertant kelią korupcijai ir kovojant su ja bei išieškant ir grąžinant turtą;*
- *skatinti sąžiningumą, atskaitingumą ir tinkamą valstybės reikalų ir valstybės turto tvarkymą.*

JT konvencija numato, kad valstybės atsižvelgdamos į savo teisinę sistemą, turėtų parengti ir įgyvendinti arba vykdyti veiksmingą, koordinuotą antikorupcinę politiką, kuri skatintų visuomenės dalyvavimą ir atspindėtų teisinės valstybės, tinkamo valstybės reikalų tvarkymo ir valstybės turto valdymo, sąžiningumo, skaidrumo ir atskaitingumo principus (TAR, 2003). Tam kad būtų vieningai

ir veiksmingai kriminalizuojama korupcija JT konvencija pateikė platesnį korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų sąrašą nei Baudžiamosios teisės ar Civilinės teisės konvencijos. Prie korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų JT konvencijoje priskiriama: valstybės pareigūnų, užsienio valstybės pareigūnų ir viešųjų tarptautinių organizacijų pareigūnų kyšininkavimas bei kyšininkavimas privačiame sektoriuje; valstybės pareigūno vykdomas turto iššvaistymas, pasisavinimas ar kitas naudojimas ne pagal paskirtį; prekyba poveikiu; piktnaudžiavimas pareigomis; neteisėtas praturtėjimas; turto iššvaistymas privačiame sektoriuje; nusikalstamu būdu įgytų pajamų plovimas ir nuslėpimas; kliudymas vykdyti teisingumą. Jungtinės Tautos tvirtai tiki, kad korupcija neigiamas tarptautinis reiškinys, kliudantis visų valstybių ekonomikai ir visuomenėms. JT konvencijoje numatyta, kad kovos su korupcija priemonės turėtų būti: antikorupcinės politikos plėtojimas; nepriklausomos institucijos kovai su korupcija įsteigimas; valstybinio sektoriaus priėmimo į darbą ar skyrimo į aukštesnes pareigas, konkursų rengimo sistemų tobulinimas; politinių partijų finansavimo skaidrumo didinimas; valstybės pareigūnų elgesio kodeksų priėmimas; viešųjų pirkimų sistemos atnaujinimas; skaidrumo ir atskaitingumo valstybės finansų valdymo srityje skatinimas; teisėjų sąžiningumo stiprinimas; apskaitos ir audito standartų privačiame sektoriuje priėmimas; visuomenės dalyvavimas sprendimų priėmimo procese; pranešėjų apsauga; tarptautinis bendradarbiavimas. Jungtinės Tautos tiki, kad įgyvendinus šias prevencines priemones, valstybėse esantys korupcijos mastai sumažėtų. JT konvencija pirmoji iš jau minėtų teisės aktų, kuri pasiūlė tokį kiekį antikorupcinių veiksmų. Taip pat ji pirmoji, kuri skatina visuomenės įsitraukimą ir dalyvavimą kovoje su korupcija.

Tarptautinis susidomėjimas antikorupcine politika yra pastebimas nuo 1996 m. Tarptautinės organizacijos ir institucijos dėjo pastangas kovai su korupcija ir parengė ne vieną teisės aktą, kuriuose labiausiai akcentavo kovos su korupcija priemones, asmenų teises ir taikomas sankcijas už padarytą korupcinio pobūdžio žalą. Svarbu paminėti, kad visa tai kas yra aptariama ar priimama tarptautiniame lygmenyje, paveikia ir valstybių nacionalines struktūras ir teises sistemas, todėl kitame skyriuje bus aptarti nacionaliniai instituciniai ir teisiniai mechanizmai, kurie prisideda prie antikorupcinės politikos formavimo Lietuvoje.

3. ANTIKORUPCINĖS POLITIKOS INSTITUCINIŲ IR TEISINIŲ MECHANIZMŲ DERMĖS TYRIMO METODIKA IR REZULTATAI

3.1. Antikorupcinės politikos formavimo institucinių ir teisinių mechanizmų dermės tyrimo metodika

Aktualios visuomenėje kylančios problemos dažniausiai yra nagrinėjamos atliekant įvairius mokslinius tyrimus. Norint atskleisti Lietuvoje antikorupcinės politikos formavimo teisinių ir institucinių mechanizmų dermę, buvo išnagrinėta mokslinė literatūra viešosios politikos ir jos proceso bei institucinių ir teisinių mechanizmų tematika. *Svarbu atkreipti dėmesį, kad atliekant tyrimą antikorupcinės politikos formavimas (policy making) yra suprantamas kaip viešosios politikos ciklas, turintis keletą etapų: darbotvarkės nustatymas, politikos formulavimas (policy formulation), politikos teisėtumas, politikos įgyvendinimas, vertinimas, politikos testinumas* (Cairney, 2013; Dunn, 2006; Šerikova, 2013; Furman, Šerikova, 2007).

Atlikus teorinę analizę, buvo pasirengta empiriniam tyrimui, t. y. išskirti kriterijai, kuriais remiantis yra atliekama nacionalinių kovos su korupcija programų ir jų įgyvendinimo planų analizė, viešojo administravimo institucijų, dalyvaujančių nacionalinių kovos su korupcija programų ir jų įgyvendinimo planų rengime bei įgyvendinime, dokumentų ir žinybinių dokumentų analizė.

Antikorupcinės politikos formavimo institucinių ir teisinių mechanizmų dermę buvo pasirinkta analizuoti nacionalinių kovos su korupcija programų ir jų įgyvendinimo planų kontekste. Šie dokumentai yra įvardijami kaip svarbiausi nacionaliniai teisės aktai, skirti kovai su korupcija šalyje. Taip yra todėl, kad juose atsispindi valstybėje vykdomos antikorupcinės politikos kryptys, tikslai, uždaviniai ir tam skirtos priemonės, kurias įgyvendina atsakingi vykdytojai (institucijos).

Atlikus kokybinį tyrimą, bus atskleisti praktiniai Lietuvos antikorupcinės politikos institucinių ir teisinių mechanizmų dermės aspektai, orientuojantis į nacionalines kovos su korupcija programas ir jų įgyvendinimo planus.

Tyrimo metodologijos pagrindimas. Lietuvos antikorupcinės politikos institucinių ir teisinių mechanizmų dermės tyrimo metodologija yra grindžiama:

- Lietuvos ir užsienio šalių mokslininkų publikacijomis, nagrinėjant viešąją politiką ir jos procesą (Raipa, 2002; Kavoliūnaitė-Ragauskienė, 2011; Mackay, 2011; Šerikova, 2013; Mažylis, Pikšrytė, 2013; Gerston, 2014; Khan, Khandaker, 2016; Česnakas, Jakštaitė, 2019; Pivoras, Presniakovaitė, 2016; Stone, 2004; Parsons, 2001; Furman, Šerikova, 2007; Dunn, 2006, Krupavičius, Isoda, Vaišnoras, 2013; Cairney, 2013; Hill, Varone, 2014; Hague, Harrop, 2004; Skirmantienė, Jurgelionytė, 2011; Wu ir kt., 2017; Beasley, 2015);

- antikorupcinės politikos samprata (Doig, Theobald, 2013; Palidauskaitė, Ereminaitė, 2010; Alatas, 2015; Raudonienė, 2002; Diržytė, Patapas, 2015; Būdvytis, Bereišis, Šafranovič ir kt., 2018; Justickis, 2001; Grubiša, 2010; Sampson, 2005; Bertot ir kt., 2010; Zaborskas, 2005; Vaitiekus, 2002; Pedersen, 2009; Raudonienė, Palidauskaitė, 2004; Pilišauskaitė ir kt., 2019; Komalasari, Saripudin, 2015; Vaisvalavičiūtė, 2007; Palidauskaitė, Vaisvalavičiūtė, 2005; Babachinaitė ir kt., 2010; Aleknavičienė 2013);

- analizuojant institucinius mechanizmus – valdžių padalijimo principu (Domarkas, Juknevičienė, Kareivaitė, 2012; Bileišis, 2012; Monkevičius, 2009; Miežanskienė, Raguckienė, 2011);

- teisės aktų klasifikacija (Žilys, 2012; Gray, 2018; Vaitiekus, 2002);

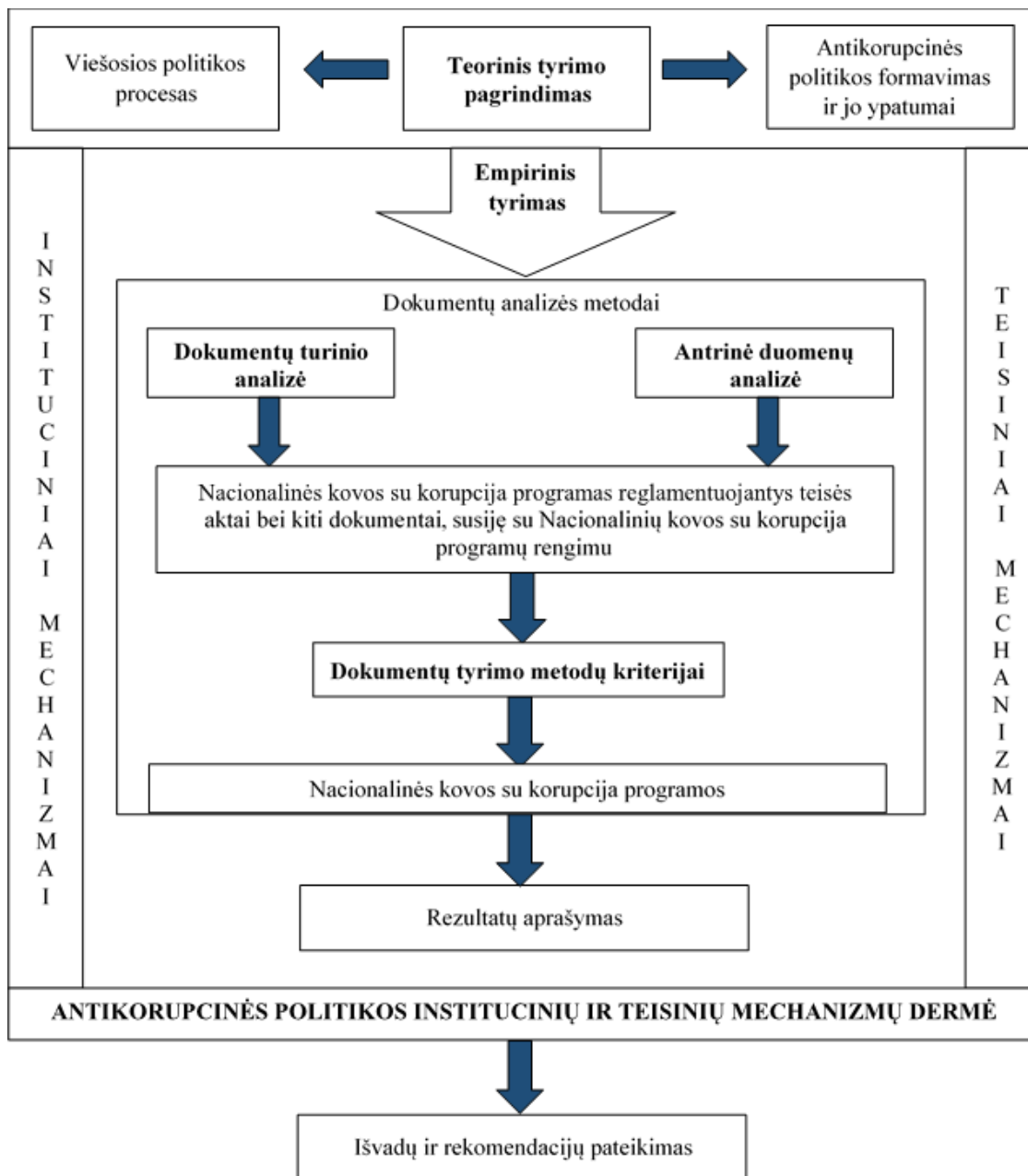
- tarptautinių organizacijų patirtimi (OECD, 2019; Nordic-Baltic Office World Bank Group, 2018; The world bank, 2018; „Transparency International“ Lietuvos skyrius, 2005; Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija, 2017; Europos Komisija, 2014; OLAF, 2018; Refworld, 2019; EPAC / EACN, 2018; Lietuvos kriminalinės policijos biuras, 2017; Europol, 2019; Eurojust, 2019; Lietuvos Respublikos prokuratūra, 2019);

- tarptautiniais ir Lietuvos Respublikos teisės aktais, strategijomis ir ataskaitomis: Programme of action against corruption, 1996; Resolution (97) 24 on the twenty Guiding Principles for the fight against Corruption, 1997; Konvencija dėl kovos su užsienio valstybių pareigūnų papirkinėjimu tarptautiniuose verslo sandoriuose, 1997; Baudžiamosios teisės konvencija dėl korupcijos, 1999; Civilinės teisės konvencija dėl korupcijos, 1999; Jungtinių Tautų Konvencija prieš korupciją, 2003; Lietuvos Respublikos nacionalinė kovos su korupcija strategija, 2001;

- socialiniuose moksluose naudojama kokybinio tyrimo metodologija (Novelskaitė, 2012; Valackienė, Mikėnė, 2008; Paunksnienė, Banytė, 2013; Tidikis, 2003; Luobikienė, 2005; Rupšienė, 2007; Bryman, 2012).

Šiame darbe taip pat yra remiamasi institucionalizmo teorija, kuri paaiškina teisinių mechanizmų svarbą institucinių mechanizmų atžvilgiu. Institucionalizmas yra skirstomas pagal skirtingus mokslininkų požiūrius, todėl analizuojant antikorupcinės politikos formavimo institucinių ir teisinių mechanizmų dermę aktualiu tampa reguliatyvinis institucionalizmas. Anot Bileišio (2012), analizuojant ar visuomenė elgiasi tinkamai, pirmiausia institucijoms reikalinga sukurti teisinę sistemą, kuri būtų lyg atskaitos taškas, nuo kurio būtų galima pradėti vertinti kaip vis dėlto elgiasi visuomenė. Reguliatyvinio institucionalizmo rodikliais tampa įvairios taisyklės, įstatymai bei už jų nesilaikymą taikomos sankcijos, o legitimacijos pagrindu tampa – teisėtumas.

Bendroji tyrimo logika. Norint sujungti teorinėje dalyje analizuotą informaciją su praktika, būtina pasirinkti tinkamą tyrimo strategiją. Anot Novelskaitės (2012, p. 13), „Tyrimo strategiją atliekant empirinius tyrimus rekomenduotina suvokti kaip visuminę tyrimo logiką, kuri yra <...>“ sietina su tyrimo objektu, tyrimo klausimais ir tikslais bei duomenų rinkimo ir analizės metodais. Tam, kad baigiamojo darbo tyrimas vyktų sklandžiai ir sistemingai buvo sudaryta šio darbo bendroji tyrimo logika, kuri pateikiama 3.1 paveikslėlyje.

3.1 pav. Bendroji tyrimo logika

Nagrinėjant antikorupcinės politikos formavimo institucinių ir teisinių mechanizmų dermę nacionalinių kovos su korupcija programų kontekste, tyrimui buvo pasirinkti du dokumentų tyrimo metodai, kurie dažniausiai naudojami socialinių mokslų tyrimuose – dokumentų turinio analizė ir antrinė duomenų analizė. Naudojant šiuos tyrimo metodus, buvo nagrinėjami tarptautiniai ir Lietuvos Respublikos teisės aktai, strategijos ir institucijų ataskaitos, sietinos su nacionalinėmis kovos su korupcija programomis. Atsižvelgiant į nagrinėtus dokumentus, buvo suformuoti dokumentų tyrimo metodų kriterijai, pagal kuriuos atskleidžiama institucinių ir teisinių mechanizmų dermė. Atlikus tyrimą, pateiktos tyrimą apibendrinančios išvados ir rekomendacijos.

Tyrimo metodai. Empirinio tyrimo metu naudojamas kiekybinis ir kokybinis tyrimo metodai. „Kiekybiniu tyrimu galima apibrėžti tokį empirinį tyrimą, kurio duomenys pateikiami skaičiais (kiekybine išraiška) ir apdorojami statistiniais metodais“ (Valackienė, Mikėnė, 2008, p. 35).

„Kokybiniam požiūriui būdingas siekimas suprasti, kaip individai suvokia ir aiškina pasaulį, kaip individualiai kuriamos prasmės lemia jų elgseną, kaip paaiškinti reiškinių arba santykio prasmę bei turinį“ (Paunksnienė, Banytė, 2013, p. 263). Todėl šiame darbe remiamasi pragmatine paradigma, kai vienu metu yra naudojami kokybinis ir kiekybinis tyrimai, norint detaliau išanalizuoti tiriamąjį objektą, pašalinti atskirų metodų trūkumus bei gauti išsamesnius rezultatus.

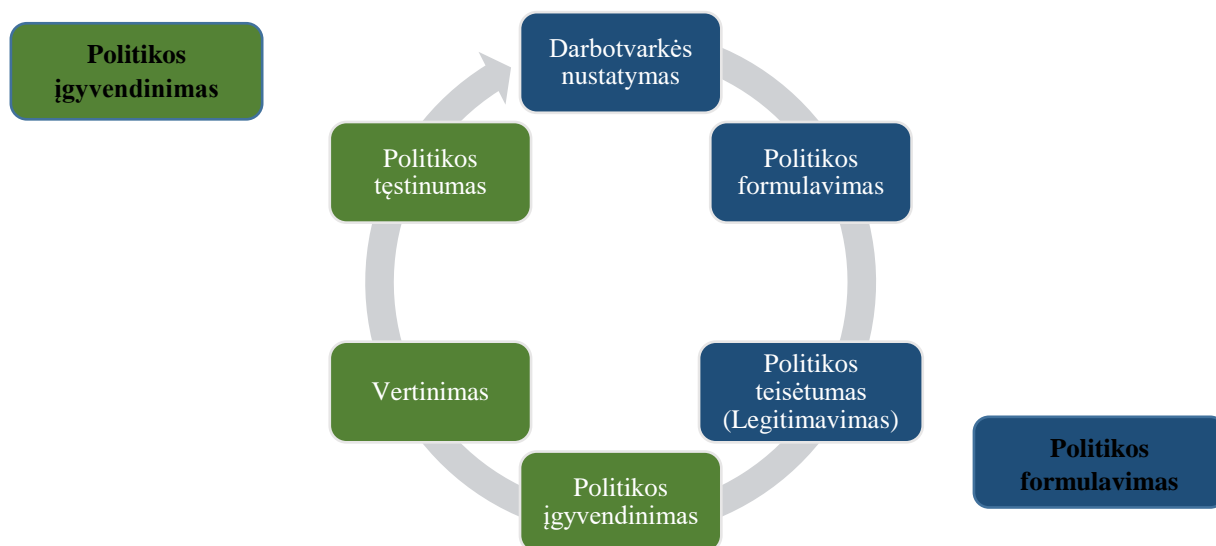
Dokumentų turinio analizė. Anot Tidikio (2003), dokumentų turinio analizė yra taikoma tada, kai dokumentai yra pagrindiniai tyrimui reikalingos informacijos šaltiniai. Siekiant atskleisti kaip institucijos vadovaujasi teisės aktų nuostatomis rengdamos ir įgyvendindamos nacionalines kovos su korupcija programas, buvo atlikta dokumentų turinio analizė, kuri užtikrina aukštą atliekamos analizės kokybę, duomenų betarpiškumą ir savaimingumą (Luobikienė, 2005). Vienas iš pagrindinių dokumentų turinio analizės trūkumų – „Dokumentų analizė gali užimti daug laiko <...>“ (Rupšienė, 2007, p. 127).

Antrinė duomenų analizė. Šis analizės metodas taikomas, kai norima analizuoti jau surinktus duomenis. Tai gali būti:

- antrinė kitų tyrėjų surinktų duomenų analizė;
- antrinė oficialiosios statistikos analizė, t. y. statistika, kurią valstybės institucijos renka dirbdamos arba specialiai statistikos tikslais (Bryman, 2012).

Šis metodas yra skirtas nagrinėti institucijų, susijusių su nacionalinių kovos su korupcija programų ir jų įgyvendinimo planų įgyvendinimu, dokumentus. Tačiau kaip ir kiti tyrimo metodai, šis taip pat turi trūkumų: ataskaitų ar kitų statistinių dokumentų pateikimas vėluoja, o kai kuriais atvejais gali būti iš viso nepateikiami.

Empirinėje darbo dalyje dokumentų turinio analizės ir antrinės duomenų analizės pagalba buvo analizuojama antikorupcinės politikos institucinių ir teisinių mechanizmų dermė nacionalinių kovos su korupcija programų ir jų įgyvendinimo planų kontekste. Šiam tyrimui atlikti sudaryti antikorupcinės politikos institucinių ir teisinių mechanizmų dermės analizės kriterijai nacionalinių kovos su korupcija programų ir jų įgyvendinimo planų kontekste. Sudarant tyrimo kriterijus buvo remtasi viešosios politikos ciklu. Atsižvelgiant į tai, tyrimo eiga yra struktūruojama pagal viešosios politikos ciklo etapus (žr. 3.2. pav.), nors dažniausiai mokslininkai, atlikdami tyrimus ir nagrinėdami viešosios politikos formavimą, viešosios politikos ciklą skaido į dvi dalis – politikos formavimas ir politikos įgyvendinimas. Pabrėžtina, kad atliekamu tyrimu yra analizuojamas pats nacionalinių kovos su korupcija kūrimo ir įgyvendinimo procesas, o ne nacionalinių kovos su korupcija programų veiksmingumas.

3.2 pav. Viešosios politikos ciklo etapai

Šaltinis: adaptuota pagal Cairney, 2013

Tyrimo indikatoriai buvo sudaryti remiantis teorinėje darbo dalyje nagrinėtais literatūros šaltiniais ir dokumentais, reglamentuojančiais nacionalines kovos su korupcija programas (žr. 3.1 lentelę).

3.1 lentelė

Antikorupcinės politikos institucinių ir teisinių mechanizmų dermės analizės, nacionalinių kovos su korupcija programų ir planų kontekste, kriterijai jų įgyvendinimo

Kriterijai	Metodas	Indikatoriai
Darbotvarkės nustatymas	Dokumentų turinio analizė	Tarptautinio korupcijos suvokimo perkėlimas į Lietuvos teisinę sistemą ir programą ¹
	Antrinė duomenų analizė	Programos projekto įtraukimas į Seimo ir Vyriausybės darbotvarkes
Politikos formulavimas	Dokumentų turinio analizė	Programų kryptių, tikslų, uždavinių, prioritetinių sričių bei priemonių suderinamumas su Lietuvos Respublikos nacionaline kovos su korupcija strategija
		STT, kaip pagrindinės nepriklausomos LR antikorupcinės teisėsaugos institucijos, veiklos kryptių atitiktis Programų kryptims
Politikos teisėtumas	Dokumentų turinio analizė	Programos rengimo proceso atitiktis teisėkūros reikalavimams
		Programos formalios struktūros atitiktis Strateginio planavimo metodikai
Politikos įgyvendinimas	Dokumentų turinio analizė	Programą koordinuojančių ir kontroliuojančių institucijų Programoje atliekamų funkcijų sutaptis su jų veiklą reglamentuojančiais teisės aktais
	Antrinė duomenų analizė	Programos vykdytojų nustatymas Programoje numatytų priemonių įgyvendinimo statistika
Vertinimas	Dokumentų turinio analizė	Programos stebėsenos atitiktis Strateginio planavimo metodikai
	Antrinė duomenų analizė	Programoje numatytų vertinimo kriterijų pasiekimas
Politikos tęstinumas	Dokumentų turinio analizė	Programų tęstinumo užtikrinimas

Šaltinis: sudaryta darbo autoriaus, remiantis teorinėje darbo dalyje išnagrinėta literatūra

Taikant šiuos tyrimo metodus, buvo išnagrinėtos trys nacionalinės kovos su korupcija programos, jų projektai ir priemonių įgyvendinimo ar tarpinstituciniai veiklos planai,

¹ Programa – Nacionalinės kovos su korupcija programos

Inesa Lukošiuūtė (2020) Antikorupcinės politikos formavimo institucinių ir teisinių mechanizmų dermė koncentruojantis į antikorupcinės politikos institucinių ir teisinių mechanizmų dermę. Vėliau visa gauta informacija apibendrinta ir pateiktos išvados bei rekomendacijos.

3.2. Antikorupcinės politikos formavimo institucinių ir teisinių mechanizmų dermės tyrimo rezultatai

Antikorupcinės politikos formavimo institucinių ir teisinių mechanizmų dermė yra nagrinėjama Lietuvos Respublikos nacionalinės kovos su korupcija programos (TAR, 2002, IX-711), Lietuvos Respublikos nacionalinės kovos su korupcija 2011–2014 metų programos (TAR, 2011, XI-1457) ir Lietuvos Respublikos nacionalinės kovos su korupcija 2015–2025 metų programos (TAR, 2015, XII-1537) kontekste, atsižvelgiant į viešosios politikos ciklą.

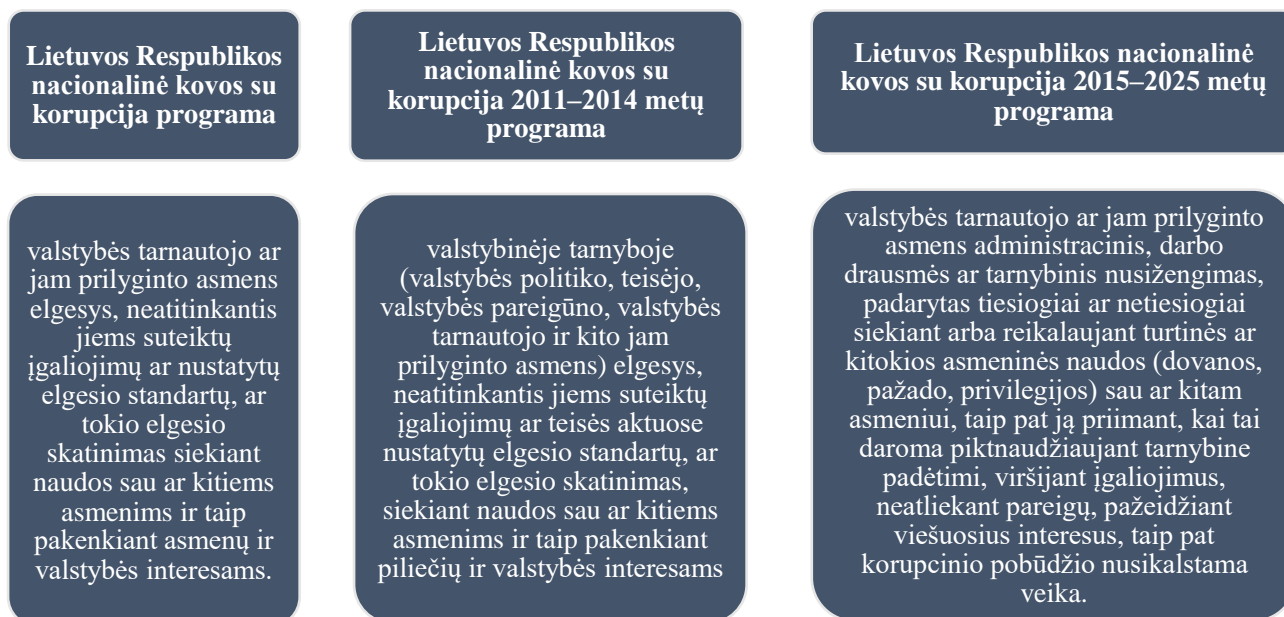
Pirmasis ciklo etapas – darbotvarkės nustatymas. Kaip jau buvo minėta darbo teorinėje dalyje, šiame darbotvarkės nustatymo etape yra atrenkamos problemos, kurios turi pasiekti politikų bei institucijų darbotvarkes. Korupcija kaip problema yra minima ne tik Lietuvos teisės aktuose, bet ir tarptautinėse konvencijose, kurių Lietuva įsipareigojo laikytis jas ratifikavusi. Baudžiamosios teisės konvencijoje korupcija yra traktuojama kaip nusikalstamos veikos, kurios yra: aktyvus ar pasyvus valstybės ir užsienio pareigūnų, tarptautinių organizacijų pareigūnų ar asamblėjų narių, teisėjų kyšininkavimas, aktyvus ar pasyvus kyšininkavimas privačiame sektoriuje, prekyba poveikiu, pinigų plovimas ir buhalteriniai nusikaltimai (TAR, 1999). Civilinės teisės konvencijoje korupcija yra apibrėžiama kaip „<...> tiesioginis ar netiesioginis kyšio arba kito nepagrįsto atlygio ar pažado dėl tokio atlygio prašymas, siūlymas, davimas ar priėmimas, kuris iškreipia asmens, gaunančio kyšį, nepagrįstą atlygį ar pažadą dėl kyšio ar nepagrįsto atlygio, tinkamą bet kurios pareigos atlikimą ar reikalaujamą elgseną“ (TAR, 1999). JT konvencijoje korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų sąrašas yra plečiamas ir į jį patenka: valstybės pareigūnų, užsienio valstybės pareigūnų ir viešųjų tarptautinių organizacijų pareigūnų kyšininkavimas bei kyšininkavimas privačiame sektoriuje; valstybės pareigūno vykdomas turto iššvaistymas, pasisavinimas ar kitas naudojimas ne pagal paskirtį; prekyba poveikiu; piktnaudžiavimas pareigomis; neteisėtas praturtėjimas; turto iššvaistymas privačiame sektoriuje; nusikalstamu būdu įgytų pajamų plovimas ir nuslėpimas; kliudymas vykdyti teisingumą (TAR, 2003). Iš visų trijų pateiktų korupcijos apibūdinimų pastebėta, kad korupcija gali pasireikšti ne tik viešajame sektoriuje, bet ir privačiame.

Lietuvoje pagrindinės institucijos, atsakingos už nacionalinių kovos su korupcija programų ir jų įgyvendinimo planų parengimą, yra Vyriausybė ir STT. Pagrindinis dokumentas, reglamentuojantis Vyriausybės veiklą, yra Vyriausybės programa. Vyriausybė savo programose korupciją išskiria kaip vieną iš prioritetinių veiklos sričių, tačiau pačią korupciją sieja su kyšininkavimu (Vyriausybės 2001–2004 metų programa, 2001; Vyriausybės 2004–2008 metų

Inesa Lukošiuūtė (2020) Antikorupcinės politikos formavimo institucinių ir teisinių mechanizmų dermė

programa, 2004; Vyriausybės 2006–2008 metų programa, 2006), neteisėtų pajamų gavimu ir piktnaudžiavimu tarnybine padėtimi (Vyriausybės 2008–2012 metų programa, 2008), prekyba poveikiu ir įtaka (Vyriausybės 2012–2016 metų veiklos programa, 2012), nepotizmu (TAR, 2016, XIII-82).

Vieno naudojamo korupcijos apibrėžimo nėra, todėl korupcija yra suvokiama kaip korupcinio pobūdžio nusikalstamos veikos. Bendrai taikomas korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų sąrašas visų valstybės ar savivaldybės institucijų ir jų įstaigų yra pateiktas Korupcijos prevencijos įstatymo 1 straipsnio 2 dalyje *„Korupcinio pobūdžio nusikalstamos veikos – kyšininkavimas, prekyba poveikiu, papirkimas, kitos nusikalstamos veikos, jeigu jos padarytos viešojo administravimo sektoriuje arba teikiant viešąsias paslaugas siekiant sau ar kitiems asmenims naudoti: piktnaudžiavimas tarnybine padėtimi arba įgaliojimų viršijimas, piktnaudžiavimas oficialiais įgaliojimais, dokumentų ar matavimo priemonių suklastojimas, sukčiavimas, turto pasisavinimas ar iššvaistymas, tarnybos paslapties atskleidimas, komercinės paslapties atskleidimas, neteisingų duomenų apie pajamas, pelną ar turtą pateikimas, nusikalstamu būdu įgytų pinigų ar turto legalizavimas, kišimasis į valstybės tarnautojo ar viešojo administravimo funkcijas atliekančio asmens veiklą ar kitos nusikalstamos veikos, kai tokių veikų padarymu siekiama ar reikalaujama kyšio, papirkimo arba nuslėpti ar užmaskuoti kyšininkavimą ar papirkimą“* (TAR, 2002, IX-904). STT kaip pagrindinė nepriklausoma LR antikorupcinė teisėsaugos institucija yra pateikusi savo korupcijos apibrėžimą – *„<...> valstybės tarnautojo ar jam prilyginto asmens tiesioginis ar netiesioginis siekimas, reikalavimas arba priėmimas turtinės ar kitokios asmeninės naudos (dovanos, paslaugos, pažado, privilegijos) sau ar kitam asmeniui už atlikimą arba neatlikimą veiksmų pagal einamas pareigas, taip pat valstybės tarnautojo ar jam prilyginto asmens veiksmai arba neveikimas siekiant, reikalaujant turtinės ar kitokios asmeninės naudos sau arba kitam asmeniui ar šią naudą priimant, taip pat tiesioginis ar netiesioginis siūlymas ar suteikimas valstybės tarnautojui, jam prilygintam asmeniui turtinės ar kitokios asmeninės naudos (dovanos, paslaugos, pažado, privilegijos) už atlikimą arba neatlikimą veiksmų pagal valstybės tarnautojo ar jam prilyginto asmens einamas pareigas, taip pat tarpininkavimas darant šioje dalyje nurodytas veikas“* (TAR, 2000, VIII-1649). Atsižvelgus į pateiktas korupcijos sampratas, galima daryti prielaidą, kad Lietuvos institucijos korupciją išvelgia tik viešajame sektoriuje. Toks institucijų požiūris atspindi ir nacionalinėse kovos su korupcija programose (žr. 3.3 pav.). Nors teisės aktuose korupcijos apibrėžimas orientuotas į viešąjį sektorių, tačiau dalis praktikoje rengiamų dokumentų yra skirti antikorupcinės aplinkos kūrimui versle. Tai įrodo 2018 m. STT parengtas „Antikorupcijos vadovas verslui“, kuriame STT yra linkusi korupciją traktuoti kaip *„<...> asmenų, dirbančių valstybinėje tarnyboje (valstybės politiko, teisėjo, valstybės pareigūno, valstybės tarnautojo ir kito jam prilyginto asmens) arba privačiame sektoriuje, elgesys, neatitinkantis jiems*

3.3 pav. Korupcijos apibrėžimas nacionalinėse kovos su korupcija programose

Šaltinis: Lietuvos Respublikos nacionalinė kovos su korupcija programa, 2002; Lietuvos Respublikos nacionalinė kovos su korupcija 2011–2014 metų programa, 2011; Lietuvos Respublikos nacionalinė kovos su korupcija 2015–2025 metų programa, 2015

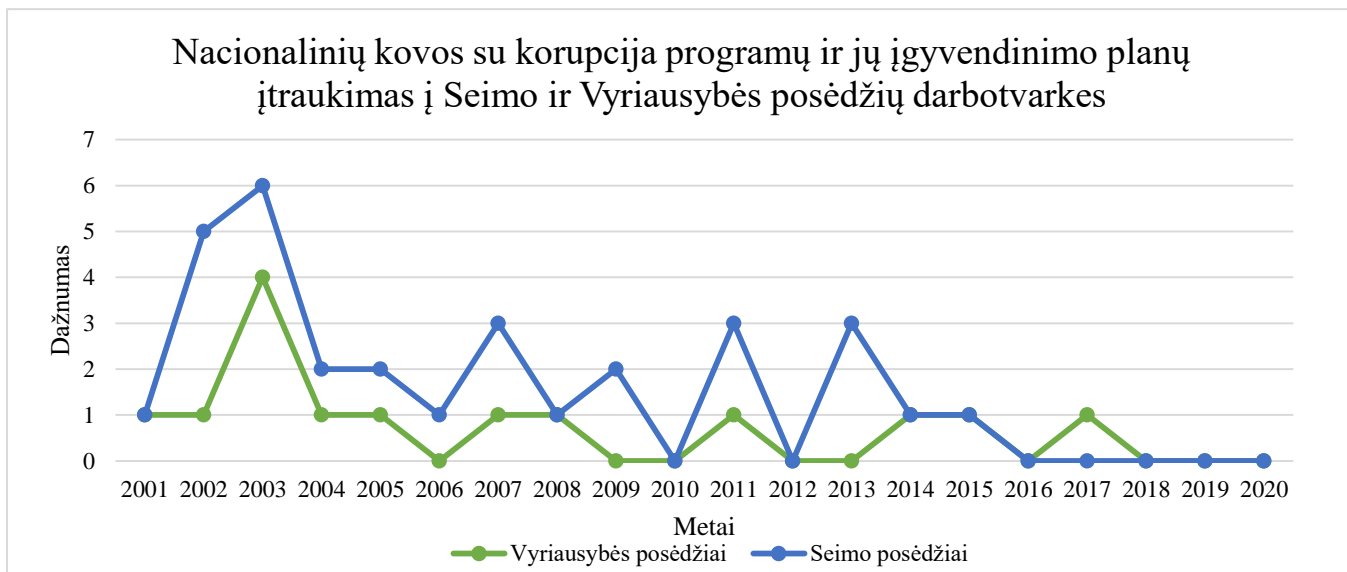
suteiktų įgaliojimų, teisės aktuose ar įmonių vidaus taisyklėse nustatytų elgesio standartų, siekiant naudoti sau ar kitiems asmenims ir taip pakenkiant valstybės ar atskirų fizinių arba juridinių asmenų interesams“ (Antikorupcijos vadovas verslui, 2018, p. 17).

Problemos tinkamas supratimas ir iškėlimas į darbotvarkę yra pagrindinis žingsnis, nuo kurio yra kuriama politika. Netinkamai suformavus problemą, valstybės politika – iškeltos problemos atžvilgiu – gali būti neveiksminga (žr. 1.2 poskyrį „Viešosios politikos formavimas ir jo ypatumai“). Atsižvelgiant į tai, kad institucijoms priimta korupciją išvelgti tik viešajame sektoriuje, kas atsispindi ir nacionalinėse kovos su korupcija programose pateiktuose korupcijos apibrėžimuose, tikėtina, kad programų įgyvendinimo priemonių planuose numatytos kovos su korupcija priemonės arba didžioji jų dalis bus nukreiptos tik į viešąjį sektorių.

Suformulavus korupcijos sampratą ir korupciją apibrėžus kaip problemą, nustačius nusikalstamų veikų pobūdį ir keliamą žalą, institucijos šios problemos sprendimo klausimą įtraukia į savo darbotvarkes. Šios problemos sprendimas yra įforminamas teisės aktų projektų rengimu, šiuo atveju nacionalinių kovos su korupcija programų ir jų įgyvendinimo planų projektais, kurie yra svarstomi pirmiausiai Vyriausybės, po to Seimo posėdžiuose (žr. 3.4 pav.).

Atlikta Vyriausybės posėdžių darbotvarkių analizė atskleidė, kad Vyriausybės posėdžių darbotvarkės viešinamos interneto svetainėje nuo 2014 m. Todėl buvo kreiptasi į Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliariją (toliau – Vyriausybės kanceliarija) dėl Vyriausybės posėdžių darbotvarkių nuo 2001 m. iki 2014 m. Vyriausybės kanceliarijos darbuotojas patikinimo, kad nurodyto laikotarpio Vyriausybės posėdžių darbotvarkės yra tik popierinio formato, todėl

Vyriausybės nurodyto laikotarpio Vyriausybės posėdžių darbotvarkės yra tik popierinio formato, todėl interneto svetainėje nėra skelbiamos. Dalį Vyriausybės posėdžių darbotvarkių buvo galima rasti teisės aktų informacinėje sistemoje (TAIS). Todėl pateikta Vyriausybės posėdžių darbotvarkių statistika gali tik iš dalies atspindėti realią situaciją.

3.4 pav. Nacionalinių kovos su korupcija programų ir jų įgyvendinimo planų įtraukimas į Seimo ir Vyriausybės posėdžių darbotvarkes

Šaltinis: Seimo posėdžiai; Vyriausybės posėdžių darbotvarkės; Mano Vyriausybė, 2003; Lietuvos Respublikos teisės aktai²

Išnagrinėjus Seimo ir Vyriausybės posėdžių darbotvarkes, pastebėta, kad nacionalinių kovos su korupcija programų ir jų įgyvendinimo planų projektų svarstymas yra intensyviausias 2002–2003 metais, taip pat nemažai dėmesio skirta ir 2011 bei 2013 metais. Šią situaciją galima pagrįsti pagausėjusiais nacionalinių kovos su korupcija programų ir jų įgyvendinimo planų projektų svarstymais, pavyzdžiui, 2002 m. Vyriausybė pateikė 3 nacionalinės kovos su korupcija programos projektus, 2003 m. buvo pateikti 7 projektai, 2011 m. – 9 projektai, o 2013 m. – 5 projektai. Pastebima, kad teikiamų projektų skaičius nesutampa su Seimo ar Vyriausybės posėdžių darbotvarkių skaičiumi, kuriose buvo nagrinėti nacionalinės kovos su korupcija programos projektai: pasitaikė atvejų, kai vienos darbotvarkės metu, buvo nagrinėjami keli nacionalinių kovos

² Lietuvos Respublikos Seimo 2001 m. gruodžio 5 d. nutarimo Nr. IXP-1243 „Dėl Lietuvos Respublikos nacionalinės kovos su korupcija programos patvirtinimo“ projektas; Lietuvos Respublikos Seimo 2002 m. spalio 9 d. nutarimo Nr. IXP-1963 „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo 2002 m. sausio 17 d. nutarimo Nr. IX-711 „Dėl Lietuvos Respublikos nacionalinės kovos su korupcija programos patvirtinimo“ pakeitimo projektas; Lietuvos Respublikos Seimo 2003 m. sausio 14 d. nutarimo Nr. IXP-2210 „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos nacionalinės kovos su korupcija programos patvirtinimo“ pakeitimo projektas; Lietuvos Respublikos Seimo 2003 m. birželio 13 d. nutarimo Nr. IXP-2666 „Dėl Seimo nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos nacionalinės kovos su korupcija programos patvirtinimo“ pakeitimo projektas; Lietuvos Respublikos Seimo 2004 m. rugsėjo 21 d. nutarimo Nr. IXP-3887 „Dėl Seimo nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos nacionalinės kovos su korupcija programos patvirtinimo“ pakeitimo projektas; Lietuvos Respublikos Seimo 2005 m. rugsėjo 28 d. nutarimo Nr. XP-825 „Dėl Seimo nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos nacionalinės kovos su korupcija programos patvirtinimo“ pakeitimo projektas; Lietuvos Respublikos Seimo 2007 m. birželio 20 d. nutarimo Nr. XP-2358 „Dėl Seimo nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos nacionalinės kovos su korupcija programos patvirtinimo“ pakeitimo projektas; Lietuvos Respublikos Seimo 2008 m. liepos 28 d. nutarimo Nr. XP-3302 „Dėl Seimo nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos nacionalinės kovos su korupcija programos patvirtinimo“ pakeitimo projektas; Lietuvos Respublikos Seimo 2011 m. balandžio 7 d. nutarimo Nr. XIP-3076 „Dėl Seimo nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos nacionalinės kovos su korupcija programos patvirtinimo“ pakeitimo projektas

Inesa Lukošiuūtė (2020) Antikorupcinės politikos formavimo institucinių ir teisinių mechanizmų dermė

su korupcija programų ir jų įgyvendinimo planų projektai. Tačiau 2014 m. ir 2015 m. nacionalinės kovos su korupcija programos klausimas į Seimo ir Vyriausybės posėdžių darbotvarkes yra įtraukiamas tik kartą per metus. Tam įtakos gali turėti tai, kad Nacionalinėje kovos su korupcija 2011–2014 metų programoje yra numatyta, kad „*Naujo laikotarpio programa ir Programos plano projektai Seimui teikiami tvirtinti ne vėliau kaip Seimo rudens sesijoje*“, o nuo 2015 m. kovo 10 d. Seimas patvirtino naują ilgalaikę Nacionalinę kovos su korupcija 2015–2025 metų programą, kuri iki šiol nėra pakeista ar papildyta (TAR, 2002, IX-711).

Apibendrinant darbotvarkės nustatymo etapą, pastebėta, kad identifikuojant korupcijos problemą yra pateikiamos dvi skirtingos sampratos. Teisės aktuose įtvirtinta nuostata, kad korupcija pasireiškia tik viešajame sektoriuje, nors praktikoje institucijos yra linkusios korupcijos problemą išvelgti ir privačiame sektoriuje. Netinkamai identifikuojant korupcijos problemą, kyla rizika, kad kovai su ja bus panaudotos netinkamos ir realios problemos neišsprendžiančios priemonės.

Antrasis politikos ciklo etapas – politikos formulavimas (policy formulation), kurio tikslas – nustatyti pagrindinius antikorupcinės politikos formavimo siekius bei uždavinius jiems įgyvendinti. Kaip ir kiekviena viešosios politikos sritis, taip ir antikorupcinė politika šalyje turi būti kryptinga ir tinkamai vystoma. To galima pasiekti numatant kryptys, į kurias bus orientuota antikorupcinė politika, tikslus, kurių bus siekiama uždavinių ir jiems įgyvendinti numatytų priemonių pagalba. Taip pat svarbu numatyti ir prioritетines sritis, kuriose antikorupcinė politika yra mažiausiai pažengusi ir jose yra didžiausia rizika pasireikšti korupcijai.

Kaip ir kiekvienoje teisinėje valstybėje, nacionalinių kovos su korupcija programų ir jų įgyvendinimo planų rengimas yra reglamentuojamas teisės aktais. Jau nuo 1996 m. gruodžio 19 d., Seimui patvirtinus Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo pagrindų įstatymą, yra numatyta, kad kovos su korupcija programos privalo būti rengiamos ir yra priskiriamos svarbiausioms ilgalaikėms nacionalinį saugumą stiprinančioms valstybinėms programoms (TAIS, 1996, VIII-49). Korupcijos prevencijos įstatymo 5 straipsnio 2 punkte kovos su korupcija programos yra įvardijamos kaip viena iš korupcijos prevencijos priemonių (TAR, 2002, IX-904). Tačiau atidžiau žvelgiant kovos su korupcija programos nėra korupcijos prevencijos priemonė, o greičiau teisinis instrumentas, kuriame yra numatomos kovos su korupcija priemonės. Nacionalinių kovos su korupcija programų rengimas taip pat yra reglamentuojamas ir Lietuvos Respublikos nacionalinėje kovos su korupcija strategijoje (toliau – Strategija), kurioje numatyta „*Pasiūlyti Lietuvos Respublikos specialiujų tyrimų tarnybai, vadovaujantis Lietuvos Respublikos nacionaline kovos su korupcija strategija, parengti Nacionalinės kovos su korupcija programos projektą ir nustatyti tvarką suderintą iki 2001 m. rugsėjo 28 d. pateikti Lietuvos Respublikos Vyriausybei*“ (TAR, 2001, 1059). Atsižvelgiant į tai, kad Strategija yra vienas iš pirmųjų dokumentų, kurio pagalba valstybė nusibrėžė ilgametę antikorupcinės politikos viziją, rengiamų nacionalinių kovos su korupcija

Inesa Lukošiuūtė (2020) Antikorupcinės politikos formavimo institucinių ir teisinių mechanizmų dermė

programų ir jų įgyvendinimo planų nuostatos turi būti suderintos su Strategija ir negali jai prieštarauti.

Strategijoje numatytos trys antikorupcinės politikos plėtojimo kryptys: „*Sėkmingai kovoti su korupcijos apraiškomis galima tik tada, kai ilgalaikė strategija pagrįsta pasaulyje visuotinai pripažįstamais elementais: prevencija, teisės pažeidimų tyrimu, visuomenės švietimu ir jos parama. Pažymėtina, kad teigiamų rezultatų pasiekama tik įgyvendinant išvardytus elementus kaip nedalomą visumą*“ (TAR, 2001, 1059). Kad kova su korupcija nacionalinėse kovos su korupcija programose vyktų sistemingai ir veiksmingai, turi būti išlaikytas Strategijoje numatytas kovos su korupcija kryptingumas (žr. 3.5 pav.).

Lietuvos Respublikos nacionalinė kovos su korupcija programa	Lietuvos Respublikos nacionalinė kovos su korupcija 2011–2014 metų programa	Lietuvos Respublikos nacionalinė kovos su korupcija 2015–2025 metų programa
<ul style="list-style-type: none">• Korupcijos prevencija• Korupcinių teisės pažeidimų tyrimas• Visuomenės ir žiniasklaidos antikorupcinis švietimas	<ul style="list-style-type: none">• Korupcijos prevencija• Atsakomybė už korupciją (teisės pažeidimų tyrimas)	<ul style="list-style-type: none">• Korupcijos prevencija• Korupcinių teisės pažeidimų tyrimas• Antikorupcinis švietimas ir informavimas

3.5 pav. Nacionalinių kovos su korupcija programų veiklos kryptys

Šaltinis: Lietuvos Respublikos nacionalinė kovos su korupcija programa, 2002; Lietuvos Respublikos nacionalinė kovos su korupcija 2011–2014 metų programa, 2011; Lietuvos Respublikos nacionalinė kovos su korupcija 2015–2025 metų programa, 2015

Paveikslėlyje matoma, kad Nacionalinė kovos su korupcija 2011-2014 metų programa yra orientuojama į dvi kryptis: korupcijos prevencija ir atsakomybė už korupciją, o tai neatitinka Strategijoje numatytų veiklos krypčių. Tačiau, detaliau išnagrinėjus Nacionalinės kovos su korupcija 2011-2014 metų programą, aptinkama, kad antikorupcinis švietimas yra priskirtas prie programos prioritetinių sričių, o programos priemonių įgyvendinimo plane, „Korupcijos prevencijos“ dalyje, antikorupcinio švietimo sričiai priskiriamos 9 priemonės, todėl negalima teigti, kad programa nėra orientuota į antikorupcinio švietimo kryptį.

Nagrinėjant nacionalines kovos su korupcija programas ir jų įgyvendinimo planus, pastebima dermė tarp nacionalinių kovos su korupcija programų ir jų įgyvendinimo planuose nustatytų ir aptinkamų veiklos krypčių bei Strategijos veiklos krypčių. Be to, nacionalinių kovos su korupcija programų ir jų įgyvendinimo planuose aptinkamos veiklos kryptys yra numatytos ir Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos įstatymo 7 straipsnyje tarp STT, pagrindinės nepriklausomos antikorupcinės teisėsaugos institucijos, atsakingos už antikorupcinės politikos vykdymą, veiklos uždavinių – vykdyti baudžiamąjį persekiojimą, korupcijos prevenciją bei antikorupcinį visuomenės švietimą (TAR, 2000, VIII-1649). Tai rodo Programų, Strategijos ir STT veiklos krypčių suderinamumą.

Strategijose ir programose yra svarbu numatyti ne tik veiklos kryptis, bet ir strategijos ar programos tikslus, kurie nustatytų, ko yra siekiama parengta strategija ar programa. Šiuo atveju, nagrinėjamuose nacionalinėse kovos su korupcija programose ir jų įgyvendinimo planuose keliami tikslai, turėtų būti glaudžiai susiję su Strategijos tikslu – sumažinti korupciją Lietuvoje, siekti, kad ji kuo mažiau trukdytų plėtoti ekonomiką, demokratiją, siekti socialinės gerovės (TAR, 2001, 1059) (žr. 3.6 pav.)

3.6 pav. Pagrindiniai Strategijoje ir nacionalinėse kovos su korupcija programose keliami tikslai

Šaltinis: Lietuvos Respublikos nacionalinė kovos su korupcija programa, 2002; Lietuvos Respublikos nacionalinė kovos su korupcija 2011–2014 metų programa, 2011; Lietuvos Respublikos nacionalinė kovos su korupcija 2015–2025 metų programa, 2015

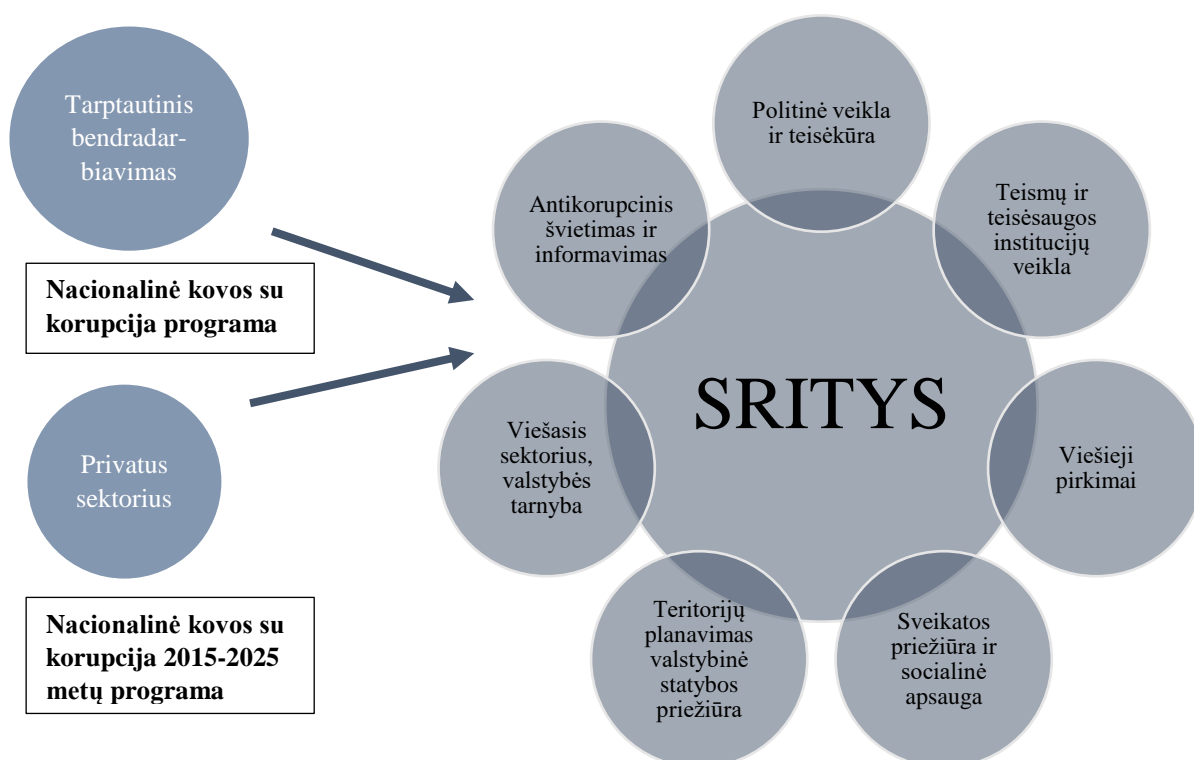
Nagrinėjant nacionalines kovos su korupcija programas, pastebėta, kad 2002 m. patvirtintos Lietuvos Respublikos nacionalinės kovos su korupcija programos tikslas yra beveik identiškas Strategijoje keliamam tikslui. Vienintelis skirtumas – programoje įvardintas papildomas siekis stiprinti nacionalinį saugumą. Nacionalinio saugumo kaip vieno iš siekių atsiradimo priežastimi galima laikyti tais pačiais metais patvirtintą Nacionalinio saugumo strategiją, kurioje kaip viena iš grėsmių yra įvardijama korupcija (TAR, 2002, IX-907). Lietuvos Respublikos nacionalinėje kovos su korupcija 2011–2014 metų programoje ir Lietuvos Respublikos nacionalinėje kovos su korupcija 2015–2025 metų programoje iškeliamas daugiau nei vienas tikslas, tačiau juos apjungia strateginiai tikslai, kurie yra pateikti 3.6 paveikslėlyje. Kiti nacionalinėse kovos su korupcija programose nustatyti tikslai bus aptariami vėliau.

Lietuvos Respublikos nacionalinėje kovos su korupcija 2011–2014 metų programoje iškeltas strateginis tikslas yra trumpas ir abstraktus, tačiau nusakantis pagrindinę visos antikorupcinės politikos šalyje esmę – siekis sumažinti korupcijos mastą Lietuvoje. Lietuvos Respublikos

Inesa Lukošiuūtė (2020) Antikorupcinės politikos formavimo institucinių ir teisinių mechanizmų dermė nacionalinėje kovos su korupcija 2015–2025 metų programoje strateginis tikslas yra konkretesnis ir išsiskiria privataus sektoriaus apėmimu.

Išnagrinėjus pagrindinius nacionalinių kovos su korupcija programų tikslus, galima teigti, kad jie dera ir neprieštarauja Strategijai. Taip pat pastebėta, kad nacionalinėse kovos su korupcija programose keliami tikslai yra sietini ne tik su Strategija, bet ir STT veiklos tikslu – „<...> mažinti korupciją, kuri kelia grėsmę žmogaus teisėms ir laisvėms, teisinės valstybės principams, trukdo plėtoti ekonomiką“ (TAR, 2000, VIII-1649). Pabrėžtina, kad 2002 m. patvirtintos nacionalinės kovos su korupcija programos projektą STT parengė savarankiškai ir pateikė jį svarstyti Vyriausybei, todėl tikėtina, kad tai lėmė programoje iškelto tikslo ir STT veiklos tikslo stipriausią dermę (TAIS, 2001, IXP-1243). Nacionalinės kovos su korupcija 2015-2025 metų programos strateginis tikslas dalyje apie skaidrumą viešajame sektoriuje gali būti siejamas su Vyriausybės išsikeltu tikslu „<...> pasiekti, kad viešasis sektorius taptų skaidrus ir efektyvus“ (TAR, 2016, XIII-82).

Nacionalinėse kovos su korupcija programose yra keliami ir papildomi tikslai (žr. 3 priedą). Papildomi tikslai yra formuojami pagal prioritетines sritis, kuriose korupcijos pasireiškimo tikimybė yra didžiausia, todėl norint analizuoti papildomus tikslus, pirmiausiai reikia aptarti prioritетines sritis (žr. 3.7 pav.).

3.7 pav. Nacionalinėse kovos su korupcija programose keliamos prioritетinės sritys

Šaltinis: Lietuvos Respublikos nacionalinė kovos su korupcija programa, 2002; Lietuvos Respublikos nacionalinė kovos su korupcija 2011–2014 metų programa, 2011; Lietuvos Respublikos nacionalinė kovos su korupcija 2015–2025 metų programa, 2015

Paveikslėlyje pateiktos prioritetingos sritys taip pat įvardijamos Strategijoje. Apie šias sritis taip pat yra kalbama visose Vyriausybės programose nuo 2001 m. 2002 m. patvirtintoje Nacionalinėje kovos su korupcija programoje yra papildomai išskiriama Tarptautinio bendradarbiavimo sritis, o Nacionalinėje kovos su korupcija 2015-2025 metų programoje – privataus sektoriaus sritis. Kitos sritys savo esme ir formuluote yra panašios arba identiškios ir atsikartoja visose programose.

Kaip jau buvo minėta, papildomi tikslai nacionalinėse kovos su korupcija programose yra keliami tik tada, kai nustatomos prioritetingos sritys, todėl jas aptarus galima pereiti prie papildomai keliamų tikslų. 2002 m. patvirtintoje Nacionalinėje kovos su korupcija programoje keliami tikslai savo formuluote yra identiški Strategijoje keliamiems tikslams, todėl darytina prielaida, kad STT, rengdama programą, o Vyriausybė ją teikdama svarstyti Seimui, į tikslų nustatymą pasižiūrėjo formaliai, todėl jų nekeitė ir nekoregavo.

Nacionalinėje kovos su korupcija 2011-2014 metų programoje keliami papildomi tikslai iš dalies yra paremti 2008–2012 m. Vyriausybės programos nuostatomis. „Svarbiausios kovos su korupcija kryptys, įvardytos Vyriausybės programoje, siejamos su korupcijos motyvų mažinimu: reglamentavimo supaprastinimo ir biurokratijos mažinimo politikos įgyvendinimu; korupcijos galimybių mažinimu: teisėkūros ir kitų viešų sprendimų viešumo ir tikslingumo užtikrinimu; atsakomybės už korupciją įgyvendinimu: valstybės tarnautojų veiklos skaidrumo ir kontrolės užtikrinimu, korupcijos nusikaltimų tyrimu. Taip pat įvardijamos priemonės, skirtos panaikinti korupciją sveikatos priežiūros sistemoje“ (TAR, 2011, XI-1457). Vyriausybė išanalizavusi Lietuvos korupcinę padėtį, yra nusprendusi:

- siekti didesnio teisėkūros ir administravimo sprendimų skaidrumo ir viešumo viešojo administravimo institucijose, kuris gali būti pasiekiamas skelbiant teisės aktų projektus interneto erdvėje;
- užtikrinti valstybės tarnautojų asmeninės atsakomybės neišvengiamumą;
- sumažinti verslui krentančią administracinę našta, įgyvendinant dereglamentavimo ir debiurokratizavimo politiką;
- užtikrinti teisinių institucijų veiklos kokybę ir efektyvumą, išplečiant galimybes atlikti antikorupcinius tyrimus teisėsaugos sistemoje, tuo pačiu užtikrinant teisingumo principą;
- tobulinti viešųjų pirkimų sistemą, siekiant, kad viešieji pirkimai vyktų be korupcijos;
- sudaryti galimybes viešai pateikti informaciją apie teritorijų planavimą ir statybos leidimus;
- išgyvendinti iš sveikatos sistemos biurokratiją ir korupciją (Vyriausybės 2008–2012 metų programa, 2008).

Tačiau išnagrinėjus Vyriausybės 2008–2012 metų programą, pastebėta, kad joje nėra kalbama apie antikorupcinį švietimą ir visuomenės nepakantumo korupcijai didinimą, nors programoje keliamas

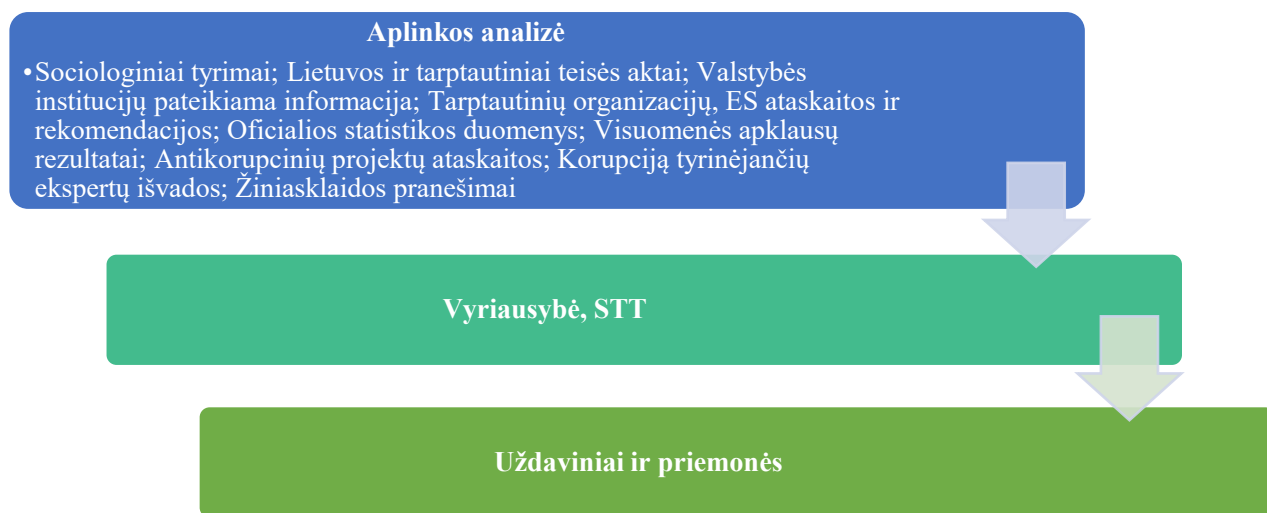
Inesa Lukošiuūtė (2020) Antikorupcinės politikos formavimo institucinių ir teisinių mechanizmų dermė

tikslas – „<...> didinti visuomenės nepakantumą korupcijai ir skatinti visuomenę įsitraukti į antikorupcinę veiklą“ (TAR, 2011, XI-1457). Šiuo atveju galima daryti prielaidą, kad šis tikslas yra nukreiptas į STT veiklą, kuri savo strateginiame veiklos plane kaip tikslą išsikėlė – „Formuoti visuotinį nepakantumą korupcijai“ (STT 2011–2013 metų strateginis veiklos planas, 2011, p. 10).

Toliau nagrinėjant Nacionalinę kovos su korupcija 2015-2025 metų programą, būtina atkreipti dėmesį, kad keliamų tikslų esmė nepakito, o kai kurių formuluotės vos pakeistos. Kaip ir prieš tai nagrinėtoje programoje, šios programos tikslai yra aptinkami 2012–2016 metų Vyriausybės veiklos programoje. Joje numatyta, kad Vyriausybė sieks: didinti visuomenės pasitikėjimą valstybės tarnyba bei modernizuoti viešąjį sektorių, kad jis veiktų efektyviai ir skaidriai; tobulinti teisėsaugos institucijų sistemą bei kriminalizuoti korupcinio pobūdžio nusikalstamas veikas; gerinti ūkio subjektų padėtį, mažinant administracinę naštą ir tobulinti juos kontroliuojančių institucijų veiklos metodus; pertvarkyti viešųjų pirkimų sistemą, kad būtų garantuotas jų skaidrumas; pašalinti korupcijos apraiškas sveikatos priežiūros sistemoje, vykdant nuolatinę stebėseną; didinti visuomenės, politinių partijų, nevyriausybinų organizacijų ir kitų subjektų įsitraukimą į korupcijos atvejų atskleidimą, taip skatinant nepakantumą korupcijai (Vyriausybės 2012–2016 metų veiklos programa, 2012). Šioje Vyriausybės programoje kaip ir Vyriausybės 2008-2012 m. programoje nėra numatyta siekti antikorupcinio švietimo. Todėl STT savo ruožtu yra numačiusi plėtoti antikorupcinį švietimą, orientuotą į tris socialines grupes – vaikus, jaunimą ir valstybės tarnautojus, kas yra nustatyta viename iš Nacionalinės kovos su korupcija 2015-2025 metų programoje įvardintų tikslų.

Tam, kad tikslai būtų pasiekti, nacionalinės kovos su korupcija programos numato uždavinius (žr. 4 priedas) ir priemones. Nuo 2012 m. Metodikoje yra numatyta, kad prieš nustatant uždavinius ir priemones turi būti „<...> atliekama atitinkamos aplinkos analizė, kurios metu išnagrinėjamos problemos, įvertinami valdymo srities plėtrai svarbūs veiksniai ir galimos ateities plėtros tendencijos“ (TAR, 2012, 1257) (žr. 3.8 pav.).

Apžvelgus nacionalines kovos su korupcija programas, pastebėta, kad programų pradžioje yra pateikiamos aplinkos analizės. 2002 m. patvirtintoje Nacionalinėje kovos su korupcija programoje yra pateikiama bendra ir glausta analizė, o nuo 2011 m., kai buvo patvirtinta Nacionalinė kovos su korupcija 2011–2014 metų programa, aplinkos analizė atliekama pagal politinius, teisinius, ekonominius, socialinius ir technologinius veiksnius. Pati aplinkos analizė yra sudaroma remiantis įvairiais šaltiniais: sociologiniais tyrimais, Lietuvos ir tarptautiniais teisės aktais, valstybės institucijų pateikiama informacija, tarptautinių organizacijų, ES ataskaitomis ir rekomendacijomis, oficialiosios statistikos duomenimis, įvairių visuomenės apklausų rezultatais, antikorupcinių projektų ataskaitomis, korupciją tyrinėjančių ekspertų išvadomis bei žiniasklaidos pranešimais. Tačiau dažniausiai programų rengėjai akcentuoja sociologinius tyrimus, tokius kaip „Lietuvos korupcijos žemėlapis“, KSI, Pasaulinis korupcijos barometras ir „Eurobarometras“.

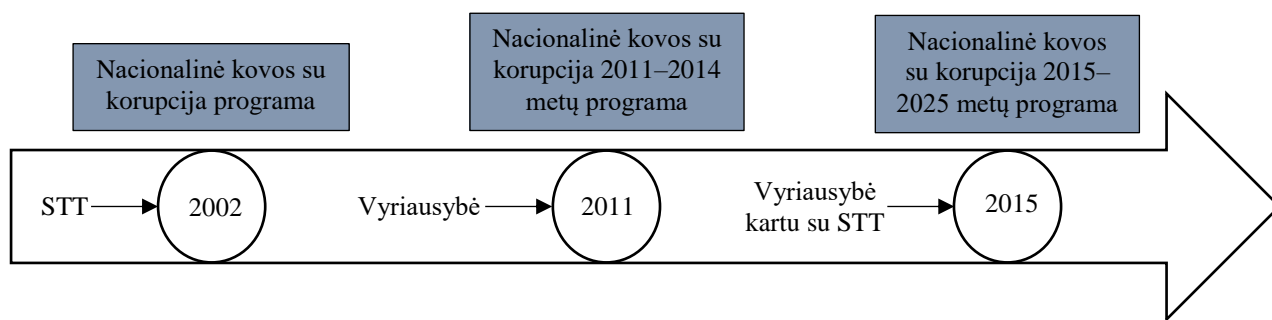
3.8 pav. Nacionalinių kovos su korupcija programose nustatytų uždavinių ir priemonių sudarymo procesas

Šaltinis: Lietuvos Respublikos nacionalinė kovos su korupcija programa, 2002; Lietuvos Respublikos nacionalinė kovos su korupcija 2011–2014 metų programa, 2011; Lietuvos Respublikos nacionalinė kovos su korupcija 2015–2025 metų programa, 2015

Atlikus aplinkos analizę ir nustačius problemines sritis bei jas suderinus su nacionalinėse kovos su korupcija programose keliamais tikslais, Vyriausybė kartu su STT suformuoja tikslams keliamus uždavinius, o uždaviniams pasiekti reikalingas priemonės.

Apibendrinant politikos formulavimą, galima teigti, kad šis etapas yra svarbiausias etapas visame politikos cikle. Jo metu yra nustatomos pačios svarbiausios nacionalinių kovos su korupcija programų nuostatos. Nustačius netinkamus tikslus, uždavinius ir priemones, galima sulaukti ne antikorupcinės politikos situacijos gerėjimo, bet ir pablogėjimo. Nagrinėjant šį etapą, buvo aptikta, kad 2002 m. Nacionalinės kovos su korupcija programos pagrindinis tikslas ir Nacionalinės kovos su korupcija 2015–2025 metų programos strateginis tikslas apima ne tik Strategijos tikslą, bet atitinkamai iškelia nacionalinio saugumo stiprinimo svarbą bei privataus sektoriaus skaidrumo ir atvirumo didinimą. Šios programos taip pat išsiskiria ir išskirdamos prioritетines sritis (tarptautinį bendradarbiavimą ir privatų sektorių).

Trečiasis ciklo etapas – politikos teisėtumas (legitimumas). Šiame etape yra analizuojamas nacionalinių kovos su korupcija programų teisėkūros procesas. Kaip jau buvo minėta, nacionalinių kovos su korupcija programų rengimas yra reglamentuojamas Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo pagrindų įstatyme, Korupcijos prevencijos įstatyme bei Strategijoje (TAIS, 1996, VIII-49; TAR, 2002, IX-904; TAR, 2001, 1059). Korupcijos prevencijos įstatymo 13 straipsnyje minima, kad Vyriausybė „<...> dalyvaujant Specialiųjų tyrimų tarnybai, rengia Nacionalinę kovos su korupcija programą ir teikia ją Seimui tvirtinti, taip pat teikia pasiūlymus dėl jos papildymo ar pakeitimo“ (TAR, 2002, IX-904). Nagrinėjamų nacionalinių kovos su korupcija programų rengėjai pateikiami 3.9 paveikslėlyje.

3.9 pav. Programų rengėjų chronologinė seka

Šaltinis: Lietuvos Respublikos Seimo 2001 m. gruodžio 5 d. nutarimo Nr. IXP-1243 „Dėl Lietuvos Respublikos nacionalinės kovos su korupcija programos patvirtinimo“ projektas; Lietuvos Respublikos Seimo 2011 m. kovo 30 d. nutarimo „Dėl Seimo nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos nacionalinės kovos su korupcija programos patvirtinimo“ pakeitimo“ projektas-3; Lietuvos Respublikos Seimo 2014 m. gruodžio 10 d. nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos nacionalinės kovos su korupcija 2015–2025 metų programos patvirtinimo“ projektas;

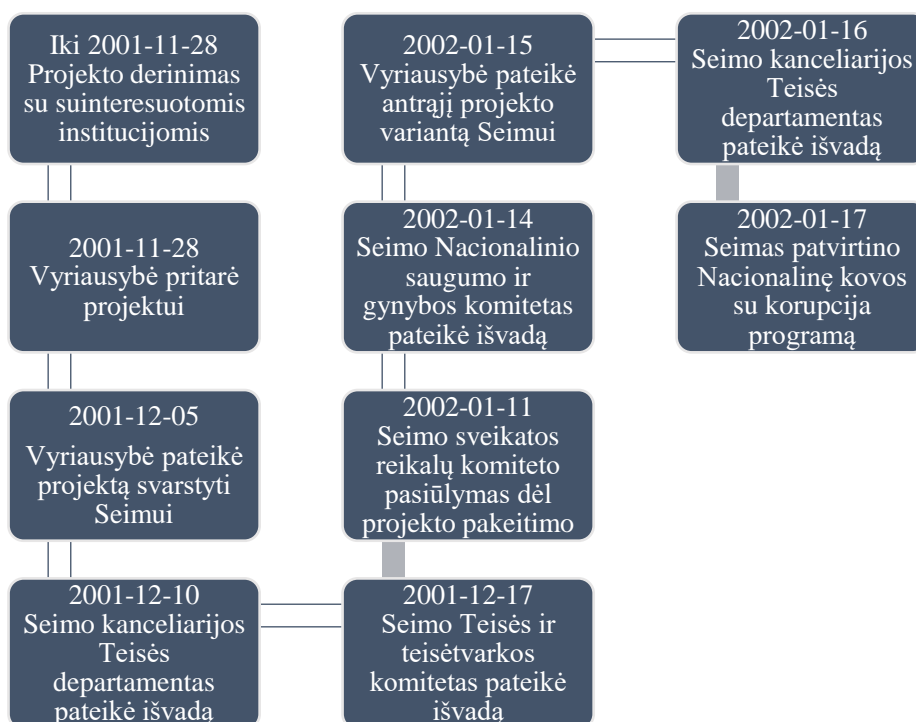
Nacionalinės kovos su korupcija programos taip pat rengiamos vadovaujantis Ilgalaikių valstybinių saugumo stiprinimo programų rengimo ir įgyvendinimo plano, patvirtinto Lietuvos Respublikos Seimo 2000 m. birželio 8 d. nutarimu Nr. VIII-1723, 9 punktu, kuriame numatyta, kad Nacionalinę kovos su korupcija programą rengia STT (TAIS, 2000, VIII-1723). Vėliau šis planas buvo koreguojamas ir nuo 2013 m. gruodžio 19 d. nacionalinės kovos su korupcija programos rengėjas yra Vyriausybė, dalyvaujant STT (TAIS, 2013, XII-724).

Nagrinėjant nacionalinių kovos su korupcija programų projektus, nustatyta, kad 2002 m. patvirtintos Nacionalinės kovos su korupcija programos projektas buvo rengiamas STT. 2011–2014 m. Nacionalinės kovos su korupcija programos projekto aiškinamajame rašte nurodyta, kad projektą parengė Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija, o STT buvo tik kaip viena iš pasiūlymus teikusių institucijų. Nacionalinės kovos su korupcija 2015–2025 metų programos projektas buvo rengiamas Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos, dalyvaujant STT. Išanalizavus Vyriausybės įgaliojimus ir STT funkcijas, pareigas bei teises, pastebėta, kad tiek Vyriausybės įstatyme, tiek Specialiųjų tyrimų tarnybos įstatyme nėra numatyta tiesioginių nuostatų, apimančių pareigą Vyriausybei bei STT rengti nacionalines kovos su korupcija programas. Minėtuose įstatymuose institucijoms suteikiami įgaliojimai arba nurodoma pareiga vykdyti kituose įstatymuose nurodytas pareigas ir funkcijas (TAIS, 1994, I-464; TAR, 2000, Nr. VIII-1649). Nors nacionalinių kovos su korupcija programų ir jų įgyvendinimo planų rengimas ir nėra tiesiogiai numatytas institucijų įstatymuose, tačiau kituose teisės aktuose įtvirtinta pareiga Vyriausybei ir STT rengti nacionalinių kovos su korupcija programų ir jų įgyvendinimo planų projektus yra realiai įgyvendinama.

Nacionalinių kovos su korupcija programų ir jų įgyvendinimo planų projektų rengimas nėra ribojamas specialiais teisėkūros reikalavimais ir yra vykdomas Vyriausybės darbo reglamento bei Seimo statuto nustatyta tvarka. Šiuo atveju, Teisingumo ministerija ir STT, rengdamos nacionalinių

kovos su korupcija programų ir jų įgyvendinimo planų projektus, pirmiausiai juos turi pateikti derinti suinteresuotoms institucijoms (ministerijoms, Vyriausybės įstaigoms, kitoms valstybės ir savivaldybės institucijoms ir įstaigoms ar organizacijoms). Atsižvelgiant į ilgalaikių valstybinių saugumo stiprinimo programų rengimo ir įgyvendinimo planą ir Korupcijos prevencijos įstatymą, pagrindinės suinteresuotos institucijos yra Teisingumo, Finansų, Vidaus reikalų ministerijos, Generalinė prokuratūra, VSD, VTEK (TAIS, 2000, VIII-1723; TAR, 2002, IX-904). Suinteresuotos institucijos, gavusios nacionalinių kovos su korupcija programų ir jų įgyvendinimo planų projektus, pagal savo kompetenciją pateikia išvadas. Tuo pačiu metu pastabas ir pasiūlymus gali teikti visi suinteresuoti asmenys. Nacionalinių kovos su korupcija programų ir jų įgyvendinimo planų projektų rengėjas, atsižvelgęs ir pakoregavęs minėtus projektus, juos teikia Vyriausybei. Vyriausybei pateiktą teisės akto projektą vertina už projektų teisinį vertinimą atsakingas Vyriausybės kanceliarijos padalinys ir kiti suinteresuoti Vyriausybės kanceliarijos padaliniai (TAIS, 1994, 728). Korupcijos prevencijos įstatyme yra numatyta, kad „*Nacionalinę kovos su korupcija programą Vyriausybės teikimu tvirtina Seimas*“ (TAR, 2002, IX-904). Todėl, įgyvendindama įstatymų leidybos iniciatyvos teisę Seime, Vyriausybė nacionalinių kovos su korupcija programų projektus teikia Seimui (TAIS, 1994, 728). Pateikti projektai turi būti apsvarstyti Seimo kanceliarijos Teisės departamente ir tik tada yra tvirtinami (TAIS, 1994, I-399).

Kaip pavyzdį galima pateikti 2002 m. patirtintos programos rengimo ir priėmimo procesą (žr. 3. 10 pav.). 2002 m. Nacionalinės kovos su korupcija programos projekto aiškinamajame rašte nurodoma, kad pirmiausiai programos projektas buvo suderintas su suinteresuotomis institucijomis: Teisingumo, Finansų ir Vidaus reikalų ministerijomis, Generaline prokuratūra, Europos teisės ir Valstybės saugumo departamentais, taip pat kitomis valstybės institucijomis. Suderinus projektą, jis buvo svarstomas 2001 m. lapkričio 28 d. Vyriausybės posėdyje, kuriame buvo pritarta teikti projektą Seimui. Pirmiausiai buvo gauta Seimo kanceliarijos Teisės departamento išvada, vėliau – Seimo Teisės ir teisėtvaroms komiteto išvada. Šis komitetas atkreipė Nacionalinės kovos su korupcija programos projekto rengėjų dėmesį į projekto rengimo taisykles, struktūrą. Būtina paminėti, kad šiam komitetui pastabas dėl projekto galėjo pateikti visi suinteresuoti subjektai. Pastebėjimus pateikė tik keli parlamentarai. 2002-01-11 savo pasiūlymus keisti projektą išsakė Seimo sveikatos reikalų komitetas. Projekto rengėjas, atsižvelgęs į Seimo sveikatos reikalų komiteto pasiūlymus, 2002 m. sausio 15 d. pateikė antrąjį Nacionalinės kovos su korupcija programos projekto variantą. Dėl šio projekto buvo gautos Seimo Nacionalinio saugumo ir gynybos komiteto bei Seimo kanceliarijos Teisės departamento išvados. Galiausiai 2002 m. sausio 17 d. Seimas patvirtino pirmąją *Lietuvos Respublikos Nacionalinę kovos su korupcija programą* (TAR, 2002, IX-711).

3.10 pav. Nacionalinės kovos su korupcija programos priėmimo schema

Šaltinis: Lietuvos Respublikos Seimo 2001 m. gruodžio 5 d. nutarimo Nr. IXP-1243 „Dėl Lietuvos Respublikos nacionalinės kovos su korupcija programos patvirtinimo“ projektas; Lietuvos Respublikos Seimo 2002 sausio 15 d. Seimo nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos nacionalinės kovos su korupcija programos patvirtinimo“ projektas

Rengiant Nacionalinę kovos su korupcija 2011–2014 metų programą bei Nacionalinę kovos su korupcija 2015–2025 metų programą buvo laikomasi tokios pat priėmimo procedūros. Pagrindinis skirtumas nacionalinių kovos su korupcija programų priėmimo procedūros – rengtų projektų skaičius, atitinkamai trys ir du. Taip pat programos skiriasi ir gautų išvadų iš suinteresuotųjų institucijų skaičiumi (žr. 3.2 lent.). Svarbu paminėti, kad teisės aktai nereglamentuoja kokioms institucijoms turėtų būti teikiami nacionalinių kovos su korupcija programų projektai, todėl daroma prielaida, kad suinteresuotųjų institucijų teikiamų išvadų skaičius

3.2 lentelė

Nacionalinių kovos su korupcija programų ir jų įgyvendinimo planų projektams išvadas pateikusios suinteresuotosios institucijos

Programa	Institucijos, kurioms Programų projektai buvo teikiami derinti	Institucijos pateikusios išvadas
Nacionalinės kovos su korupcija 2011-2014 metų programa	Prezidento kanceliarija, Ministro Pirmininko tarnyba, STT, VTEK, ministerijos, Generalinė prokuratūra, Policijos departamentas, Seimo Antikorupcijos komisija, VSD, Valstybės kontrolė, LSA, Lietuvos verslo konfederacija, TILS, Nacionalinė teismų administracija	VSD, STT, VRM, Švietimo ir mokslo ministerija, Seimo Antikorupcijos komisija, Seimo Audito, Švietimo, mokslo ir kultūros, Valstybės valdymo ir savivaldybių, Teisės ir teisėtvarkos, Sveikatos reikalų, Nacionalinio saugumo ir gynybos komitetai, Seimo nariai

3.2. lentelės tęsinys 58 puslapyje

Nacionalinė kovos su korupcija 2015-2025 metų programa	Prezidento kanceliarija, Vyriausybės kanceliarija, ministerijos, STT, VTEK, Generalinė prokuratūra, Policijos departamentas, Seimo Antikorupcijos komisija, VSD, Valstybės kontrolė, LSA, Nacionalinė teismų administracija, VRK, VPT, Valstybės tarnybos departamentas, Žurnalistų etikos inspektorius tarnyba, Lietuvos bankas, Nacionalinė sveikatos taryba, Konkurencijos taryba, Valstybinei kainų ir energetikos kontrolės komisija, Seimo kontrolierių įstaiga, Lietuvos verslo konfederacija, TILS	VRM, Švietimo ir mokslo, Finansų, Ūkio, Krašto apsaugos, Susisiekimo, Kultūros, Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, Policijos departamentas, LSA, VPT, Vyriausybės kanceliarija, Seimo kanceliarijos Teisės departamentas, Seimo audito komitetas, Nacionalinė antikorupcijos asociacija, Žurnalistų etikos inspektorius tarnyba
--	--	---

Šaltinis: Lietuvos Respublikos Seimo 2014 m. rugpjūčio 18 d. nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos nacionalinės kovos su korupcija 2015–2025 metų programos ir jos 2015–2019 metų priemonių ir veiksmų plano patvirtinimo“ projektas; Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2014 m. rugpjūčio 18 d. nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo nutarimo „Dėl Lietuvos nacionalinės kovos su korupcija 2015–2025 metų programos ir jos 2015–2019 metų priemonių ir veiksmų plano patvirtinimo“ projekto pateikimo Lietuvos Respublikos Seimui“ projektas; Lietuvos Respublikos Seimo 2011 kovo 28 d. Lietuvos Respublikos Seimo nutarimo „Dėl Seimo nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos nacionalinės kovos su korupcija programos patvirtinimo“ pakeitimo“ projektas -2; Lietuvos Respublikos Seimo 2011 birželio 14 d. Seimo nutarimo dėl Seimo nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos nacionalinės kovos su korupcija programos patvirtinimo“ pakeitimo projektas; Lietuvos Respublikos Seimo 2011 m. balandžio 7 d. nutarimo Nr. XIP-3076 „Dėl Seimo nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos nacionalinės kovos su korupcija programos patvirtinimo“ pakeitimo projektas išaugo dėl pačių institucijų noro prisidėti formuluojant nacionalines kovos su korupcija programas ir jų įgyvendinimo planus.

Be aptarto nacionalinių kovos su korupcija programų projektų priėmimo proceso, politikos teisėtumo etape, taipogi, yra svarbi formali nacionalinių kovos su korupcija programų ir jų įgyvendinimo planų struktūra. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. birželio 6 d. nutarimu Nr. 827 „Dėl Strateginio planavimo metodikos patvirtinimo“ patvirtintoje Strateginio planavimo metodikoje (toliau – Metodika) yra numatyta, kad ilgalaikių valstybinės saugumo stiprinimo programos, kurioms priskiriamos ir Nacionalinės kovos su korupcija programos, turi atitikti Metodikoje įtvirtintas nuostatas. Nors metodika patvirtinta nuo 2002 m., toks reikalavimas įsigaliojo nuo 2012 m (TAR, 2012, 1257). Svarbu paminėti, kad Metodika yra taikoma tik šiuo metu galiojančiai Nacionalinei kovos su korupcija 2015–2025 metų programai, todėl bus nagrinėjama šios programos atitiktis Metodikoje keliamiems reikalavimams (žr. 3.3 lent.).

3.3 lentelė

Nacionalinės kovos su korupcija 2015–2025 metų programos atitiktis Metodikai

Kriterijus	Būklė
Ižangos pateikimas	Igyvendinta
Aplinkos analizės pateikimas nurodant problemas, aplinkos veiksniai	Igyvendinta
Vykdomų programų apibendrinimas	Igyvendinta
Nurodyti programos tikslai	Igyvendinta
Nurodyti programos uždaviniai	Igyvendinta
Nurodyti programos vertinimo kriterijai ir jų reikšmės	Igyvendinta. Vertinimo kriterijai ir jų reikšmės pateikiami kaip programos priedas

3.3. lentelės tęsinys 59 puslapyje

Nurodoma koordinuojanti ir dalyvaujančios institucijos	Įgyvendinta iš dalies. Programoje minima ne koordinuojanti, bet stebėseną atliekanti institucija
Programos įgyvendinimui sudarytas tarpinstitucinis veiklos planas, kuriame nurodoma: tikslai, uždaviniai, priemonės, asignavimai ir vertinimo kriterijai	Įgyvendinta. Tarpinstitucinis veiklos planas patvirtintas Vyriausybės 2015 m. birželio 17 d.

Šaltinis: Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. birželio 6 d. nutarimas Nr. 827 „Dėl Strateginio planavimo metodikos patvirtinimo“; Lietuvos Respublikos nacionalinė kovos su korupcija 2015–2025 metų programa, 2015

Išnagrinėjus Nacionalinę kovos su korupcija 2015–2025 metų programą, nustatyta, kad formali programos struktūra atitinka Metodikoje keliamus reikalavimus. Programos pradžioje pateikiama įžanga, kurioje nurodoma programos parengimo paskirtis, įvardijamos prioritėtinės kovos su korupcija sritys, pateikiama informacija kuo remiantis parengta pati programa. Kaip numatyta Metodikoje, programoje pateikiama aplinkos analizė, kurios metu aptariami sociologiniai duomenys, pateikiama 2011–2014 m. Nacionalinės kovos su korupcija programos įgyvendinimo apžvalga bei aptariami politiniai, teisiniai, ekonominiai bei technologiniai veiksniai. Visa aplinkos analizės metu surinkta informacija yra naudojama programų tikslams, uždaviniams ir siektiniams rezultatams nustatyti. Nacionalinėje kovos su korupcija 2015–2025 metų programoje yra numatytas strateginis tikslas ir kiti programos tikslai, šalia jų pateikiami tikslams pasiekti keliami uždaviniai. Šioje programoje keliamiems tikslams pasiekti ir uždaviniams įgyvendinti Vyriausybė rengia tarpinstitucinį veiklos planą, šiuo metu jis parengtas 2015–2019 metams. Tarpinstituciniame veikos plane yra nurodomi tikslai, uždaviniai, priemonės, asignavimai, priemonių įgyvendinimo terminai, vertinimo kriterijai ir atsakingi vykdytojai. Šios programos įgyvendinimą organizuoja ir kontroliuoja Vyriausybė, dalyvaujant STT. STT taip pat atlieka programos stebėseną.

Analizuojant 2002 m. parengtą Nacionalinę kovos su korupcija programą bei Nacionalinę kovos su korupcija 2011–2014 metų programą, pastebėta, kad jos taip pat iš dalies atitinka jų rengimo metu keliamus Metodikos reikalavimus, nors prievolės rengti programas pagal Metodika tuo metu joms nebuvo. Abiejuose programose yra pateikiamos bendrosios nuostatos, kuriose aptariama korupcijos problema. Programos taip pat pateikia atliktas aplinkos analizes. 2002 m. Nacionalinėje kovos su korupcija programoje yra aptariama aplinkos analizė ją išskaidant į smulkesnius poskyrius: korupcijos prielaidos; korupcijos lygis ir paplitimas; korupcijos pasekmės; antikorupcinės teisinės bazės plėtra, na, o Nacionalinėje kovos su korupcija 2011–2014 metų programoje aplinkos analizė pateikiama pagal prioritėtines sritis. Vėliau programose yra pateikiami tikslai, nustatomi uždaviniai, kuriuos bus bandoma pasiekti numatytų priemonių pagalba. Abiejų programų priemonės yra pateikiamos programų įgyvendinimo priemonių planuose, kuriuose šalia numatytų priemonių nurodomi ir jų vykdytojai. 2002 m. Nacionalinėje kovos su korupcija programoje, įgyvendinimo skiltyje, yra pateikiami kiekybės ir kokybės rodikliai, kurie bus naudojami atliekant programos stebėseną ir nurodyta, kad programos įgyvendinimą kontroliuoja

Vyriausybė ir STT. Nacionalinėje kovos su korupcija 2011–2014 metų programoje šalia uždavinių yra pateikiami strateginio tikslo efekto, tikslo rezultato bei laukiamo rezultato kriterijai, o programos įgyvendinimą koordinuoja ir kontroliuoja Tarpžinybinė komisija kovai su korupcija koordinuoti dalyvaujant STT.

Apibendrintai galima teigti, kad politikos teisėtumo etape šias programas reglamentuojančius teisinius mechanizmus, t. y. teisės aktai, nusakantys nacionalinių kovos su korupcija programų ir jų įgyvendinimo planų rengimo procedūrą ir jų formalią struktūrą, institucijos įgyvendina rengdamos nacionalines kovos su korupcija programas. Tačiau pastebėta, kad ši Vyriausybės ir STT funkcija neatsispindi nei Vyriausybės įstatyme, nei Specialiųjų tyrimų tarnybos įstatyme.

Ketvirtasis ciklo etapas – politikos įgyvendinimas skirtas realių veiksmų atlikimui. Šiame etape institucijos atsakingos už politikos įgyvendinimą ima koordinuoti ir kontroliuoti numatytą politiką įgyvendinančias institucijas. Yra stebima ar įgyvendinančios institucijos įgyvendina planavimo dokumentuose numatytas priemones.

Kaip jau buvo minėta anksčiau nacionalinės kovos su korupcija programos yra priskiriamos ilgalaikėms valstybinėms saugumo stiprinimo programoms. Nacionalinio saugumo pagrindų įstatyme yra numatyta, kad tokių programų įgyvendinimą koordinuoja Vyriausybė (TAIS, 1996, VIII-49). Vyriausybės vaidmenį patvirtina ir Korupcijos prevencijos įstatymas „*Nacionalinę kovos su korupcija programą rengia, jos įgyvendinimą organizuoja ir kontroliuoja Vyriausybė dalyvaujant Specialiųjų tyrimų tarnybai*“ (TAR, 2002, IX-904). Šiame įstatyme minima dar viena institucija prisidedanti prie programų koordinavimo – STT. Tokią STT funkciją numato ir Specialiųjų tyrimų tarnybos įstatymas „<...> *dalyvauti koordinuojant kitų valstybės ir savivaldybių bei ne valstybės įstaigų veiksmus įgyvendinant Nacionalinę kovos su korupcija programą*“ (TAR, 2000, VIII-1649).

Analizuojant programas pastebėta, kad už 2002 m. Nacionalinės kovos su korupcija programoje nuostatų įgyvendinimą ir kontrolę yra atsakinga Vyriausybė ir STT, tačiau nuo 2009 m. gegužės 24 d. priėmus Nacionalinės kovos su korupcija programos pakeitimą, prie šių dviejų institucijų prisideda Vyriausybės sudaryta Tarpžinybinė komisija kovai su korupcija koordinuoti (toliau – Tarpžinybinė komisija) (TAR, 2003, 179). Tarpžinybinės komisijos nuostatose yra numatyta pareiga „<...> *koordinuoti Lietuvos Respublikos nacionalinės kovos su korupcija programos (toliau vadinama – Programa) įgyvendinimą*“ (TAR, 2003, 179). Atnaujintoje programoje pirmą kartą numatyta, kad programos vykdytojai STT kas ketvirtį turi pateikti informaciją apie programos priemonių įgyvendinimo eigą, kurią vėliau STT apibendrina ir kas pusmetį Tarpžinybinei komisijai pateikia išvadas dėl programos priemonių įgyvendinimo (TAR, 2009, XI-259). Svarbu paminėti, kad nuo 2002 iki 2011 metų, išskyrus 2006–2007 metus ir 2009–

2010 metus, STT darbuotojo teigimu, nacionalinių kovos su korupcija programų išvados dėl programų priemonių įgyvendinimo nėra pateikiamos elektroninėje erdvėje.

Atsižvelgiant į tai, kad Vyriausybė sudarė Tarpžinybinę komisiją, Nacionalinėje kovos su korupcija 2011–2014 m. programoje Vyriausybė nebėra nurodoma kaip programos įgyvendinimą koordinuojanti institucija, o programos įgyvendinimą koordinuoja ir programos plano įgyvendinimo kontrolę vykdo Tarpžinybinė komisija kartu su STT. STT vykdydama šios programos įgyvendinimo koordinavimą ir kontrolę, kasmet iš programos atsakingų vykdytojų gaudama informaciją apie programos įgyvendinimo eigą, metų pabaigoje parengia programos priemonių plano įgyvendinimo apibendrinimą, kurį pateikia Tarpžinybinei komisijai. Ši įvertinusi programos priemonių plano įgyvendinimo apibendrinimą, apie jo rezultatus informuoja Vyriausybę (TAR, 2011, XI-1457). Per Nacionalinės kovos su korupcija 2011–2014 m. programos įgyvendinimo laikotarpį, Tarpžinybinei komisijai buvo pateiktas vienas programos priemonių plano įgyvendinimo apibendrinimas ir trys Nacionalinės kovos su korupcija 2011–2014 metų programos įgyvendinimo priemonių plano ir jo vykdymo ataskaitos (Nacionalinės kovos su korupcija 2011–2014 m. programos priemonių plano įgyvendinimo apibendrinimas už 2011–2012 m. laikotarpį, 2013; Nacionalinės kovos su korupcija 2011–2014 metų programos įgyvendinimo priemonių planas ir jo vykdymo iki 2013 m. birželio 30 d. ataskaita, 2013; Nacionalinės kovos su korupcija 2011–2014 metų programos įgyvendinimo priemonių planas ir jo vykdymo iki 2013 m. gruodžio 31 d. ataskaita, 2014; Nacionalinės kovos su korupcija 2011–2014 metų programos įgyvendinimo priemonių planas ir jo vykdymo iki 2014 m. birželio 30 d. ataskaita, 2014).

Nors Tarpžinybinė komisija buvo panaikinta tik 2018 m., Nacionalinėje kovos su korupcija 2015–2025 metų programoje Tarpžinybinė komisija neišskiriama tarp programos įgyvendinimą organizuojančių ar kontroliuojančių institucijų. Už šios programos įgyvendinimo organizavimą ir kontrolę atsakinga Vyriausybė dalyvaujant STT. Kaip ir Nacionalinėje kovos su korupcija 2011–2014 metų programoje, Nacionalinės kovos su korupcija 2015–2025 metų programos vykdytojais kasmet STT pateikia informaciją apie programos priemonių įgyvendinimo eigą, kuri vėliau gautą informaciją apibendrina ir duomenis pateikia Tarpžinybinei komisijai, kuri šią informaciją pateikia Vyriausybei (TAR, 2015, XII-1537). Svarbu priminti, kad šios programos priemonės yra pateikiamos tarpinstituciniame veiklos plane, kuris yra sudarytas 2015–2019 m., todėl apibendrinimas apie 2019 m. dar nėra parengtas. Šiuo metu STT yra pateikusi du tarpinstitucinio veiklos plano įgyvendinimo apibendrinimus ir dvi ataskaitas (Nacionalinės kovos su korupcija 2015–2025 metų programos ir 2015–2019 metų tarpinstitucinio veiklos plano įgyvendinimo apibendrinimas, 2016; Nacionalinės kovos su korupcija 2015–2025 metų programos ir 2015–2019 metų tarpinstitucinio veiklos plano įgyvendinimo apibendrinimas, 2017; Nacionalinės kovos su korupcija 2015–2025 metų programos ir jos 2015–2019 metų tarpinstitucinio veiklos plano

Inesa Lukošiuūtė (2020) Antikorupcinės politikos formavimo institucinių ir teisinių mechanizmų dermė įgyvendinimas, 2018; Nacionalinės kovos su korupcija 2015–2025 metų programos ir jos 2015–2019 metų tarpinstitucinio veiklos plano įgyvendinimas, 2019).

Politikos įgyvendinimo etape yra svarbu ne tik nacionalinių kovos su korupcija programų ir jų įgyvendinimo planuose numatytų priemonių įgyvendinimo koordinavimas ir kontrolė, bet ir nacionalinių kovos su korupcija programų įgyvendinimo planuose numatytų priemonių reali vykdytojų veikla. Pagrindinės institucijos vykdančios kovą su korupcija yra Vyriausybė, VTEK ir STT (TAR, 2002, IX-904). Tačiau, tai nėra vienintelės institucijos įgyvendinančios nacionalines kovos su korupcija programas, jų nuostatas taip pat įgyvendina: „<...> politinės partijos, valstybės ir savivaldybės, teisėsaugos institucijos, nevyriausybinės organizacijos, mokslo ir mokymo įstaigos, audito, ekspertinės organizacijos, kitos įstaigos, įmonės ir organizacijos, atsižvelgdamos į jų kompetencijai priskirtinas kovos su korupcija priemones“ (TAR, 2002, IX-711, p. 13). Nacionalinių kovos su korupcija programų ir jų įgyvendinimo planų vykdytojų sąrašas pateiktas 5 priede. Pastebėta, kad vykdytojų sąrašas yra ganėtinai stabilus, tie patys vykdytojai didžiąja dalimi atsikartoja trijose nagrinėjamose programose. Tačiau didžiausia vykdytoju dalis, vis dėl to, yra valstybės institucijos, pasigendama nevyriausybinių organizacijų ir privataus sektoriaus įsitraukimo. Nacionalinėse kovos su korupcija programose ir jų įgyvendinimo planuose numatytiems vykdytojams priskirtų priemonių įgyvendinimas pateikiamas 3. 4 lentelėje.

3. 4 lentelė

Programose numatytų priemonių įgyvendinimas

Programa	Priemonių skaičius	Igyvendintos priemonės	Iš dalies įgyvendintos	Neįgyvendintos priemonės	Priemonės įgyvendinusių institucijų skaičius
³ Nacionalinė kovos su korupcija programa	66	41	8	17	157
Nacionalinė kovos su korupcija 2011–2014 metų programa	111	96	13	2	162
Nacionalinė kovos su korupcija 2015–2025 metų programa ⁴	45	14	1	1	-

Šaltinis: 2009–2010 m. Nacionalinės kovos su korupcija programos veiksmingumo stebėsenos išvada, 2011; Nacionalinės kovos su korupcija 2011–2014 metų programos įgyvendinimo priemonių planas ir jo vykdymo ataskaita, 2014; Nacionalinės kovos su korupcija 2011–2014 metų programos įgyvendinimo priemonių plano ir jo vykdymo ataskaitos priedas; Nacionalinės kovos su korupcija 2015–2025 metų programos ir jos 2015–2019 metų tarpinstitucinio plano įgyvendinimu, 2019

Išnagrinėjus nacionalinių kovos su korupcija programų veiksmingumo išvadas bei nacionalinių kovos su korupcija programų įgyvendinimo planų įgyvendinamumo ataskaitas

³ Nacionalinės kovos su korupcija programos priemonių įgyvendinimas grindžiamas 2009–2010 m. Nacionalinės kovos su korupcija programos veiksmingumo stebėsenos išvada, kadangi senesnių programos įgyvendinimo ataskaitų, išskyrus 2006–2007 metus, nepateikiama.

⁴ Nacionalinė kovos su korupcija 2015–2025 metų programos tarpinstitucinis veiklos planas sudarytas 2015–2019 m., o vėliausia Veiklos plano įgyvendinimo stebėsenos ataskaita pateikta iki 2018 m. gruodžio 31 d.

pastebėta, kad nacionalinių kovos su korupcija programų planuose nustatytų priemonių įgyvendinamumo tendencija vis didėja. Taip pat nustatyta, kad pagrindinės priežastys kodėl priemonės yra įgyvendinamos iš dalies yra kelios: užsitęsęs priemonės įgyvendinimo terminas arba parengti įstatymų ir teisės aktų projektai vis dar nėra priimti. Nacionalinėse kovos su korupcija programų įgyvendinimo planuose numatytų, bet neįgyvendintų priemonių sąrašas pateikiamas 6 priede. Programų priemonių vykdytojais, dažniausiai pasitaikančias priemonių neįgyvendinimo priežastimis įvardijo:

- vykdytojų parengtų teisės aktų projektų Seime atmetimą, tuo metu neturint kito teisės akto projekto;
- priemonėse numatytų metodikų ar taisyklių neparengimas;
- lėšų trūkumą priemonių įgyvendinimui.

Apibendrinant politikos įgyvendinimo etapą, galima teigti, kad šis etapas yra reglamentuojamas skirtingais teisės aktais, ypač nacionalinių kovos su korupcija programų koordinavimo ir kontrolės procesas. Todėl išnagrinėjus institucijų teisės aktus, nustatančius jų veiklos organizavimą bei teisės aktus reglamentuojančius nacionalinių kovos su korupcija programų įgyvendinimą buvo pasigesta atskirai reglamentuotos, aiškiai numatytos tvarkos kokios yra kiekvienos koordinuojančios institucijos funkcijos koordinavimo etape.

Penktasis ciklo etapas – vertinimas. Vertinimo etape už politikos įgyvendinimo organizavimą ir kontrolę atsakingos institucijos nagrinėja ar vykdoma politika buvo veiksminga ir ar išsikelti vertinimo kriterijai buvo pasiekti.

Nacionalinių kovos su korupcija programų ir jų įgyvendinimo planų vertinimo kriterijai bei stebėsenos procesas yra reglamentuojami Metodikoje. Svarbu priminti, kad Metodikos nuostatos yra taikomos tik šiuo metu galiojančiai Nacionalinei kovos su korupcija 2015–2025 metų programai, ankstesnėms programoms jos nuostatos netaikomos. Atsižvelgiant į tai, šiame etape bus analizuojama tik Nacionalinė kovos su korupcija 2015–2025 metų programa ir jos pagrindu parengtas Lietuvos Respublikos nacionalinės kovos su korupcija 2015–2025 metų programos įgyvendinimo 2015–2019 metų tarpinstitucinį veiklos planas.

Nacionalinėje kovos su korupcija 2015–2025 metų programoje yra numatyta pasiūlyti Vyriausybei parengti Lietuvos Respublikos nacionalinės kovos su korupcija 2015–2025 metų programos įgyvendinimo 2015–2019 metų tarpinstitucinį veiklos planą, kuris užtikrintų koordinuotą ir sklandų Nacionalinės kovos su korupcija 2015–2025 metų programos įgyvendinimą laiku (TAR, 2015, XII-1537). Atsižvelgusi į tai, Vyriausybė parengė ir 2015 m. birželio 17 d. patvirtino Lietuvos Respublikos nacionalinės kovos su korupcija 2015–2025 metų programos įgyvendinimo 2015–2019 metų tarpinstitucinį veiklos planą (toliau – Tarpinstitucinis planas). Metodikoje yra numatyta, kad visuose Tarpinstituciniuose veiklos planuose turi būti pateikti

Inesa Lukošiuė (2020) Antikorupcinės politikos formavimo institucinių ir teisinių mechanizmų dermė vertinimo kriterijai, kurie turi būti sudaryti atsižvelgiant į programose ar strategijose numatytus tikslus bei uždavinius. Vadovaujantis Metodika, tarpinstitucinio veiklos plano vertinimo kriterijams turi būti parengtas techninis priedas. Svarbu paminėti, kad analizuojant Tarpinstitucinį planą, techninis priedas nebuvo aptiktas. Nagrinėjant vertinimo kriterijus, Metodikoje yra pateikiamos kelios vertinimo kriterijų rūšys: efekto, rezultato ir produkto vertinimo kriterijai. Efekto vertinimo kriterijais yra vertinamas programoje numatyto strateginio tikslo įgyvendinimas. Rezultato vertinimo kriterijus skirtas programos tikslų vertinimui. Produkto vertinimo kriterijais matuojami uždaviniai (TAR, 2012, 1257). Detalus Tarpinstitucinio plano vertinimo kriterijų sąrašas pateikiamas 7 priede. Tarpinstitucinio plano vertinimo kriterijų pasiekimas yra pateikiamas 3.5 lentelėje. Svarbu priminti, kad Tarpinstitucinis planas yra sudarytas 2015–2019 m., todėl Tarpinstitucinio plano apibendrinimas apie 2019 metus dar nėra parengtas.

3.5 lentelė

Tarpinstitucinio plano vertinimo kriterijų pasiekimas

Laikotarpis	Numatytų pasiekti vertinimo kriterijų skaičius	Pasiekti vertinimo kriterijai	Iš dalies pasiekti vertinio kriterijai	Nepasiekti vertinimo kriterijai
2015 m.	1	-	-	1
2016 m.	23	14	5	15
2017 m.	11	4	5	2
2018 m.	11	5	3	3

Šaltinis: Nacionalinės kovos su korupcija 2015–2025 metų programos ir 2015–2019 metų tarpinstitucinio veiklos plano įgyvendinimo apibendrinimas, 2016; Nacionalinės kovos su korupcija 2015–2025 metų programos ir 2015–2019 metų tarpinstitucinio veiklos plano įgyvendinimo apibendrinimas, 2017; Nacionalinės kovos su korupcija 2015–2025 metų programos ir jos 2015–2019 metų tarpinstitucinio veiklos plano įgyvendinimas, 2018; Nacionalinės kovos su korupcija 2015–2025 metų programos ir jos 2015–2019 metų tarpinstitucinio veiklos plano įgyvendinimas, 2019

Nagrinėjant Tarpinstitucinio plano įgyvendinimo apibendrinimus pastebėta, kad pagrindinės priežastys, kodėl nebuvo pasiekti numatyti vertinimo kriterijai yra asignavimų trūkumas ir tarptautinio sociologinio tyrimo „Eurobarometras“ neatlikimas.

Grįžtant prie stebėsenos, tai stebėsenos procesas yra sudaromas iš dviejų etapų: planuojamų pasiekti vertinimo kriterijų pateikimo į stebėsenos informacinę sistemą; informacijos pateikimo kiekvieno ketvirčio pabaigoje apie priemonių ir vertinimo kriterijų vykdymą į stebėsenos informacinę sistemą. Taip pat minėtoje Metodikoje yra numatyta pareiga tarpinstituciniuose veiklos planuose įvardinti tarpinstitucinio veiklos plano koordinatorių, kuris būtų atsakingas už tarpinstitucinio veiklos plano įgyvendinimo stebėseną (TAR, 2012, 1257).

Nacionalinėje kovos su korupcija 2015–2025 metų programoje yra išskiriamas skyrius „Programos įgyvendinimas“. Šiame skyriuje aptariamas programos stebėsenos procesas. Programoje nurodoma, kad programos ir Tarpinstitucinio plano stebėseną atlieka STT. STT pavesta pareiga atlikti nacionalinių kovos su korupcija programų ir jų įgyvendinimo planų stebėseną yra

Inesa Lukošiuūtė (2020) Antikorupcinės politikos formavimo institucinių ir teisinių mechanizmų dermė

nurodyta ir Specialiųjų tyrimų tarnybos įstatyme – „<...> **stebėti, apibendrinti ir dalyvauti koordinuojant kitų valstybės ir savivaldybių bei ne valstybės įstaigų veiksmus įgyvendinant Nacionalinę kovos su korupcija programą ir kitas korupcijos kontrolės ir prevencijos programas**“ (TAR, 2000, VIII-1649). Programoje taip pat numatyta, kad „Programos vykdytojai kartą per metus, pasibaigus metams, bet ne vėliau kaip iki kitų metų vasario 1 dienos, Specialiųjų tyrimų tarnybai pateikia informaciją apie Programos įgyvendinimo eigą, veiksmingumą ir tai pagrindžiančius duomenis“ bei „Plano vykdytojai per 25 kalendorines dienas nuo kiekvieno ketvirčio pabaigos stebėsenos informacinėje sistemoje, o Lietuvos Respublikos Vyriausybei neatskaitingi ir prieigos prie stebėsenos informacinėje sistemos neturintys vykdytojai – raštu Specialiųjų tyrimų tarnybai pateikia informaciją apie Plano įgyvendinimo eigą ir rezultatus, atsižvelgdami į patvirtintus Plano tikslus, uždavinius, priemones ir jiems vykdyti numatytus asignavimus, taip pat vertinimo kriterijus ir jų reikšmes“ (TAR, 2015, XII-1537; TAIS, 2015, 648). STT gavusi vykdytojų informaciją, ją apibendrina ir duomenis apie programos įgyvendinimą pateikia Tarpžinybinei komisijai.

Apibendrinant šį etapą, patvirtinti arba paneigti institucinių ir teisinių mechanizmų dermę yra sudėtinga dėl neaptikto Tarpinstitucinio plano vertinimo kriterijų techninio plano bei vertinimo kriterijų įvedimo į stebėsenos informacinę sistemą.

Šeštasis ciklo etapas yra politikos testinumas. Politikos testinumo etape yra nusprendžiama ar vykdyta politika turėtų būti toliau tęsiama, taip pat svarstomos programos finansavimo galimybės.

Nagrinėjant nacionalinių kovos su korupcija programų rengimą reglamentuojančius teisės aktus bei programas formuojančių bei įgyvendinančių institucijų funkcijas ir veiklą reglamentuojančius teisės aktus, pastebėta, kad juose nėra pateikiama nuostatų apie programų testinumo užtikrinimą. Apie nacionalinių kovos su korupcija programų testinumą iš dalies yra užsimenama pačiose programose. Pavyzdžiui, 2002 m. patvirtintoje Nacionalinė kovos su korupcija programoje yra numatyta, kad „*Korupcinė situacija išsamiai išnagrinėjama ir šios programos nuostatos bei antikorupcinės veiklos prioritetinės kryptys peržiūrimos ir papildomos kas dveji metai*“ (TAR, 2002, IX-711). Nacionalinėje kovos su korupcija 2011–2014 metų programoje įtvirtinta nuostata, kad „*Programą įgyvendinančios valstybės ar savivaldybių institucijos ir įstaigos likus ne mažiau kaip 3 mėnesiams iki Programos termino pabaigos pateikia Specialiųjų tyrimų tarnybai pasiūlymus, atitinkančius nustatytus planavimo dokumentų reikalavimus, dėl naujo laikotarpio Programos ir Programos plano, o Specialiųjų tyrimų tarnybos prašymu – ir kitą Programos ir Programos plano nuostatoms atnaujinti būtiną informaciją*“ (TAR, 2011, XI-1457). Šios nuostatos programose netiesiogiai nurodo, kad pasibaigus vienai programai turi būti rengiama nauja programa ir jos planas, kad būtų išlaikyta veiksminga kova su korupcija. Panaši nuostata

Inesa Lukošiuūtė (2020) Antikorupcinės politikos formavimo institucinių ir teisinių mechanizmų dermė

numatyta ir Tarpinstituciniame plane, nurodanti, kad tarpinstitucinių planų paskirtis – užtikrinti programos tęstinumą, priemonių įgyvendinimą laiku bei ilgalaikę ir kryptingą antikorupcinę politiką (TAIS, 2015, 648).

Nagrinėjant nacionalinių kovos su korupcija programų priemones pastebėta, kad vienoje programoje numatytos priemonės neretai būna perkeliamos į vėlesnės programos priemonių sąrašą (žr. 8 priedą). Nustatyta, kad iš 2002 m. patvirtintos Nacionalinės kovos su korupcija programos buvo perkelta 19 priemonių į Nacionalinę kovos su korupcija 2011–2014 metų programą, o iš šios taip pat 10 priemonių į Tarpinstitucinį planą. Perkeliant priemones, priemonių formuluotės nėra išlaikomos, tačiau pagrindinė priemonės esmė išlieka nepakitusi. Pagrindinės priežastys nulėmusios didžiosios dalies priemonių perkėlimą iš vienos į kitą programą yra sunkiai paaiškinamos, kadangi didžioji dalis perkeltų priemonių pagal pateiktas nacionalinių kovos su korupcija programų įgyvendinimo ataskaitas buvo sėkmingai įgyvendintos, tik nedidelė dalis (6 priemonės) buvo įvardintos neįgyvendintomis.

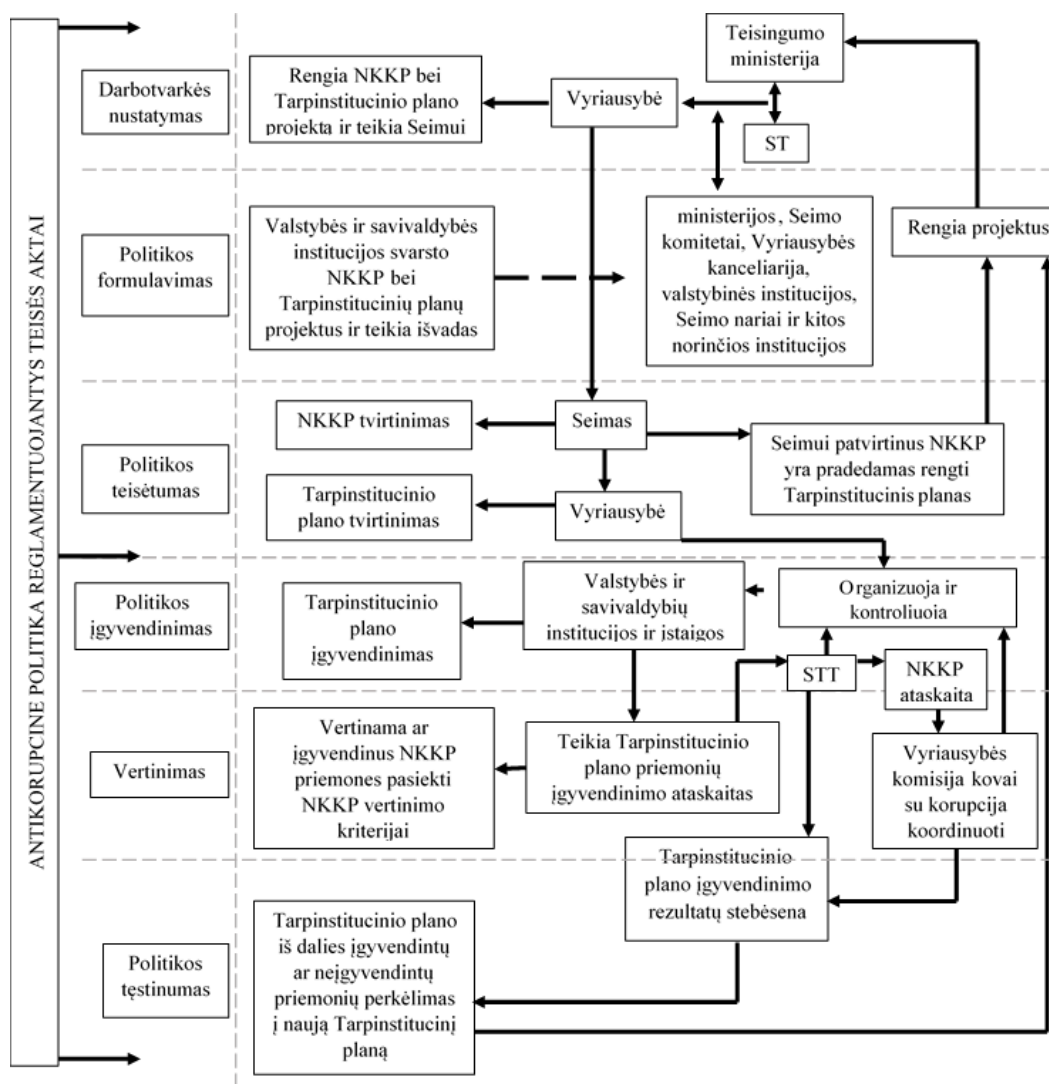
Politikos tęstinumui įtakos turi ir nacionalinių kovos su korupcija programų finansavimo klausimas. Tinkamai skirstomi asignavimai leidžia veiksmingai įgyvendinti programoje numatytus uždavinius ir pasiekti suplanuotus rezultatus. Nacionalinėse kovos su korupcija programose yra numatyta, kad programos yra įgyvendinamos iš valstybės ir savivaldybių įstaigoms, atsakingoms už priskirtų priemonių įgyvendinimą, patvirtintų bendrųjų valstybės ar savivaldybių biudžetų asignavimų ir kitų finansavimo šaltinių. Atsižvelgiant į tai, kad dažniausiai pasitaikanti programose numatytų priemonių neįgyvendinimo priežastis, vis dėlto, yra asignavimų trūkumas, priemonių vykdytojai ieško kitų finansavimo šaltinių kuriais dažniausiai tampa ES struktūriniai fondai.

Remiantis 2009–2010 m. Nacionalinės kovos su korupcija programos veiksmingumo stebėsenos išvada valstybės ir savivaldybės įstaigos 2009–2010 m. Nacionalinės kovos su korupcija programos priemonių įgyvendinimui skyrė 25 708 065,57 Lt, kas dabar siektų apie 7 451 613, 209 Eur. Na, o 2015–2019 metų laikotarpiui iš ES struktūrinių fondų Nacionalinės kovos su korupcija programos priemonių įgyvendinimui yra gauta 15 328 696,00 Eur. (2014–2020 Europos Sąjungos fondų investicijos Lietuvoje, 2019). Atsižvelgiant į tai, koks papildomas finansavimas buvo gautas, tikėtina, kad Tarpinstituciniame plane numatytos priemonės bus sėkmingai įgyvendintos.

Apibendrinant šį etapą, galima teigti, kad nacionalinių kovos su korupcija programų tęstinumas yra siaurai reglamentuojamas. Šiuo atveju nėra iki galo aišku kokia tvarka ir kas nusprendžia tęsti nacionalines kovos su korupcija programas.

3.3. Antikorupcinės politikos formavimo institucinių ir teisinių mechanizmų dermė

Šiame magistro darbe buvo keliamas tikslas atskleisti antikorupcinės politikos formavimo institucinių ir teisinių mechanizmų dermę, kuriam atlikti pasirinkta dokumentų turinio analizė. Atlikto tyrimo metu buvo nagrinėjama antikorupcinės politikos formavimo institucinių ir teisinių mechanizmų dermė nacionalinių kovos su korupcija programų (2002 m.; 2011–2014 m.; 2015–2025 m.) (toliau – NKKP) kontekste, vadovaujantis politikos ciklu. Institucinius ir teisinius mechanizmus analizuoti NKKP lauke buvo pasirinkta dėl vienos svarbios priežasties – šios programos yra pagrindiniai dokumentai, atskleidžiantys institucijų požiūrį į antikorupcinę politiką. Todėl remiantis NKKP galima lyginti, kas yra numatoma teisės aktuose, reglamentuojančiuose NKKP kūrimą bei įgyvendinimą, kaip institucijos šias nuostatas įgyvendina praktiškai. Norint, kad antikorupcinė politika būtų įgyvendinama efektyviai, turi būti išlaikyta institucinių ir teisinių mechanizmų dermė (3.11 pav.). Paveikslėlyje schematiškai vaizduojami antikorupcinės politikos ciklo etapai ir juose veikiantys teisiniai ir instituciniai mechanizmai.

3.11 pav. Antikorupcinės politikos formavimo teisiniai ir instituciniai mechanizmai

Šaltinis: sudaryta darbo autoriaus

Atliktas tyrimas, kaip jau buvo minėta, yra struktūruojamas pagal etapus, kad būtų galima identifikuoti kiekviename etape veikiančius teisinius ir institucinius mechanizmus bei įvertinti jų dermę.

Tikslinga priminti, kad Tarpžinybinė komisija nuo 2018 m. gruodžio 5 d. buvo panaikinta. Jos funkcijas perėmė 2018 m. lapkričio 21 d. Vyriausybės naujai sudaryta Vyriausybės komisija kovai su korupcija koordinuoti (TAIS, 2018, 1188). Atsižvelgiant į tai, NKKP rengimo ir įgyvendinimo schemoje Tarpžinybinė komisija neminima.

Atlikus tyrimą, nustatyta, kad pagrindiniai teisiniai mechanizmai, veikiantys NKKP kūrimo ir įgyvendinimo, yra:

- Nacionalinė kovos su korupcija strategija;
- Korupcijos prevencijos įstatymas;
- Strateginio planavimo metodika.

Šie teisės aktai reglamentuoja esmines nuostatas, kurių turi laikytis institucijos, rengdamos ir įgyvendindamos NKKP. Pagrindinės institucijos, daugiau ar mažiau pasireiškiančios visuose politikos ciklo etapuose, yra Vyriausybė, STT, Tarpžinybinė komisija (nuo 2018 m. Vyriausybės komisija kovai su korupcija koordinuoti).

Tyrimo metu buvo aptikta, kad institucinių ir teisinių mechanizmų dermė NKKP kontekste iš esmės yra dalina. Darbotvarkės nustatymo ir politikos formulavimo etape yra pastebėta, kad instituciniai ir teisiniai mechanizmai išsiskiria, apibūdinant korupcijos sąvoką. Teisės aktuose korupcija apibrėžiama tik viešojo sektoriaus rėmuose, nors tarptautiniuose teisės aktuose ir institucijų praktikoje korupcijos problema aptinkama ir privačiame sektoriuje. Šis nesuderinamumas atsispindi ir Nacionalinėje kovos su korupcija 2015–2025 metų programoje, kai korupcijos problema sietina su viešuoju sektoriumi, o iškeltame strateginiame tikslu siekiama padidinti skaidrumą ir atvirumą viešame ir privačiame sektoriuje. Šiuo atveju kyla rizika, kad teisės aktuose netinkamai nustatyta problema gali sąlygoti naujai rengiamų NKKP netinkamų tikslų, uždavinių ir priemonių nustatymą, kurie nepanaikins esančios problemos.

Politikos formulavimo etape pastebėta, kad NKKP nustatyti pagrindiniai tikslai tik iš dalies dera su Strategijoje keliamu tikslu. 2002 m. patvirtintos Nacionalinės kovos su korupcija programos tikslu be strategijoje minimų siekių yra numatoma stiprinti nacionalinį saugumą. Nacionalinėje kovos su korupcija 2015–2025 metų programos tikslu yra skatinama siekti skaidresnio ir atviresnio privataus sektoriaus. Panaši situacija aptinkama ir NKKP, išskiriant kovos su korupcija prioritetines sritis. 2002 m. Nacionalinėje kovos su korupcija programoje papildomai nei Strategijoje iškeliamas tarptautinio bendradarbiavimo sritis, o Nacionalinėje kovos su korupcija 2015–2025 metų programoje – privataus sektoriaus sritis.

Nagrinėjant politikos teisėtumo etape veikiančius institucinius ir teisinius mechanizmus aptinkama jų dermė, tačiau stinga aiškumo. Korupcijos prevencijos įstatyme yra numatyta, kad Vyriausybė, dalyvaujant STT, rengia NKKP, tačiau nei Vyriausybės įstatyme, nei Specialiųjų tyrimų tarnybos įstatyme tokia nuostata nėra aptinkama, tik pateikiama bendra nuostata vykdyti ir kituose teisės aktuose nurodytas funkcijas.

Politikos įgyvendinimo etape yra pastebima, kad teisiniai ir instituciniai mechanizmai šiame etape nelabai dera tarpusavyje, tuo pačiu įnešdami ir neaiškumo į NKKP koordinavimo procesą. Korupcijos prevencijos įstatyme yra numatyta, kad NKKP įgyvendinimą organizuoja ir koordinuoja Vyriausybė kartu su STT. Tačiau nagrinėjant NKKP pastebėta, kad nuo 2009 m. iki 2015 m. atsiranda papildoma koordinavimo institucija – Tarpžinybinė komisija, kurios funkcijos koordinuojant NKKP nėra aiškiai nurodytos. Koordinuojant NKKP taip pat nėra aiškiai išdėstytos ir Vyriausybės bei STT priskirtinos koordinavimo funkcijos.

Vertinimo etape, nagrinėjant institucinius ir teisinius mechanizmus, tik Nacionalinės kovos su korupcija 2015–2025 metų programos ir Tarpinstitucinio plano kontekste galima manyti, kad dermė yra aptinkama. Tokią situaciją lemia tai, kad pagal Metodiką Tarpinstitucinio plano vertinimo kriterijams turėjo būti parengtas techninis planas, kurio nepavyko aptikti internetinėje erdvėje, tačiau tai neleidžia teigti, kad techninis planas nebuvo parengtas. Panaši situacija pastebėta ir stebėsenos procese. Metodikoje yra numatyta, kad vertinimo kriterijai prieš pradėdant įgyvendinti NKKP turi būti suvedami į stebėsenos informacinę sistemą, kuri nėra atvirai prieinama, todėl patvirtinti, kad vertinimo kriterijai yra suvesti arba ne – neįmanoma.

Analizuojant politikos tęstinumo etapą, pastebėta, kad nėra numatyta aiškios tvarkos kaip yra užtikrinimas NKKP tęstinumas. Pateikiamos tik bendros nuostatos, kad vykdytojai STT turi pateikti pasiūlymus dėl naujos programos ir numatyta per kokį laikotarpį turi būti peržiūrimos NKKP nuostatos.

Aktualizuojant antikorupcinės politikos formavimo institucinių ir teisinių mechanizmų dermės problemškumą NKKP kontekste, tenka pripažinti, kad antikorupcinės politikos formavimas tebėra suvokiamas ganėtinai formaliai. Tai atsispindi pagrindiniuose antikorupcinę politiką reglamentuojančiuose teisės aktuose, kai institucijoms priskiriamos vienos ar kitos funkcijos, tačiau nėra numatyta aiški tvarka kaip numatytos funkcijos turėtų būti įgyvendinamos. Tikslėnis ir aiškesnis koordinavimo, kontrolės, atskaitomybės bei stebėsenos procesų reglamentavimas tikėtina prisidėtų prie antikorupcinės politikos situacijos gerėjimo, tačiau norint tai išsiaiškinti yra būtini papildomi tyrimai.

IŠVADOS

1. Remiantis moksline literatūros analize, korupcija yra neigiamas reiškinys, turintis ilgametę praeitį, su kuriuo kovoja daugelis valstybių. Tokioms valstybinėms problemoms spręsti valstybės valdžia vykdo atitinkamos krypties viešąją politiką. Šiuo atveju viešoji politika nukreipta į kovą su korupcija yra įvardijama kaip antikorupcinė politika, kuria siekiama skaidrumo visose gyvenimo srityse. Atlikta Lietuvos ir užsienio šalių mokslininkų šaltinių analizė leido nustatyti, kad antikorupcinės politikos vykdymas yra nukreiptas į tris kryptis: korupcijos prevenciją, korupcinių teisės pažeidimų tyrimą ir antikorupcinį švietimą. Kaip ir kiekviena valstybės vykdoma viešoji politika, antikorupcinė politika turi būti nuosekliai formuojama, norint pasiekti geriausių rezultatų. Tam yra pasitelkiami viešosios politikos ciklo etapai: ***darbotvarkės nustatymas, politikos formulavimas (policy formulation), politikos teisėtumas, politikos įgyvendinimas, vertinimas bei politikos tęstinumas***. Atsižvelgiant į šiuos etapus, antikorupcinės politikos formavimas pradedamas nuo antikorupcinės politikos klausimo įtraukimo į valdžios institucijų darbotvarkes, kuriose nusprendžiama, ko siekiama numatyta politika ir kokiomis priemonėmis ji turi būti pasiekta. Sutarus dėl antikorupcinės politikos tikslų ir priemonių, įstatymų leidžiamoji ar vykdomoji valdžia sutarimą įteisina, jį patvirtindama teisės aktais. Antikorupcinę politiką reglamentuojančių teisės aktų nuostatos yra įgyvendinamos suinteresuotųjų subjektų. Tam, kad antikorupcinės politikos tikslai būtų pasiekti, vykdoma antikorupcinė politika yra nuolatos vertinama, analizuojama jos kaita. Pastebėjus, kad antikorupcinė politika yra neveiksminga, antikorupcinės politikos formavimo klausimas vėl yra įtraukiamas į valdžios institucijų darbotvarkes.

2. Atlikta teorinė Lietuvos ir užsienio šalių mokslininkų literatūros šaltinių analizė viešosios politikos kontekste patvirtino faktą, kad nė viena politika negali būti formuojama be institucinių ir teisinių mechanizmų. Antikorupcinės politikos formavimas – ne išimtis. Viešojoje politikoje instituciniais mechanizmais yra įvardijamos viešojo sektoriaus institucijos. Institucijų pagalba numatyta politika yra įgyvendinama realiais darbais. Tačiau tik to nepakanka. Tam, kad institucijos įgyvendintų vieną ar kitą numatytos politikos nuostatą, tiek pačios politikos nuostatos, tiek institucijų veiksmai turi būti įtvirtinti teisės aktuose, kas šiuo atveju ir yra teisiniai mechanizmai. Pagrindinis dokumentas, nusakantis antikorupcinės politikos formavimą, yra nacionalinė kovos su korupcija programa ir jos Tarpinstitucinis planas.

Antikorupcinės politikos formavimo atžvilgiu, patys svarbiausi teisiniai mechanizmai, reglamentuojantys nacionalinės kovos su korupcija programų rengimą ir įgyvendinimą, yra Korupcijos prevencijos įstatymas, Nacionalinė kovos su korupcija strategija ir Metodika. Svarbiausi instituciniai mechanizmai, kurie dominuoja beveik visuose nacionalinės kovos su korupcija programos etapuose, – Vyriausybė ir STT.

3. Instituciniai ir teisiniai mechanizmai yra neatsiejami antikorupcinės politikos formavimo elementai. Todėl tyrimo metu buvo analizuojama kaip abu šie mechanizmai pasireiškia NKKP kontekste, jų nagrinėjimui pasitelkiant viešosios politikos ciklą. Pastebėta, kad institucinių ir teisinių mechanizmų dermė viename politikos ciklo etape yra pastebima, o kitame jo kaip ir nėra. Dėl šios priežasties galima teigti, kad antikorupcinės politikos formavime institucinių ir teisinių mechanizmų dermė iš esmės yra dalina. Analizuojant institucinius teisės mechanizmus, matoma, kad antikorupcinę politiką reglamentuojantys teisės aktai nepakankamai aiškiai apibrėžia NKKP kūrimo ir įgyvendinimo dalyvaujančių institucijų funkcijas. Taip pat pasigendama išsamiai nustatytų veiksmų koordinavimo, kontrolės ir veiklos stebėsenos procesų, dėl kurių dalis priemonių iki šiol buvo įgyvendinamos formaliai ir deklaratyviai. Dėl to yra apsunkinamas ne tik NKKP programų įgyvendinimas ir numatytų vertinimo kriterijų pasiekimas, bet ir NKKP kūrimas, kas lemia, antikorupcinės politikos stabilumą.

REKOMENDACIJOS

Rekomendacija STT:

1. Atsižvelgiant į tai, kad antikorupcinės politikos formavimo pagrindas yra iškilusi problema, STT siūloma suvienodinti ir tobulinti Lietuvoje vartojamos korupcijos sąvoką ir parengti jos koncepciją. Laikantis tarptautinės praktikos, rekomenduojama į korupcijos sąvoką įtraukti ne tik viešąjį, bet ir privatų sektorių;

2. Parengus korupcijos sampratos koncepciją, parengti Korupcijos prevencijos įstatymo pakeitimo projektą, kuriame būtų numatoma atnaujinti korupcijos sąvoką, ir teikti jį svarstyti Seimui.

Rekomendacija Vyriausybei:

1. 2001 m. priimta Nacionalinė kovos su korupcija strategija – strateginis dokumentas vienijantis visų institucijų pastangas plėtoti antikorupcinę veiklą, įgyvendinant Lietuvos Respublikos įstatymus, ratifikuotas tarptautines konvencijas, sudarytas tarptautines sutartis, susijusias su korupcijos prevencija. Atsižvelgiant į tai, kad minėta strategija dar nebuvo koreguota, rekomenduojama atnaujinti Nacionalinę kovos su korupcija strategiją pagal šių dienų antikorupcinės politikos situaciją;

2. Atliekant tyrimą, pastebėta, kad privatus sektorius, nevyriausybinės organizacijos ir visuomenė nėra aktyviai įsitraukusios į nacionalinės kovos su korupcija programos rengimą ar įgyvendinimą. Atsižvelgiant į tai, kad Vyriausybė yra atsakinga už kovos su korupcija programų organizavimą ir koordinavimą, siūlytina parengti nacionalinės kovos su korupcija programos interneto svetainę, kurioje būtų pateikiama visa susijusi informacija su nacionalinės kovos su korupcija programos priemonių įgyvendinimu, pasiektais rezultatais, finansavimu. Taip pat interneto svetainėje turėtų būti galimybė visiems suinteresuotiems subjektams viešai pateikti pasiūlymus dėl minėtos programos bei įvertinti įgyvendintų priemonių veiksmingumą, taip juos įtraukiant į antikorupcinės politikos formavimą.

Rekomendacija Vyriausybės komisijai kovai su korupcija koordinuoti:

Nacionalinė kovos su korupcija programa skirta užtikrinti veiksmingą, kryptingą ir ilgalaikę Lietuvos antikorupcinę politiką. Tyrimo metu pastebėta, kad įstatymai ir kiti teisės aktai nepakankamai aiškiai apibrėžia nacionalinės kovos su korupcija programos veiksmų koordinavimo, veiklos stebėsenos ir programos tęstinumo užtikrinimo procesus. Kadangi Vyriausybės komisijos kovai su korupcija koordinuoti sudėtyje yra pagrindinių institucijų, koordinuojančių nacionalinės kovos su korupcija programos kūrimą ir įgyvendinimą, atstovų, Vyriausybės komisijai kovai su

Inesa Lukošiuūtė (2020) Antikorupcinės politikos formavimo institucinių ir teisinių mechanizmų dermė korupcija koordinuoti rekomenduojama parengti nacionalinių kovos su korupcija programų organizavimo, koordinavimo, kontrolės ir stebėsenos taisyklių projektą.

Rekomendacija Teisingumo ministerijai:

Atsižvelgiant į tai, kad Tarpžinybinė komisija nuo 2018 m. gruodžio 5 d. buvo panaikinta, rekomenduojama atnaujinti Nacionalinę kovos su korupcija 2015-2025 m. programą ir Tarpžinybinę komisiją pakeisti į Vyriausybės komisiją kovai su korupcija koordinuoti.

LITERATŪRA

Mokslinės literatūros sąrašas:

1. Alatas, S. H. (2015). The problem of corruption. The Other Press.
2. Aleknavičienė, J. (2013). Lietuvos "kova" su korupcija: kodėl nepastebime pažangos? Prieiga internete: <https://etalpykla.lituanistikadb.lt/object/LT-LDB-0001:J.04~2013~1401302719798/J.04~2013~1401302719798.pdf> (Žiūrėta 2019-08-24).
3. Babachinaitė ir kt., (2010). *Kriminologija*. Vadovėlis. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas. Prieiga internete: <https://ebooks.mruni.eu/pdfreader/kriminologija25137> (Žiūrėta 2019-10-18).
4. Beasley, C. (2015). Transparency initiatives: analysis of public policies applied by argentina's anticorruption office, 2000-2013. Washington.
5. Bertot, J. C., Jaeger, P. T., Grimes, J. M. (2010). Using ICTs to create a culture of transparency: E-government and social media as openness and anti-corruption tools for societies. *Government information quarterly*, 27(3), 264-271.
6. Bileišis, M. (2012). *Institucinis vyriausybės veiklos aspektas Lietuvos viešajame valdyme* (Doctoral dissertation, Mykolas Romeris University).
7. Brandišauskas, D. (2005). Neformalūs korupciniai santykiai šiandienėje Lietuvoje: sampratos ir praktikos (bandymai analizuoti blato raidą). *Lietuvos istorijos studijos*. Prieiga internete: <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=112700> (Žiūrėta 2018-12-13).
8. Bryman, A. (2012). Social research methods. Oxford University press
9. Brown, A. J., Heinrich, F. (2017). National Integrity Systems – An evolving approach to anti-corruption policy evaluation. 283–292.
10. Cairney, P. (2013). Policy Concepts in 1000 Words: The Policy Cycle and its Stages. Prieiga internete: <https://paulcairney.wordpress.com/1000-words/> (Žiūrėta 2019-09-07).
11. Česnakas, G., Jakštaitė, G. (2019). Lithuania's Foreign Policy in the Public Policy Cycle: Efficient Evaluation is Still Missing. *Viešoji politika ir administravimas*, Nr. 1, p. 22-35.
12. Denisova-Schmidt, E. ir kiti (2016). Do Anti-Corruption Educational Campaigns Reach Students? Evidence from two cities in Russia and Ukraine. Prieiga internete: <https://cyberleninka.ru/article/n/do-anti-corruption-educational-campaigns-reach-students-evidence-from-two-cities-in-russia-and-ukraine/viewer> (Žiūrėta 2019-11-05).
13. Diržytė, A., Patapas, A. (2015). Lietuvos gyventojų susidūrimo su korupcija ir pasitenkinimo gyvenimu paradoksas. *Viešoji politika ir administravimas*, Nr. 2, p. 163-176.
14. Doig, A., Theobald, R. (2013). Corruption and democratisation. London: Routledge.
15. Domarkas, V., Juknevičienė, V., Kareivaitė, R. (2012). Institucinės dimensijos vaidmuo darnaus vystymosi koncepcijoje. *Viešoji politika ir administravimas*, Nr. 3, p. 461–472.
16. Dunn, W. N. (2006). Viešosios politikos analizė. Vilnius: Homo liber.
17. Furman, E., Šerikova, A. (2007). Viešosios politikos darbotvarkė: samprata, elementai ir formavimo modeliai. *Viešoji politika ir administravimas*, Nr. 21, p. 102-111.
18. Gerston, L. N. (2014). Public policy making: Process and principles. Routledge
19. Gray, C. (2018). *International Law and the Use of Force*. Oxford University Press.
20. Grubiša, D. (2010). Anti-corruption Policy in Croatia: Benchmark for EU Accession. *Politička misao*, Nr. 5, p. 69-95.
21. Hague, R., Harrop, M. (2004). Comparative Government and Politics, 6th Ed. New York: Palgrave Macmillan.
22. Heilbrunn, J. (2004). Anti-Corruption Commissions: Panacea or Real Medicine to Fight Corruption? Prieiga internete: <http://siteresources.worldbank.org/WBI/Resources/wbi37234Heilbrunn.pdf> (Žiūrėta 2019-01-04).
23. Hill, M., & Varone, F. (2014). The public policy process. Routledge.

24. Hough, D. (2013). Corruption, Anti-Corruption and Governance. Prieiga internete: https://books.google.lt/books?hl=lt&lr=&id=DbrStbXs9HMC&oi=fnd&pg=PP1&dq=anti-corruption&ots=vo5TEkb-Oh&sig=4EfppICZZY-aqaU1cTAHkacuKrU&redir_esc=y#v=onepage&q=anti-corruption&f=false (Žiūrėta 2019-01-04).
25. Iyer, N., Samociuk, M. (2016). Fraud and Corruption– Prevention and Detection. Prieiga internete: https://books.google.lt/books?id=UqgFDAAAQBAJ&pg=PR4&lpg=PR4&dq=iyer,+samociuk+2016&source=bl&ots=M0ahcdZiIC&sig=ACfU3U1UhZGUH-Gaoxe8y1tYpfpvx5WgsQ&hl=lt&sa=X&ved=2ahUKEwjv8-L91v_mAhXdisMKHXY0B_EQ6AEwAHoECACQAQ#v=onepage&q=iyer%2C%20samociuk%202016&f=false (Žiūrėta 2019-11-05).
26. Justickis, V. (2001). Kriminologija. Vilnius: Lietuvos teisės universiteto leidybos centras
27. Kavoliūnaitė-Ragauskienė, E. (2011). Viešosios šeimos politikos realumas: galimybės nustatyti priemonių ryšį su rezultatu. *Teisės problemos*, 3(73), 39-76.
28. Khan, A., R., Khandaker, S. (2016). A Critical Insight into Policy Implementation and Implementation Performance. *Viešoji politika ir administravimas*, Nr. 4, p. 538-548.
29. Komalasari, K., Saripudin, D. (2015). Integration of anti-corruption education in school's activities. *American Journal of Applied Sciences*, Nr. 12, p. 445-451.
30. Krupavičius, A., Isoda, V., Vaišnoras, T. (2013). Introduction to comparative politics: didactical guidelines/Vytautas Magnus university.
31. Larmour, P. (2007). A Short Introduction to Corruption and Anti Corruption. Prieiga internete: https://repositorio.iscte-iul.pt/bitstream/10071/617/4/CIES-WP37_Larmour_.pdf (Žiūrėta 2019-01-04).
32. Lin, C., Morck, R., Yeung, B., Zhao, X. (2016). Anti-Corruption Reforms and Shareholder Valuations: Event Study Evidence from China. NBER working paper series. p. 1-69.
33. Luobikienė, I. (2005). Sociologinių tyrimų metodika. Kaunas.
34. Mackay, M. (2011). Understanding and Applying Basic Public Policy Concepts. *University of Guelph*.
35. Matulevičius, A. (2008). Valstybės valdymo užkulisiai. *Politiko komentarai*. Algarvė, Vilnius.
36. Mažylis, L., Pikšrytė, A. (2013). Europos Sąjungos reguliavimo politikos modelių taikymas atsinaujinančių išteklių energetikos srityje. *Viešoji politika ir administravimas*, Nr. 1, p. 120-132.
37. McCoy, J. L. (2001). The emergence of a global anti-corruption norm. *International Politics*, 38(1), 65-90.
38. Miežanskienė, R., Raguckienė, L. (2011). Lietuvos teismų veiklos organizavimas ir administravimas: teisinio reglamentavimo raida ir tobulinimo galimybės. *Viešoji politika ir administravimas*, Nr. 3, p. 463-474.
39. Monkevičius, K. (2009). Valdžių padalijimo principas kaip demokratijos veiksnys: atvejo studija. *Santalka: Filologija, Edukologija*, Nr. 1, p. 50-60.
40. Novelskaitė, A. (2012). Socialinio tyrimo terminija: tyrimo strategija, tyrimo planas, tyrimo dizainas, tyrimo procesas. Vilnius
41. Palidauskaitė, J. (2005). Korupcijos ir atsakomybės problema viešojo administravimo sistemoje. *Viešoji politika ir administravimas*, Nr. 13, p. 25-38.
42. Palidauskaitė, J., Raudonienė, A. (2004). Antikorupcinės kultūros gairės Lietuvoje. 55-76.
43. Palidauskaitė, J., Ereminaitė, S. (2010). Korupcija viešuosiuose pirkimuose. *Viešoji politika ir administravimas*, Nr. 32, p. 74-84.
44. Palidauskaitė, J., Ibenskas, R. (2007). Valstybės užvaldymas Lietuvoje: priežastys ir formos. *Viešoji politika ir administravimas*, Nr. 21, p. 61-74.
45. Palidauskaitė, J., Vaisvalavičiūtė, A. (2005). Antikorupcinio švietimo Lietuvoje svarba. Prieiga internete: <https://etalpykla.lituanistikadb.lt/object/LT-LDB-0001:J.04~2005~1367152143895/J.04~2005~1367152143895.pdf> (Žiūrėta 2019-10-17).

46. Parsons, W. (2001). *Viešoji politika: politikos analizės teorijos ir praktikos įvadas*. Vilnius: Eugrimas
47. Paunksnienė, Ž., Banytė, J. (2013). Kokybiniai vartotojų elgsenos tyrimai internete: metodologiniai iššūkiai. *Socialinės technologijos*, 3(2), 261–277.
48. Pedersen, K. H., & Johannsen, L. (2009). The rise of anti-corruption policies. In *The 17 th NISPAcee Annual Conference, State and Administration in a Changing World*.
49. Persson, A., Rothstein, B., Teorell, J. (2013). Why anticorruption reforms fail—systemic corruption as a collective action problem. *Governance*, 26(3), 449-471.
50. Pilišauskaitė, M., Grikštaitė, L., Milikauskaitė V. (2019). Lietuvos respublikos mažųjų savivaldybių korupcijos prevencijos analizė. Prieiga internete: <https://vb.kvk.lt/object/elaba:40257348/> (Žiūrėta 2019-08-30).
51. Pivoras, S., Presniakovaitė, K. (2016). Viešoji politika religinių bendruomenių atžvilgiu: tiesioginių subsidijų bei mokesčių lengvatų instrumentai Lietuvoje ir Latvijoje. *Viešoji politika ir administravimas*, Nr. 2, p. 235–250.
52. Raipa, A. (2002). Viešoji politika ir viešasis administravimas: raida, struktūra ir sąveika. *Viešoji politika ir administravimas*, Nr. 1, p. 11-20.
53. Raudonienė, A. (2002). Modernėjanti klasikinio korupcijos apibrėžimo Lietuvoje kaita. *Jurisprudencija*, Nr. 32 (24), p. 114-121.
54. Raudonienė, A., Palidauskaitė, J. (2004). Antikorupcinės kultūros gairės Lietuvoje. *Kultūrologija*, Nr. 11, p. 55-76.
55. Rupšienė, L. (2007). Kokybinio tyrimo duomenų rinkimo metodologija. Prieiga internete: https://epale.ec.europa.eu/sites/default/files/kokybiniu_tyrimu_duomenu_rinkimo_metodol.pdf (Žiūrėta 2019-12-22).
56. Sampson, S. (2005). Integrity warriors: Global morality and the anti-corruption movement in the Balkans. *Corruption: anthropological perspectives*, 103-30.
57. Scott, I. (2013). Institutional Design and Corruption Prevention in Hong Kong. Prieiga internete: https://www.researchgate.net/publication/262870799_Institutional_Design_and_Corruption_Prevention_in_Hong_Kong (Žiūrėta 2019-11-05).
58. Skirmantienė, A., Jurgelionytė, A. (2011). Lyginamosios politikos įvadas: seminarų metodinė medžiaga. Prieiga internete: <https://www.vdu.lt/cris/bitstream/20.500.12259/256/1/ISBN9789955126607.pdf> (Žiūrėta 2019-09-011).
59. Stone, D. (2004). *Viešosios politikos paradoksai*. Vilnius: Eugrimas.
60. Šerikova, A. (2013). *Viešoji politika ir jos formavimas. Viešasis valdymas: koncepcijos ir dimensijos*. Mokslo studija. Vilnius: BMK leidykla.
61. Teachout, Z. (2008). The anti-corruption principle. Prieiga internete: <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.404.7932&rep=rep1&type=pdf> (Žiūrėta 2019-11-05).
62. Tidikis, R. (2003). *Socialinių mokslų tyrimų metodologija. Vadovėlis*. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas.
63. Vaisvalavičiūtė, A. (2007). Antikorupcinis švietimas: Lietuvos atvejis. *Viešoji politika ir administravimas*, Nr. 21, p. 75-86.
64. Vaitiekus, S. (2002). *Korupcijos prevencijos sistema Lietuvoje: organizacijos ir veiksmų apžvalga*. Vilnius: Transparency International Lietuvos skyrius.
65. Valackienė, A., Mikėnė, S. (2008). *Sociologinis tyrimas: metodologija ir atlikimo metodika*. Kaunas: „Technologija“.
66. Vel, G., Csonka, P. (2002). The Council of Europe Activities against Corruption. Prieiga internete: https://www.researchgate.net/profile/Leo_Huberts/publication/254816879_Corruption_integrity_and_law_en

[forcement/links/5cdd41f6299bf14d959cf5c4/Corruption-integrity-and-law-enforcement.pdf#page=371](https://www.transparency.org/en/press-releases/2019-09-25)

(Žiūrėta 2019-09-25).

67. Wu, X., Ramesh, M., Howlett, M., & Fritzen, S. A. (2017). The public policy primer: Managing the policy process. Prieiga internete: <https://content.taylorfrancis.com/books/download?dac=C2015-0-74212-8&isbn=9781315624754&format=googlePreviewPdf> (Žiūrėta 2019-10-19).

68. Zaborskas, K. (2005). Kovos su korupcija problemos dabartiniame raidos etape. Skaidrumas ir korupcija Lietuvoje. Vilnius: „Pasviręs pasaulis“.

69. Žilys, J. (2012). *Lietuvos konstitucinė teisė*. Vadovėlis. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas.

Dokumentai ir kiti šaltiniai:

70. „Transparency International“ Lietuvos skyrius. (2005). Remiantis pasaulio banko bei Europos rekonstrukcijos ir plėtros banko naujo tyrimo (beeps 2005) duomenimis, TILS pažymi, kad ir Lietuvos korupcijos suvokimo indeksas 2006 metais gali pablogėti! Prieiga internete: <https://www.transparency.lt/remiantis-pasaulio-banko-bei-europos-rekonstrukcijos-ir-pletros-banko-naujo-tyrimo-beeps-2005-duomenimis-tils-pazymi-kad-ir-lietuvos-korupcijos-suvokimo-indeksas-2006-metais-gali-pablogeti/> (Žiūrėta 2019-09-21).

71. 2009–2010 m. Nacionalinės kovos su korupcija programos veiksmingumo stebėsenos išvada. (2011). Prieiga internete: [https://www.stt.lt/documents/nkkp/NKKP-veiksmingumo-ismada-\(patikslinta\)-2011-06-10-4-01-2306.pdf](https://www.stt.lt/documents/nkkp/NKKP-veiksmingumo-ismada-(patikslinta)-2011-06-10-4-01-2306.pdf) (Žiūrėta 2020-01-05).

72. 2014-2020 Europos Sąjungos fondų investicijos Lietuvoje. (2019). Nacionalinių kovos su korupcija priemonių įgyvendinimas Nr. 10.1.2-ESFA-V-916. Prieiga internete: <https://www.esinvesticijos.lt/lt/finansavimas/patvirtintos-priemones/nacionaliniu-kovos-su-korupcija-priemoniu-igyvendinimas> (Žiūrėta 2020-01-06).

73. 2016 m. gegužės 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2016/794 dėl Europos Sąjungos teisėsaugos bendradarbiavimo agentūros (Europol), kuriuo pakeičiami ir panaikinami Tarybos sprendimai 2009/371/TVR, 2009/934/TVR, 2009/935/TVR, 2009/936/TVR ir 2009/968/TVR. EUR-Lex, 2016, Nr. OJ L 135. Prieiga internete: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX:32016R0794> (Žiūrėta 2019-09-21).

74. Antikorupcijos vadovas verslui. (2018). Prieiga internete: <https://www.stt.lt/documents/korupcijos-prevencija-2018/8-3606-STT-antikorupcinis-vadovas-LT-210x2-95-WEB-2v.pdf> (Žiūrėta 2019-12-29).

75. Baudžiamosios teisės konvencija dėl korupcijos. Teisės aktų registras, 1999.

76. Būdvytis, G., Bereišis, A., Šafranovič ir kt. (2018) Antikorupcinės aplinkos viešajame sektoriuje kūrimo ir įgyvendinimo vadovas. Prieiga internete: <https://www.stt.lt/documents/korupcijos-prevencija/AAV-viesajam-sektoriui-Lt.pdf> (Žiūrėta 2019-01-13).

77. Civilinės teisės konvencija dėl korupcijos. Teisės aktų registras. 1999.

78. Council of Europe Committee of Ministers. (1997). Resolution (97) 24 on the twenty Guiding Principles for the fight against Corruption. Prieiga internete: <https://rm.coe.int/16806cc17c> (Žiūrėta 2019-09-24).

79. Council of Europe. (2019). Members and Observers. Prieiga internete: [https://www.coe.int/en/web/greco/structure/member-and-observers#%2222358830%22:\[25\]](https://www.coe.int/en/web/greco/structure/member-and-observers#%2222358830%22:[25]) (Žiūrėta 2019-09-16).

80. EACN. (2019). About. Prieiga internete: <https://www.epac-eacn.org/about/eacn> (Žiūrėta 2019-09-20).

81. ELTA. (2005). Nevyriausybinės organizacijos telkiasi kovai prieš korupciją. Prieiga internete: <https://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/nevyriausybinės-organizacijos-telkiasi-kovai-prie-korupcija.d?id=6991981> (Žiūrėta 2019-09-11).

82. EPAC / EACN. (2012). Setting Standards for Europe Handbook. Prieiga internete: https://www.iaca.int/images/sub/activities/EPAC/EPAC_Handbook.pdf (Žiūrėta 2019-09-22).
83. EPAC/EACN. (2018). CONTACT CATALOGUE 2018. Prieiga internete: https://www.epac-eacn.org/images/Contact_Catalogue/EPAC%20EACN%20CC%2012-2018_WEB.pdf#page=32 (Žiūrėta 2019-09-22).
84. Estep (2011). Korupcijos prevencijos įstatymo poveikio vertinimas. Prieiga internete: https://www.stt.lt/documents/korupcijos_prevencija/Korup_preven_ist_ex-post_vertinimas.pdf (Žiūrėta 2019-07-25).
85. Eurojust. (2017). 2017 m. metinė ataskaita. Prieiga internete: <http://www.eurojust.europa.eu/doclibrary/corporate/Pages/annual-reports.aspx> (Žiūrėta 2019-09-20).
86. Eurojust. (2018). Eurojust Annual Report 2018. Prieiga internete: http://www.eurojust.europa.eu/doclibrary/corporate/eurojust%20Annual%20Reports/Annual%20Report%202018/AR2018_EN.pdf (Žiūrėta 2019-09-20).
87. Eurojust. (2019). Mission and tasks. Prieiga internete: <http://eurojust.europa.eu/about/background/Pages/mission-tasks.aspx> (Žiūrėta 2019-09-20).
88. European Justice. (2019). ES teisė. Prieiga internete: https://e-justice.europa.eu/content_eu_law-3-It.do (Žiūrėta 2019-10-31).
89. European Justice. (2019). Valstybių narių teisė – Lietuva. Prieiga internete: https://e-justice.europa.eu/content_member_state_law-6-It-maximizeMS-It.do?member=1 (Žiūrėta 2019-10-27).
90. Europol. (2018). Europol in brief 2018. Prieiga internete: file:///C:/Users/Inesa/Downloads/europol_in_brief_2018-web.pdf (Žiūrėta 2019-09-21).
91. Europol. (2019). Corruption. Prieiga internete: <https://www.europol.europa.eu/crime-areas-and-trends/crime-areas/corruption> (Žiūrėta 2019-09-20).
92. Europos Komisija (2014). Apie Europos Sąjungos politiką. *ES kova su sukčiavimu ir korupcija*. Liuksemburgas: Europos Sąjungos leidinių biuras.
93. Europos Komisija. (2015). Herculio programos II tikslų įgyvendinimo ataskaita. Prieiga internete: http://www.google.lt/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=11&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEWiauan-sebkAhUBy6YKHYY5AXk4ChAWMAB6BAgFEAI&url=http%3A%2F%2Fwww.ipex.eu%2FPIPEXL-WEB%2Fdossier%2Ffiles%2Fdownload%2F082dbcc54d979bdc014d99f7d2b2027f.do&usg=AOvVaw16p82_dmIpUwCoepm8AAK2 (Žiūrėta 2019-09-22).
94. Europos Komisija. (2019). About the Hercule Programmes. Prieiga internete: https://ec.europa.eu/anti-fraud/policy/hercule_It (Žiūrėta 2019-09-22).
95. GRECO. (2014). Ketvirtasis vertinimo etapas. Parlamento narių, teisėjų ir prokurorų korupcijos prevencija. Prieiga internete: <https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:GyP5NfRo7jEJ:https://www.prokuraturos.lt/data/public/uploads/2016/01/greco-iv-etapo-ataskaita-lietuvai.pdf+&cd=2&hl=lt&ct=clnk&gl=lt#49> (Žiūrėta 2019-09-21).
96. GRECO. (2017). Ketvirtasis vertinimo etapas. Parlamento narių, teisėjų ir prokurorų korupcijos prevencija. Rekomendacijų įgyvendinimo ataskaita. Prieiga internete: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=090000168070b752> (Žiūrėta 2019-09-21).
97. GRECO. (2019). Ketvirtasis vertinimo etapas. Parlamento narių, teisėjų ir prokurorų korupcijos prevencija. Antroji rekomendacijų įgyvendinimo ataskaita. Prieiga internete: <https://rm.coe.int/grecorc4-2019-18-ketvirtasis-vertinimo-etapas-parlamento-nariu-teiseju/168096d996> (Žiūrėta 2019-09-21).
98. Jungtinių Tautų Konvencija prieš korupciją. Teisės aktų registras. 2003.
99. Konvencija dėl kovos su užsienio pareigūnų papirkimu sudarant tarptautinius verslo sandorius. Teisės aktų registras, 1997.
100. Lietuvos kriminalinės policijos biuras. (2017). Europos policijos biuras – Europol (angl. EUROPOL). Prieiga internete: <http://lkpb.policija.lrv.lt/lt/tarptautinis-bendradarbiavimas/interpolas-europolas-sirene/europos-policijos-biuras-europolas-angl-europol> (Žiūrėta 2019-09-21).

101. Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymas. Teisės aktų registras. 1996, Nr. I-1374. Aktuali redakcija (2019-01-01).
102. Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. Teisės aktų registras. 2000, Nr. VIII-1968. Aktuali redakcija (2019-07-27 - 2020-06-30).
103. Lietuvos Respublikos generalinė prokuratūra. (2019). Lietuvos Respublikos generalinės prokuratūros 2019-2021 metų strateginis veiklos planas. Prieiga internete: <https://www.prokuraturos.lt/data/public/uploads/2019/02/2019-2021-svp-2019-02-04-nr.-i-33.pdf> (Žiūrėta 2019-10-05).
104. Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų mokesčio įstatymas. Teisės aktų registras. 2002, Nr. IX-1007. Aktuali redakcija (2019-04-25 - 2019-12-31).
105. Lietuvos Respublikos gyventojų turto deklaravimo įstatymas. Teisės aktų registras. 1996, Nr. I-1338. Aktuali redakcija (2018-09-01).
106. Lietuvos Respublikos įstatymas dėl Civilinės teisės konvencijos dėl korupcijos ratifikavimo. Teisės aktų registras. 2002, Nr. IX-1195.
107. Lietuvos Respublikos įstatymas dėl Jungtinių Tautų konvencijos prieš korupciją ratifikavimo. Teisės aktų registras. 2006, Nr. X-943.
108. Lietuvos Respublikos komercinių paslapčių teisinės apsaugos įstatymas. Teisės aktų registras. 2018, Nr. XIII-1125.
109. Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymas. Teisės aktų registras. 1999, Nr. VIII-1099. Aktuali redakcija (2019-07-02).
110. Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymas. Teisės aktų registras, 2002, Nr. IX-904. Aktuali redakcija (2019-01-01).
111. Lietuvos Respublikos labdaros ir paramos įstatymas. Teisės aktų registras. 1993, Nr. I-172. Aktuali redakcija (2019-04-25).
112. Lietuvos Respublikos lobistinės veiklos įstatymas. Teisės aktų registras. 2000, Nr. VIII-1749. Aktuali redakcija (2017-09-01).
113. Lietuvos Respublikos nacionalinė kovos su korupcija 2011–2014 metų programa. Teisės aktų registras. 2011, Nr. XI-1457.
114. Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo pagrindų įstatymas. Teisės aktų informacinė sistema. 1996, Nr. VIII-49. (Aktuali redakcija nuo 2020-01-01).
115. Lietuvos Respublikos politinių kampanijų finansavimo ir finansavimo kontrolės įstatymas. Teisės aktų registras. 2004, Nr. IX-2428. Aktuali redakcija (2019-02-28).
116. Lietuvos Respublikos pranešėjų apsaugos įstatymas. Teisės aktų registras, 2017, Nr. XIII-804. Aktuali redakcija (2019-01-01).
117. Lietuvos Respublikos prokuratūra. (2019). Naujai kadencijai paskirtas Lietuvos nacionalinis narys Eurojuste ir jo pavaduotojas. Prieiga internete: <https://www.prokuraturos.lt/lt/naujienos/prokuraturos-aktualijos/naujais-kadencijai-paskirtas-lietuvos-nacionalinis-narys-eurojuste-ir-jo-pavaduotojas/6384> (Žiūrėta 2019-09-20).
118. Lietuvos Respublikos prokuratūra. (2019). Prioritetinės veiklos kryptys. Prieiga internete: <https://www.prokuraturos.lt/lt/administracine-informacija/planavimo-dokumentai-ataskaitos/prioritetines-veiklos-kryptys/134> (Žiūrėta 2019-10-05).
119. Lietuvos Respublikos Seimo 2000 m. birželio 8 d. nutarimas Nr. VIII-1723 „Dėl ilgalaikių valstybinių saugumo stiprinimo programų rengimo ir įgyvendinimo plano“. Teisės aktų informacinė sistema. 2000, Nr. VIII-1723.
120. Lietuvos Respublikos Seimo 2001 m. gruodžio 5 d. nutarimo Nr. IXP-1243 "Dėl Lietuvos Respublikos nacionalinės kovos su korupcija programos patvirtinimo" projektas. Teisės aktų informacinė sistema. 2001, Nr. IXP-1243.
121. Lietuvos Respublikos Seimo 2002 m. spalio 9 d. nutarimo Nr. IXP-1963 „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo 2002 m. sausio 17 d. nutarimo Nr. IX-711 "Dėl Lietuvos Respublikos nacionalinės kovos

su korupcija programos patvirtinimo" pakeitimo projektas. Teisės aktų informacinė sistema. 2002, Nr. IXP-1963.

122. Lietuvos Respublikos Seimo 2002 m. spalio 9 d. nutarimo Nr. IXP-1963 „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo 2002 m. sausio 17 d. nutarimo Nr. IX-711 "Dėl Lietuvos Respublikos nacionalinės kovos su korupcija programos patvirtinimo" pakeitimo projektas. Teisės aktų informacinė sistema. 2002, Nr. IXP-1963.

123. Lietuvos Respublikos Seimo 2002 sausio 15 d. Seimo nutarimo "Dėl Lietuvos Respublikos nacionalinės kovos su korupcija programos patvirtinimo" projektas. Teisės aktų informacinė sistema. 2002, Nr. IXP-1243(2SP).

124. Lietuvos Respublikos Seimo 2003 m. birželio 13 d. nutarimo Nr. IXP-2666 „Dėl Seimo nutarimo "Dėl Lietuvos Respublikos nacionalinės kovos su korupcija programos patvirtinimo" pakeitimo projektas. Teisės aktų informacinė sistema. 2003, Nr. IXP-2666.

125. Lietuvos Respublikos Seimo 2003 m. gruodžio 19 d. nutarimo Nr. IXP-3100(SP) „Dėl Seimo nutarimo "Dėl Lietuvos Respublikos nacionalinės kovos su korupcija programos patvirtinimo" pakeitimo projektas. Teisės aktų informacinė sistema, 2003, Nr. IXP-3100 (SP).

126. Lietuvos Respublikos Seimo 2003 m. sausio 14 d. nutarimo Nr. IXP-2210 „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo nutarimo "Dėl Lietuvos Respublikos nacionalinės kovos su korupcija programos patvirtinimo" pakeitimo projektas. Teisės aktų informacinė sistema. 2003, Nr. IXP-2210.

127. Lietuvos Respublikos Seimo 2004 m. rugsėjo 21 d. nutarimo Nr. IXP-3887 „Dėl Seimo nutarimo "Dėl Lietuvos Respublikos nacionalinės kovos su korupcija programos patvirtinimo" pakeitimo projektas. Teisės aktų informacinė sistema. 2004, Nr. IXP-3887.

128. Lietuvos Respublikos Seimo 2005 m. gruodžio 19 d. nutarimo Nr. XP-825(2) „Dėl Seimo nutarimo "Dėl Lietuvos Respublikos nacionalinės kovos su korupcija programos patvirtinimo" pakeitimo projektas.

129. Lietuvos Respublikos Seimo 2005 m. rugsėjo 28 d. nutarimo Nr. XP-825 „Dėl Seimo nutarimo "Dėl Lietuvos Respublikos nacionalinės kovos su korupcija programos patvirtinimo" pakeitimo projektas. Teisės aktų informacinė sistema. 2005, Nr. XP-825.

130. Lietuvos Respublikos Seimo 2007 m. birželio 20 d. nutarimo Nr. XP-2358 „Dėl Seimo nutarimo "Dėl Lietuvos Respublikos nacionalinės kovos su korupcija programos patvirtinimo" pakeitimo projektas. Teisės aktų informacinė sistema. 2007, Nr. XP-2358.

131. Lietuvos Respublikos Seimo 2007 m. rugsėjo 27 d. nutarimo Nr. XP-2358(2) „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos nacionalinės kovos su korupcija programos patvirtinimo“ pakeitimo projektas. Teisės aktų informacinė sistema. 2007.

132. Lietuvos Respublikos Seimo 2008 m. gruodžio 19 d. nutarimo Nr. XP-3302(2) „Dėl Seimo nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos nacionalinės kovos su korupcija programos patvirtinimo“ pakeitimo projektas.

133. Lietuvos Respublikos Seimo 2008 m. liepos 28 d. nutarimo Nr. XP-3302 „Dėl Seimo nutarimo "Dėl Lietuvos Respublikos nacionalinės kovos su korupcija programos patvirtinimo" pakeitimo projektas. Teisės aktų informacinė sistema. 2008, Nr. XP-3302.

134. Lietuvos Respublikos Seimo 2009 m. gegužės 14 d. nutarimas Nr. XI-259 „Dėl Seimo nutarimo "Dėl Lietuvos Respublikos nacionalinės kovos su korupcija programos patvirtinimo" pakeitimo“. Teisės aktų registras. 2009, Nr. XI-259.

135. Lietuvos Respublikos Seimo 2011 birželio 14 d. Seimo nutarimo dėl Seimo nutarimo "Dėl Lietuvos Respublikos nacionalinės kovos su korupcija programos patvirtinimo" pakeitimo projektas. Teisės aktų informacinė sistema. 2011, Nr. XIP-3076(3).

136. Lietuvos Respublikos Seimo 2011 kovo 28 d. Lietuvos Respublikos Seimo nutarimo "Dėl Seimo nutarimo "Dėl Lietuvos Respublikos nacionalinės kovos su korupcija programos patvirtinimo" pakeitimo" projektas -2. Teisės aktų informacinė sistema. 2011, Nr. 11-450-03.

137. Lietuvos Respublikos Seimo 2011 m. balandžio 7 d. nutarimo Nr. XIP-3076 „Dėl Seimo nutarimo "Dėl Lietuvos Respublikos nacionalinės kovos su korupcija programos patvirtinimo" pakeitimo projektas. Teisės aktų informacinė sistema. 2011, Nr. XIP-3076.

138. Lietuvos Respublikos Seimo 2011 m. birželio 6 d. nutarimo Nr. XI-1457 „Dėl Seimo nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos nacionalinės kovos su korupcija programos patvirtinimo“ pakeitimo.

139. Lietuvos Respublikos Seimo 2011 m. kovo 30 d. nutarimo "Dėl Seimo nutarimo "Dėl Lietuvos Respublikos nacionalinės kovos su korupcija programos patvirtinimo" pakeitimo" projektas-3. Teisės aktų informacinė sistema. 2011, Nr. 11-450-04.

140. Lietuvos Respublikos Seimo 2013 m. gruodžio 19 d. nutarimas Nr. XII-724 „Dėl Ilgalaikių valstybinių saugumo stiprinimo programų rengimo plano patvirtinimo“. Teisės aktų registras. 2013, Nr. XII-724. Aktuali redakcija (2018-12-22).

141. Lietuvos Respublikos Seimo 2014 m. gruodžio 10 d. nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos nacionalinės kovos su korupcija 2015-2025 metų programos patvirtinimo“ projektas. Teisės aktų informacinė sistema. 2014, Nr. XIIP-2616.

142. Lietuvos Respublikos Seimo 2014 m. rugpjūčio 18 d. nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos nacionalinės kovos su korupcija 2015–2025 metų programos ir jos 2015–2019 metų priemonių ir veiksmų plano patvirtinimo" projektas. Teisės aktų informacinė sistema. 2014, Nr. 14-8766.

143. Lietuvos Respublikos Seimo 2015 m. kovo 10 d. nutarimas Nr. XII-1537 „Dėl Lietuvos Respublikos nacionalinės kovos su korupcija 2015–2025 metų programos patvirtinimo“. Teisės aktų registras. 2015, XII-1537.

144. Lietuvos Respublikos Seimo 2016 m. gruodžio 13 d. nutarimas Nr. XIII-82 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos“. Teisės aktų registras. 2016, XIII-82.

145. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymas. Teisės aktų registras. 1998, Nr. VIII-950. Aktuali redakcija (2018-12-12).

146. Lietuvos Respublikos Seimo statutas. Teisės aktų informacinė sistema. 1994, Nr. I-399. Aktuali redakcija (nuo 2019-12-18).

147. Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnyba. (2018). Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos 2018 metų veiklos ataskaita. Prieiga internete: https://www.stt.lt/documents/ataskaitos/STT_2018_ataskaita_viesinimui.pdf (Žiūrėta 2019-09-12).

148. Lietuvos Respublikos Specialiųjų tyrimų tarnybos (90.46.1902) 2015-2017 – ujų metų strateginis veiklos planas. Prieiga internete: <https://www.stt.lt/lt/menu/administracine-informacija/planavimo-dokumentai/#turinys> (Žiūrėta 2019-12-19).

149. Lietuvos Respublikos Specialiųjų tyrimų tarnybos (90.46.1902) 2018–2020-ųjų metų strateginis veiklos planas. Prieiga internete: <https://www.stt.lt/lt/menu/administracine-informacija/planavimo-dokumentai/#turinys> (Žiūrėta 2019-12-19).

150. Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos įstatymas. Teisės aktų registras. 2000, Nr. VIII-1649. Aktuali redakcija (nuo 2019-01-01).

151. Lietuvos Respublikos teisės gauti informaciją iš valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų įstatymas. Teisės aktų registras. 2000, Nr. VIII-1524. Aktuali redakcija (2018-11-23).

152. Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija. (2017). Lietuvos ambasadorius įteikė skiriamuosius raštus Tarptautinės antikorupcijos akademijos vadovui. Prieiga internete: <https://www.urm.lt/default/lt/naujienos/lietuvos-ambasadorius-iteike-skiriamuosius-rastus-tarptautines-antikorupcijos-akademijos-vadovui--1> (Žiūrėta 2019-10-31).

153. Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės įstatymas. Teisės aktų registras. 1995, Nr. I-907. Aktuali redakcija (2019-01-02).

154. Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymas. Teisės aktų registras, 1999, Nr. VIII-1316. Aktuali redakcija (2019-07-02).

155. Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymas. Teisės aktų registras, 1999, Nr. VIII-1234. Aktuali redakcija (2019-11-01 - 2019-12-31).

156. Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybės tarnyboje įstatymas. Teisės aktų registras. 1997, Nr. VIII-371. Aktuali redakcija (2018-01-01 - 2019-12-31).

157. Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymas. Teisės aktų registras. 1996, Nr. I-1491. Aktuali redakcija (2019-11-01 - 2020-06-30).

158. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1994 m. rugpjūčio 11 d. nutarimas Nr. 728 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės darbo reglamento patvirtinimo“. Teisės aktų informacinė sistema. 1994, Nr. 728. Aktuali redakcija (nuo 2019-09-05).

159. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1996 m. kovo 15 d. nutarimas Nr. 356 „Dėl priemonių nusikaltimų, susijusių su korupcija, kontrolei ir prevencijai gerinti“. Teisės aktų registras. 1996, Nr. 356.

160. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. vasario 3 d. nutarimas Nr. 179 „Dėl Tarpžinybinės komisijos kovai su korupcija koordinuoti sudarymo ir jos nuostatų patvirtinimo“. Teisės aktų registras. 2003, Nr. 179.

161. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012 m. spalio 16 d. nutarimas Nr. 1257 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. birželio 6 d. nutarimo Nr. 827 "Dėl Strateginio planavimo metodikos patvirtinimo" pakeitimo. Teisės aktų registras, 2012, Nr. 1257.

162. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2014 m. lapkričio 6 d. nutarimo Nr. 14-12209 „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos nacionalinės kovos su korupcija 2015-2025 metų programos patvirtinimo“ projekto pateikimo Lietuvos Respublikos Seimui" projektas. Teisės aktų informacinė sistema. 2014, Nr. 14-12209.

163. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2014 m. rugpjūčio 18 d. nutarimo Nr. 14-8758 „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo nutarimo „Dėl Lietuvos nacionalinės kovos su korupcija 2015-2025 metų programos ir jos 2015–2019 metų priemonių ir veiksmų plano patvirtinimo“ projekto pateikimo Lietuvos Respublikos Seimui" projektas. Teisės aktų informacinė sistema. 2014, Nr. 14-8758.

164. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2015 m. birželio 17 d. nutarimas Nr. 648 „Dėl Lietuvos Respublikos nacionalinės kovos su korupcija 2015–2025 metų programos įgyvendinimo 2015–2019 metų tarpinstitucinio veiklos plano patvirtinimo“. Teisės aktų informacinė sistema. 2015, Nr. 648. Aktuali redakcija (nuo 2018-10-23).

165. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2018 m. lapkričio 21 d. nutarimas Nr. 1188 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės komisijos kovai su korupcija koordinuoti sudarymo“. Teisės aktų informacinė sistema. 2018, Nr. 1188.

166. Lietuvos Respublikos Vyriausybės įstatymas. Teisės aktų informacinė sistema. 1994, Nr. I-464. Aktuali redakcija (nuo 2019-08-01).

167. Lietuvos Respublikos vyriausiosios rinkimų komisijos įstatymas. Teisės aktų registras. 2002, Nr. IX-985. Aktuali redakcija (2019-10-01).

168. Lietuvos Respublikos Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos įstatymas. Teisės aktų registras. 2008, Nr. X-1666. (Aktuali redakcija 2019-08-03 iki 2019-12-31)

169. Lietuvos teismai (2019). Teismų sistema. Prieiga internete: <https://www.teismai.lt/lt/visuomenei-ir-ziniasklaidai/teismai-ir-teisejai/teismu-sistema/153> (Žiūrėta 2019-10-21).

170. LR Valstybė. (2019). Valstybinės institucijos. Prieiga internete: <https://www.lrvvalstybe.lt/valstybines-institucijos> (Žiūrėta 2019-10-21).

171. Mano Vyriausybė. (2003). Artimiausiame Vyriausybės posėdyje spalio 1 d. Prieiga internete: <http://lrv.lt/lt/naujienos/artimiausiame-vyriausybes-posedyje-spalio-1-d> (Žiūrėta 2019-12-31).

172. Nacionalinės kovos su korupcija 2011–2014 m. programos priemonių plano įgyvendinimo apibendrinimas už 2011–2012 m. laikotarpį. (2013). Prieiga internete: https://www.stt.lt/documents/nkkp/NKKP_2_pried.pdf (Žiūrėta 2020-01-05).

173. Nacionalinės kovos su korupcija 2011-2014 metų programos įgyvendinimo priemonių planas ir jo vykdymo iki 2013 m. birželio 30 d. ataskaita. (2013). Prieiga internete: https://www.stt.lt/documents/nkkp/NKKP_Ataskaita_2013_08_27.pdf (Žiūrėta 2020-01-05).

174. Nacionalinės kovos su korupcija 2011–2014 metų programos įgyvendinimo priemonių planas ir jo vykdymo ataskaita. (2014). Prieiga internete: https://www.stt.lt/documents/nkkp/NKKP_ataskaita_galutine.pdf (Žiūrėta 2019-11-20).

175. Nacionalinės kovos su korupcija 2011–2014 metų programos įgyvendinimo priemonių planas ir jo vykdymo iki 2013 m. gruodžio 31 d. ataskaita. (2014). Prieiga internete: https://www.stt.lt/documents/nkkp/NKKP_Ataskaita_iki_2013-12-31_tikslinta_2014-03-26.pdf (Žiūrėta 2020-01-05).

176. Nacionalinės kovos su korupcija 2011–2014 metų programos įgyvendinimo priemonių planas ir jo vykdymo iki 2014 m. birželio 30 d. ataskaita. (2014). Prieiga internete: https://www.stt.lt/documents/nkkp/NKKP_Ataskaita_06-30.pdf (Žiūrėta 2020-01-05).

177. Nacionalinės kovos su korupcija 2011–2014 metų programos įgyvendinimo priemonių plano ir jo vykdymo ataskaitos priedas. Prieiga internete: https://www.stt.lt/documents/nkkp/Priedas_galutinis.pdf?fbclid=IwAR3qWUbfxC-PxJ-tU_AEqw8-01fDeKXca9ZIJt5GxEaHpKJEvy8gMWxm5Ho (Žiūrėta 2020-01-10).

178. Nacionalinės kovos su korupcija 2015–2025 metų programos ir 2015–2019 metų tarpinstitucinio veiklos plano įgyvendinimo apibendrinimas. (2016). Prieiga internete: https://www.stt.lt/documents/nkkp_2015-2025/2016_05_04_NKKP_apibendrinimas.pdf (Žiūrėta 2020-01-05).

179. Nacionalinės kovos su korupcija 2015–2025 metų programos ir 2015–2019 metų tarpinstitucinio veiklos plano įgyvendinimo apibendrinimas. (2017). Prieiga internete: <https://www.stt.lt/lt/menu/nacionaline-kovos-su-korupcija-programa/nkkp-2015-2025/-igyvendinimo-dokumentai/> (Žiūrėta 2020-01-05).

180. Nacionalinės kovos su korupcija 2015–2025 metų programos ir jos 2015–2019 metų tarpinstitucinio veiklos plano įgyvendinimas. (2018). Prieiga internete: <https://www.stt.lt/lt/menu/nacionaline-kovos-su-korupcija-programa/nkkp-2015-2025/-igyvendinimo-dokumentai/> (Žiūrėta 2020-01-05).

181. Nacionalinės kovos su korupcija 2015–2025 metų programos ir jos 2015–2019 metų tarpinstitucinio veiklos plano įgyvendinimas. (2019). Prieiga internete: <https://www.stt.lt/lt/menu/nacionaline-kovos-su-korupcija-programa/nkkp-2015-2025/-igyvendinimo-dokumentai/> (Žiūrėta 2020-01-05).

182. Nacionalinio saugumo strategija. Teisės aktų registras. 2002, Nr. IX-907. (Aktuali redakcija 2017-01-26).

183. Nordic-Baltic Office World Bank Group. (2018). 2018 Annual Report. Prieiga internete: <https://finmin.lrv.lt/uploads/finmin/documents/files/Nordic-Baltic%202018%20Annual%20Report.pdf> (Žiūrėta 2019-09-21).

184. OECD. (2019). Bribery in international business. Prieiga internete: <http://www.oecd.org/daf/anti-bribery/> (Žiūrėta 2019-09-16).

185. OLAF. (2018). The OLAF report 2018. Prieiga internete: https://ec.europa.eu/anti-fraud/sites/antifraud/files/olaf_report_2018_en.pdf (Žiūrėta 2019-09-22).

186. Pasaulio bankas (2015). World Bank Group Integrity Vice-Presidency Annual Report. Washington: World Bank Group, p.1-55.

187. Prezidentės spaudos tarnyba. (2013). Nevyriausybininkai – su korupcija kovojanti pilietinė jėga. Prieiga internete: <https://www.lrp.lt/lt/nevyriausybininkai-su-korupcija-kovojanti-pilietine-jega/18262> (Žiūrėta 2019-09-11).

188. Programme of action against corruption. (1996). Prieiga internete: <https://rm.coe.int/native/09000016804e9f85> (Žiūrėta 2019-08-07).

189. Refworld. (2019). Council of Europe: Group of States Against Corruption (GRECO). Prieiga internete: <https://www.refworld.org/publisher,COGRECO,,,50ffbce52a7,,0.html> (Žiūrėta 2019-09-16).

190. Seimo posėdžiai. Prieiga internete: https://www.lrs.lt/sip/portal.show?p_r=35727&p_k=1&p_a=sale_ses_pos&p_kade_id=8&p_ses_id=115 (Žiūrėta 2019-12-31).

191. STT 2019-03-06 raštas Nr. 4-01-2223 dėl Nacionalinės kovos su korupcija 2015-2025 metų programos ir jos 2015-2019 metų tarpinstitucinio plano įgyvendinimo. Prieiga internete: <https://www.stt.lt/lt/menu/nacionaline-kovos-su-korupcija-programa/nkkp-2015-2025/-igyvendinimo-dokumentai/> (Žiūrėta 2019-12-01).

192. STT. (2011). STT 2011–2013 metų strateginis veiklos planas. Prieiga internete: https://www.stt.lt/documents/planavimo_dokumentai/2011-2013_strateginis_veiklos_planas_STT.pdf (Žiūrėta 2020-01-03).
193. STT. (2015). STT 2015–2017 metų strateginis veiklos planas. Prieiga internete: <https://www.stt.lt/lt/menu/administracine-informacija/planavimo-dokumentai/#turinys> (Žiūrėta 2020-01-03).
194. Susitarimas dėl tarptautinės organizacijos – Antikorupcijos akademijos – įsteigimo. Teisės aktų registras. 2010, Nr. 19-928.
195. Tarybos sprendimas 2008/852/TVR dėl kovos su korupcija kontaktinių punktų tinklo. EUR-Lex, 2008, Nr. OJ L 301. Prieiga internete: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=celex:32008D0852> (Žiūrėta 2019-09-20).
196. Transparency International“ Lietuvos skyrius. (2015). Politinės partijos: pinigai, galia ir antikorupcinės priemonės. Prieiga internete: https://www.transparency.lt/wp-content/uploads/2015/10/lt_politines_partijos_pinigai_galia_ir_antikorupcines_priemones.pdf (Žiūrėta 2019-09-11).
197. Teisė.Pro. (2018). Pasirašytas Lietuvos prisijungimo prie Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (EBPO) susitarimas. Prieiga internete: <http://www.teise.pro/index.php/2018/05/30/pasirasytas-lietuvos-prisijungimo-prie-ekonominio-bendradarbiavimo-ir-pletros-organizacijos-ebpo-susitarimas/> (Žiūrėta 2019-09-16).
198. The world bank. (2018). Annual report 2018. Prieiga internete: <https://www.worldbank.org/en/about/annual-report> (Žiūrėta 2019-09-21).
199. The world bank. (2018). Combating Corruption. Prieiga internete: <https://www.worldbank.org/en/topic/governance/brief/anti-corruption> (Žiūrėta 2019-09-21).
200. Viešųjų pirkimų tarnyba. (2017). Užsienio pareigūnų papirkinėjimas – kliūtis dalyvavimui viešuosiuose pirkimuose. Prieiga internete: <https://vpt.lrv.lt/lt/naujienos/uzsienio-pareigunu-papirkinejimas-kliutis-dalyvavimui-viesuosiuose-pirkimuose> (Žiūrėta 2019-09-26).
201. Vyriausybės 2001-2004 metų programa. (2001). Prieiga internete: https://lrvt.lt/uploads/main/documents/files/Apie_vyriausybe/Ankstesnes_vyriausybes/Po_1990_metu/12_programa.pdf (Žiūrėta 2019-12-29).
202. Vyriausybės 2004-2008 metų programa. (2004). Prieiga internete: https://lrvt.lt/uploads/main/documents/files/Apie_vyriausybe/Ankstesnes_vyriausybes/Po_1990_metu/po_1990_13_programa.pdf (Žiūrėta 2019-12-29).
203. Vyriausybės 2006-2008 metų programa. (2006). Prieiga internete: https://lrvt.lt/uploads/main/documents/files/Apie_vyriausybe/Ankstesnes_vyriausybes/Po_1990_metu/14_programa.pdf (Žiūrėta 2019-12-29).
204. Vyriausybės 2008-2012 metų programa. (2008). Prieiga internete: https://lrvt.lt/uploads/main/documents/files/Apie_vyriausybe/Ankstesnes_vyriausybes/Po_1990_metu/15_vyr_programa.pdf (Žiūrėta 2019-12-29).
205. Vyriausybės 2012-2016 metų veiklos programa. (2012). Prieiga internete: <https://lrvt.lt/uploads/main/documents/files/16%20Vyriausybes%20programa.pdf> (Žiūrėta 2019-12-29).
206. Vyriausybės posėdžių darbotvarkės. Prieiga internete: <http://lrvt.lt/meetings> (Žiūrėta 2019-12-31).

PRIEDAI

1 priedas

Teisės aktų sąrašas reglamentuojantis nacionalinę antikorupcinę politiką

Nr.	Teisės akto pavadinimas	Paskirtis / Tikslas
1.	Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymas	saugoti žmogaus pagrindines teises ir laisves, visų pirma žmogaus teisę į asmens duomenų apsaugą, ir užtikrinti aukštą asmens duomenų apsaugos lygį.
2.	Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas	baudžiamosios teisės priemonėmis ginti žmogaus ir piliečio teises bei laisves, visuomenės ir valstybės interesus nuo nusikalstamų veikų.
3.	Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų mokesčių įstatymas	nustato gyventojų pajamų apmokestinimo pajamų mokesčiu tvarką.
4.	Lietuvos Respublikos gyventojų turto deklaravimo įstatymas	nustato gyventojams nuosavybės teise priklausančio turto ir turimų piniginių lėšų (toliau – turtas) deklaravimą, taip pat turto (įskaitant gautas pajamas) deklaravimą, aukojant politinėms partijoms ar politinės kampanijos dalyviams, kreipiantis dėl piniginių socialinės paramos skyrimo, paramos būstui įsigyti ar išsinuomoti arba finansinės paskatos pirmąjį būstą įsigyjantiems jaunosms šeimoms gavimo.
5.	Lietuvos Respublikos komercinių paslapčių teisinės apsaugos įstatymas	nustato komercinių paslapčių teisinę apsaugą nuo jų neteisėto gavimo, naudojimo ir atskleidimo.
6.	Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymas	saugoti sąžiningos konkurencijos laisvę Lietuvos Respublikoje.
7.	Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymas	nustato pagrindinius korupcijos prevencijos principus, tikslus ir uždavinius valstybės tarnyboje ir privačiame sektoriuje, korupcijos prevencijos priemones ir jų teisinius pagrindus, korupcijos prevencijos subjektus bei jų teises ir pareigas korupcijos prevencijos srityje.
8.	Lietuvos Respublikos labdaros ir paramos įstatymas	reglamentuoti ir skatinti labdarą bei paramą Lietuvos Respublikoje, nustatant atvejus, kada taikomos valstybės mokesčių, maito mokesčių ir valstybinės rinkliavos lengvatos.
9.	Lietuvos Respublikos lobistinės veiklos įstatymas	siekama užtikrinti lobistinės veiklos viešumą ir skaidrumą, užkirsti kelią neteisėtai lobistinei veiklai.
10.	Lietuvos Respublikos politinių kampanijų finansavimo ir finansavimo kontrolės įstatymas	užtikrinti politinių kampanijų demokratiškumą, politinių kampanijų finansavimo teisėtumą, skaidrumą ir viešumą, reglamentuoti politinių kampanijų finansavimo tvarką ir finansavimo kontrolę.
11.	Lietuvos Respublikos pranešėjų apsaugos įstatymas	nustato apie pažeidimus įstaigose pranešusių asmenų teises ir pareigas, jų teisinės apsaugos pagrindus ir formas, taip pat šių asmenų apsaugos, skatinimo ir pagalbos jiems priemones, siekiant sudaryti tinkamas galimybes pranešti apie teisės pažeidimus, keliančius grėsmę viešajam interesui arba jį pažeidžiančius, užtikrinti tokių pažeidimų prevenciją ir atskleidimą.
12.	Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymas	nustato Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių (toliau – Seimo kontrolieriai) veiklos teisinius pagrindus, taip pat Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstaigos (toliau – Seimo kontrolierių įstaiga) organizacinę struktūrą ir įgaliojimus.
13.	Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos įstatymas	nustato Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos paskirtį, veiklos teisinius pagrindus, uždavinius ir funkcijas, tarnybos organizavimą, finansavimą, veiklos kontrolės būdus bei pareigūnų teises ir pareigas.

1 priedo tęsinys 86 puslapyje

14.	Lietuvos Respublikos teisės gauti informaciją iš valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų įstatymas	nustatyti asmenų teisės gauti iš valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų, įmonių, viešųjų įstaigų ir šių subjektų asociacijų, jei šios asociacijos įsteigtos bendrojo intereso poreikiams, kurie nėra pramoninio ar komercinio pobūdžio, tenkinti (toliau – šių subjektų asociacijos), nurodytų šio įstatymo 2 straipsnio 1 dalyje, informaciją, nurodytą šio įstatymo 5 straipsnyje, ir dokumentus, kuriais jos disponuoja ar (ir) kuriuos tvarko vykdydamos įstatymų ar kitų norminių teisės aktų nustatytas funkcijas (toliau – viešoji funkcija), įgyvendinimo priemones ir tvarką.
15.	Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės įstatymas	reglamentuoja Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės (toliau – Valstybės kontrolė) veiklą ir tarnybos Valstybės kontrolėje teisinius santykius.
16.	Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymas	nustato pagrindinius valstybės tarnybos principus, valstybės tarnautojo teises ir pareigas, atsakomybę, darbo užmokestį, socialines ir kitas garantijas, valstybės tarnybos valdymo teisinius pagrindus.
17.	Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymas	nustato viešojo administravimo principus, viešojo administravimo sritis, viešojo administravimo subjektų sistemą ir administracines procedūras organizavimo pagrindus; garantuoja asmenų teisę apskusti viešojo administravimo subjektų veiksmus, neveikimą ar administracinius sprendimus, taip pat teisę į įstatymais pagrįstą ir objektyvų asmenų prašymų ir skundų nagrinėjimą; įtvirtina kitas asmenų ir viešojo administravimo subjektų teises ir pareigas viešojo administravimo srityje.
18.	Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybės tarnyboje įstatymas	suderinti valstybinėje tarnyboje dirbančių asmenų privačius ir visuomenės viešuosius interesus, užtikrinti, kad priimant sprendimus pirmenybė būtų teikiama viešiesiems interesams, įtvirtinti priimamų sprendimų nešališkumą ir užkirsti kelią atsirasti bei plisti korupcijai valstybinėje tarnyboje.
19.	Lietuvos Respublikos vyriausiosios rinkimų komisijos įstatymas	nustato Lietuvos Respublikos vyriausiosios rinkimų komisijos teisinę padėtį, uždavinius, įgaliojimus, veiklos principus, taip pat jos sudarymo, darbo organizavimo tvarką ir finansavimą.
20.	Lietuvos Respublikos vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos įstatymas	nustato Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos statusą, veiklos teisinius pagrindus, sudarymo tvarką, kompetenciją ir organizacinę struktūrą.

Šaltinis: sudaryta darbo autoriaus remiantis Lietuvos Respublikos teisės aktais⁵

⁵ Lietuvos Respublikos pranešėjų apsaugos įstatymas, 2017; Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymas, 2002; Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymas, 1997; Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymas, 1999; Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybės tarnyboje įstatymas, 1997; Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos įstatymas, 2000; Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymas, 1996; Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas, 2000; Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų mokesčių įstatymas, 2002; Lietuvos Respublikos gyventojų turto deklaravimo įstatymas, 1996; Lietuvos Respublikos komercinių paslapčių teisinės apsaugos įstatymas, 2018; Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymas 1999; Lietuvos Respublikos labdaros ir paramos įstatymas; Lietuvos Respublikos lobistinės veiklos įstatymas; 2000; Lietuvos Respublikos politinių kampanijų finansavimo ir finansavimo kontrolės įstatymas, 2004; Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymas, 1998; Lietuvos Respublikos teisės gauti informaciją iš valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų įstatymas, 2000; Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės įstatymas, 1995; Lietuvos Respublikos vyriausiosios rinkimų komisijos įstatymas, 2002; Lietuvos Respublikos vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos įstatymas, 2008

Ketvirtasis GRECO vertinimo etapas

Nr.	GRECO rekomendacijos Lietuvai	GRECO rekomendacijų įgyvendinimas	GRECO sprendimas
1.	Stiprinti bendradarbiavimą veiklos lygmeniu tarp institucijų, kurios prižiūri, kaip Seimo nariai, teisėjai ir prokurorai laikosi elgesio, interesų konfliktų ir panašių taisyklių.	Vyriausioji tarnybinės etikos komisija (toliau – VTEK) parengė ir paskelbė virtualų tarnybinės etikos patarėją valstybės tarnautojams; VTEK pradėjo parengiamuosius Privačių interesų registro steigimo darbus, per kurį teiks privačių interesų deklaracijas; VTEK inicijavo Lietuvos apeliacinio teismo darbuotojams seminarą su etika susijusiais klausimais.	Iš dalies įgyvendinta
2.	Didinti įstatymų leidybos proceso skaidrumą užtikrinant, kad komitetų posėdžių darbotvarkės, darbiniai dokumentai ir protokolai būtų laiku parengti ir viešai prieinami.	Seime pateiktas Įstatymo „Dėl Seimo statuto Nr. I-399 48, 78 ir 125 straipsnių pakeitimo“ projektas Nr. XIIP-44491. Jame numatyta, kad komitetų, komisijų posėdžių darbotvarkės, sprendimų, išvadų projektai ir protokolai skelbiami Seimo interneto svetainėje; Seimas pritarė Seimo narių privačių interesų deklaracijų sistemai.	Iš dalies įgyvendinta
3.	Patvirtinti Seimo narių santykius su lobistais ir trečiosiomis šalimis, siekiančiomis daryti įtaką įstatymų leidybos procesui.	Parengtas ir Seimui pateiktas Lobistinės veiklos įstatymo projektas. Pataisomis gerinamas atskaitomumas už konkrečią lobistinę veiklą bei mažinama administracinė našta lobistams. Nustatytas reikalavimas lobistinę veiklą VTEK elektroninėmis priemonėmis deklaruoti per 7 kalendorines dienas.	Iš dalies įgyvendinta
4.	Užtikrinti veiksmingą Seimo narių privačių interesų deklaravimo ir kitų elgesio taisyklių vykdymo priežiūrą, sukuriant veiksmingus mechanizmus ugdyti ir didinti informuotumą ir taip užtikrinti Seimo atsparumą korupcijai.	VRK paskelbė lyginamąją kandidatų į valstybės politikus privačių interesų deklaracijų informaciją. Kandidatai apie neatitikimus buvo informuojami; VTEK atliko kryžminę patikrą ir vertino interesų konflikto pasireiškimo riziką Seimo narių veiklos srityse.	Iš dalies įgyvendinta
5.	Sukurti veiksmingus vidaus mechanizmus, kurie didintų informuotumą, skatintų ir taip užtikrintų Seimo atsparumą korupcijai tiek institucijos lygmeniu, tiek ir individualiai.	Įstatymo „Dėl Seimo statuto Nr. I-399 48, 78 ir 125 straipsnių pakeitimo“ projekte Seimo etikos ir procedūrų komisijai suteikta teisė tikrinti, kaip Seimo nariai vykdo pareigą teikti deklaracijas.	Iš dalies įgyvendinta
6.	Užtikrinti: i) tinkamą mokymą ugdant profesinius teismo sprendimų rengimo įgūdžius; ii) geresnį ryšių palaikymą su visuomene.	Teisėjų taryba sudarė darbo grupę priemonių plano dėl teismų sprendimų rengimo įgūdžių gerinimo projekto parengimui; Teisėjų taryba sudarė darbo grupę Standartų projektui ir atitinkamoms gairėms parengti; Nacionalinė teismų administracija teismų atstovams organizavo mokymus nuosprendžių surašymo metodikos klausimais; Nacionalinė teismų administracija organizavo mokymus bendravimo su žiniasklaida ir visuomene klausimais; Administracija parengė ir išleido metodinį leidinį „Teismų komunikacijos vadovas“.	Įgyvendinta tinkamai

2 priedo tęsinys 88 puslapyje

7.	Peržiūrėti atrankos komisijos narių skyrimo tvarką siekiant sustiprinti jų nepriklausomumą; ii) Teisėjų tarybai skirti didesnę vaidmenį atrenkant teisėjus.		Neįgyvendinta
8.	Įgyvendinti priemones, gilinančias teisėjų žinias etikos ir interesų konfliktų klausimais, daugiausiai skatinant diskusijas institucijų lygmeniu ir apie jas informuoti visuomenę.	Teisėjų etikos ir drausmės komisija (toliau – Komisija) teikia konsultacijas teisėjų etikos klausimais, labiausiai dominuojanti tema – nešališkumo principas. Komisija taip pat aktyviai dalyvauja reginiuose bei konferencijose susijusiose su etikos klausimais; Teisėjų etikos kodeksas ir praktinis vadovas reguliariai atnaujinami; Atnaujinta nuolatinė teisėjų mokymų programa, kuri skelbiama viešai.	Įgyvendinta tinkamai
9.	Gerinti prokuratūros ir visuomenės bendravimą, pirmiausiai užtikrinant priimtų standartų įgyvendinimą, jeigu reikia, juos atnaujinant ir organizuojant tinkamą darbuotojų mokymą.	Generalinėje prokuratūroje pradėti rengti Informacijos teikimo viešosios informacijos rengėjams tvarkos aprašo ir Ikitiesminio tyrimo duomenų skelbimo rekomendacijų pakeitimai; Generalinis prokuroras patvirtino 2016 m. pusmečio mokymų programą, kuri apima bendravimą su žiniasklaida ir komunikaciją.	Įgyvendinta tinkamai
10.	Didinti Prokurorų atrankos komisijos ir Vyriausiųjų prokurorų atrankos komisijos įtaką priimant sprendimus, numatant, kad atrankų komisijų rekomendacijomis privaloma vadovautis arba priešingu atveju raštu pateikti sprendimo motyvų paaiškinimą.		Neįgyvendinta
11.	Papildyti Prokurorų etikos kodeksą, kad jame būtų pateikti praktiniai interesų konfliktų ir etikos problemų pavyzdžiai; ii) imtis papildomų priemonių gilinti prokurorų žinias šiais klausimais.	LR prokuratūros kolegija pritarė Prokurorų etikos kodekso taikymo praktiniam vadovui ir jį paskelbė prokuratūros intranete; Generalinė prokuratūra atliko Prokurorų etikos komisijos sprendimų analizę, prokurorų apklausą, ir nustatė kada dažniausiai kyla klausimų dėl prokuroro etikos.	Iš dalies įgyvendinta

Šaltinis: GRECO, Ketvirtasis vertinimo etapas. Parlamento narių, teisėjų ir prokurorų korupcijos prevencija, 2014; GRECO, Ketvirtasis vertinimo etapas. Parlamento narių, teisėjų ir prokurorų korupcijos prevencija. Rekomendacijų įgyvendinimo ataskaita, 2017

Programose keliami tikslai

Lietuvos Respublikos nacionalinė kovos su korupcija programa	Lietuvos Respublikos nacionalinė kovos su korupcija 2011–2014 metų programa	Lietuvos Respublikos nacionalinė kovos su korupcija 2015–2025 metų programa
užkirsti kelią korupcijos atsiradimui ir plėtrai – pašalinti teisės aktų, valstybės valdžios institucijų veiksmų, procedūrų, kitų sričių spragas, dėl kurių gali atsirasti sąlygos korupcijai	mažinti korupcijos prielaidas pertvarkant ūkio subjektų veiklos priežiūrą atliekančių institucijų sistemą, mažinant veiklos priežiūros ir reglamentavimo našta	Mažinti administracinę našta ūkio subjektams, pertvarkant veiklos priežiūrą atliekančių institucijų sistemą
	gerinti administracinių ir viešųjų paslaugų kokybę, stiprinti valstybės tarnybos institucijų antikorupcinį imunitetą (atsparumą korupcijai), didinti viešumą ir atskaitingumą visuomenei	Didinti viešojo sektoriaus valdymo efektyvumą, priimamų sprendimų skaidrumą, viešumą ir valstybės tarnybos atsparumą korupcijai
	užtikrinti viešumą ir skaidrumą priimant viešus sprendimus, gerinti teisės aktų projektų prieinamumą visuomenei	
	užtikrinti skaidrų ir racionalų prekių ar paslaugų pirkimą	Užtikrinti sąžiningą konkurenciją ir skaidrius pirkimus vykdant viešuosius pirkimus
	didinti skaidrumą, mažinti ir šalinti korupcijos prielaidas sveikatos priežiūros srityje	Didinti skaidrumą ir šalinti korupcijos pasireiškimo galimybes sveikatos priežiūros srityje
	sumažinti korupcijos pasireiškimo prielaidas didinant teritorijų planavimo ir statybos valstybinės priežiūros skaidrumą, sumažinti administracinę našta paslaugos gavėjams	
užtikrinti, kad korupcinio pobūdžio teisės pažeidimai viešajame ir privačiame sektoriuose būtų ištirti kuo geriau, o kalti asmenys neišvengtų atsakomybės	užtikrinti skaidresnę, viešesnę ir efektyvesnę teismų ir teisėsaugos institucijų veiklą	Užtikrinti atsakomybės neišvengiamumo principo taikymą
	nustatyti veiksmingesnį atsakomybės už korupcinio pobūdžio teisės pažeidimus įgyvendinimo mechanizmą ir užtikrinti atsakomybės neišvengiamumo principo taikymą	
supažindinti Lietuvos Respublikos gyventojus su korupcijos keliamu pavojumi, skatinti juos nesitaikstyti su korupcija, aktyviai su ja kovoti	didinti visuomenės nepakantumą korupcijai ir skatinti visuomenę įsitraukti į antikorupcinę veiklą	Didinti visuomenės nepakantumą korupcijai ir jų įsitraukimą į antikorupcinę veiklą

Šaltinis: Lietuvos Respublikos nacionalinė kovos su korupcija programa, 2002; Lietuvos Respublikos nacionalinė kovos su korupcija 2011–2014 metų programa, 2011; Lietuvos Respublikos nacionalinė kovos su korupcija 2015–2025 metų programa, 2015

Programose keliami uždaviniai

Programa	Tikslas	Uždavinys
Lietuvos Respublikos nacionalinė kovos su korupcija programa	-	užtikrinti veiksmingą ir kryptingą ilgalaikę kovą su korupcija, veiksmingą numatytų priemonių įgyvendinimą ir būtiną jų finansavimą
		užtikrinti, kad būtų veiksmingai nustatomi įtariami korupciniais teisės pažeidimais asmenys ir įgyvendinamas neišvengiamos teisės pažeidėjų teisinės atsakomybės principas
		nustatyti labiausiai korupcijos paveiktas sritis ir sąlygas jai atsirasti bei plisti, tobulinti galiojančius teisės aktus ir teisėkūros procesą
		visokeriopai skatinti nepakantumą korupcijos apraiškoms, šiuo tikslu glaudžiai bendradarbiauti su nevyriausybinėmis organizacijomis ir žiniasklaida, sukurti ir įdiegti mokomąsias programas švietimo ir mokslo sistemoje
		užtikrinti korupcijos prevencijos priemonių taikymo ir korupcinių teisės pažeidimų tyrimo didesnę veiksmingumą
		užtikrinti tinkamą šios programos priemonių įgyvendinimo administravimą
Lietuvos Respublikos nacionalinė kovos su korupcija 2011–2014 metų programa	1 tikslas	didinti teisėkūros proceso viešumą ir skaidrumą
	2 tikslas	mažinti ir šalinti korupcijos prielaidas teismų sistemoje
		gerinti teisėsaugos institucijų veiklą
	3 tikslas	mažinti korupcijos prielaidas optimizuojant priežiūros institucijų veiklą
		mažinti nelegalių mokėjimų paskatas siaurinant verslo reglamentavimo apimtį
	4 tikslas	didinti viešųjų pirkimų organizavimo ir atlikimo viešumą, skaidrumą ir kontrolę
	5 tikslas	sumažinti korupcijos prielaidų galimybes sveikatos priežiūros įstaigose
		sukurti skaidresnę vaistinių preparatų, medicinos pagalbos ir ortopedijos techninių priemonių įtraukimo į kompensavimo PSDF biudžeto lėšomis sistemą
		sudaryti sąlygas papildomojo (savanoriškojo) sveikatos draudimo plėtrai mažinant nelegalių mokėjimų prielaidas
6 tikslas	užtikrinti skaidrų su teritorijų planavimu ir statyba susijusių dokumentų išdavimą teisės aktų nustatytais terminais	
7 tikslas	tobulinti administracinių ir viešųjų paslaugų teikimo ir jų administravimo procedūras didinant viešųjų paslaugų skaidrumą ir efektyvumą	
	tobulinti valstybės tarnautojų atrankos, karjeros, tarnybinės ir mokymo veiklos vertinimo sistemą	
8 tikslas	didinti antikorupcinio švietimo sklaidą pasitelkiant visuomenės informavimo ir kitas priemones	
	diegti ir įgyvendinti antikorupcinio ugdymo programas	
9 tikslas	tobulinti teisės aktus, nustatančius atsakomybę už korupcinio pobūdžio teisės pažeidimus ir reglamentuojančius jų atskleidimą ir tyrimą	
	stiprinti subjektų, tiriančių korupcinio pobūdžio teisės pažeidimus, pajėgumą ir veiksmingumą	
Lietuvos Respublikos nacionalinė kovos su korupcija 2015–2025 metų programa	1 tikslas	gerinti teikiamų paslaugų kokybę, didinti sprendimų ir procedūrų skaidrumą, viešumą ir atskaitingumą visuomenei, stiprinti valstybės tarnybos atsparumą korupcijai
		didinti teritorijų planavimo ir statybos valstybinės priežiūros skaidrumą, mažinant administracinę našta paslaugos gavėjams
		didinti aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės skaidrumą, mažinant administracinę našta ūkio subjektams
	2 tikslas	didinti ir formuoti nepakantumą korupcijai, skatinti pilietinį aktyvumą
		stiprinti teisėsaugos gebėjimus atskleidžiant korupcinio pobūdžio nusikalstamas veikas
		užtikrinti korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų kriminalizavimą
	3 tikslas	tobulinti ūkio subjektų veiklos priežiūrą atliekančių institucijų koordinavimo sistemą, kad tikrinimai vyktų koordinuotai, atsižvelgiant į nustatytas rizikas, o tikrintojai laikytųsi skaidrumo standartų
		didinti bankroto procedūros skaidrumą
	4 tikslas	stiprinti viešųjų pirkimų priežiūrą, šalinti nustatytus korupcijos rizikos veiksnius, rengti ir įgyvendinti prevencijos priemones perkančiosiose organizacijose

4 priedo tęsinys 91 puslapyje

	5 tikslas	tobulinti sveikatos priežiūros įstaigų koordinavimo sistemą ir didinti jų veiklos skaidrumą
		sukurti sveikatos priežiūros įstaigų rėmimo sistemos mechanizmą
	6 tikslas	plėtoti antikorupcinį švietimą viešajame ir privačiame sektoriuose

Šaltinis: Lietuvos Respublikos nacionalinė kovos su korupcija programa, 2002; Lietuvos Respublikos nacionalinė kovos su korupcija 2011–2014 metų programa, 2011; Lietuvos Respublikos nacionalinė kovos su korupcija 2015–2025 metų programa, 2015

Nacionalinių kovos su korupcija programose numatytų priemonių vykdytojai

LR nacionalinė kovos su korupcija programa	LR nacionalinė kovos su korupcija 2011–2014 metų programa	LR nacionalinė kovos su korupcija 2015–2025 metų programos įgyvendinimo 2015–2019 metų tarpinstitucinis veiklos planas
Aplinkos ministerija	Aplinkos ministerija	Aplinkos ministerija
Aplinkos projektų valdymo agentūra ⁶	Aukštosios mokyklos	Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnyba
Apskričių viršininkai	Energetikos ministerija	Aukštosios mokyklos
Aukštosios mokyklos	Finansų ministerija	Finansų ministerija
Finansų ministerija	Generalinė prokuratūra	FNTT
FNTT ⁷	Krašto apsaugos ministerija	Generalinė prokuratūra
Generalinė prokuratūra	Kultūros ministerija	Informacinės visuomenės plėtros komitetas
Korupcinio pobūdžio nusikalstamas veikas tiriantys ir nagrinėjantys subjektai	LSA	Krašto apsaugos ministerija
Kultūros ministerija	Ministro Pirmininko tarnyba	Kultūros ministerija
Lietuvos studentų sąjungos	Nacionalinė teismų administracija	Lietuvos teisės institutas
Lietuvos viešojo administravimo institutas	Neįgalumo ir darbingumo nustatymo tarnyba	Lietuvos viešojo administravimo institutas
LSA	Radio ir televizijos komisija	LSA
Muitinės departamentas	Regionų plėtros tarybos	Mokslo, inovacijų ir technologijų agentūra
Nacionalinė lobistų asociacija	Seimas	Muitinės departamentas
Nacionalinė teismų administracija	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija	Neformaliojo švietimo centrai
Nacionalinė žemės tarnyba	Spaudos radio ir televizijos rėmimo fondas	Neįgalumo ir darbingumo nustatymo tarnyba
Policijos departamentas	STT	Policijos departamentas
Savivaldybės	Susisiekimo ministerija	Savivaldybės
Socialinės apsaugos ir darbo ministerija	Sveikatos apsaugos ministerija	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija
STT	Švietimo ir mokslo ministerija	STT
Sveikatos apsaugos ministerija	Teisėjų taryba	Susisiekimo ministerija
Švietimo ir mokslo ministerija	Teisingumo ministerija	Sveikatos apsaugos ministerija
Tarpžinybinė komisija	Ūkio ministerija	Švietimo ir mokslo ministerija
Teisėjų taryba	Valstybinė ligonių kasa	Teisingumo ministerija
Teisingumo ministerija	VĮ CPO LT	Ugdymo plėtotės centras
Ūkio ministerija	VĮ Lietuvos nacionalinis radijas ir televizija	Ūkio ministerija
Valstybės kontrolė	Vyriausybė	Užsienio reikalų ministerija
Valstybės tarnybos departamentas	Visos valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos	Valstybės sienos apsaugos tarnyba
Valstybinė ligonių kasa	Visų savivaldybių institucijos	Valstybės tarnybos departamentas
Valstybinė teritorijų planavimo ir statybos inspekcija	VPT	VĮ CPO LT
Valstybinio socialinio draudimo fondo valdyba	VRK	VĮ Lietuvos nacionalinis radijas ir televizija
Vertybinių popierių komisija	VRM	VĮ Registrų centras

5 priedo tęsinys 93 puslapyje

⁶ Mėlyna spalva žymimi vykdytojai, kurie Nacionalinių kovos su korupcija programų įgyvendinimo priemonių planuose minimi vieną kartą.

⁷ Žydra spalva žymimi vykdytojai, kurie Nacionalinių kovos su korupcija programų įgyvendinimo priemonių planuose minimi du kartus.

VĮ Lietuvos nacionalinis radijas ir televizija	VTEK	VPT
VĮ Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centras	Žemės ūkio ministerija	VRK
VĮ Registrų centras	Žurnalistų etikos inspektorius	VRM
Visos valstybės ir savivaldybių įstaigos, išduodančios leidimus ir licencijas		VTEK
VMI		Žemės ūkio ministerija
VPT		Žurnalistų etikos inspektorius
VRK		
VRM		
VTEK		
Žurnalistų organizacijos		

Šaltinis: Lietuvos Respublikos Nacionalinė kovos su korupcija programa, 2002; LR Seimo nutarimas „Dėl Seimo nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos nacionalinės kovos su korupcija programos patvirtinimo“ pakeitimo, 2011; Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2015 m. birželio 17 d. nutarimas Nr. 648 „Dėl Lietuvos Respublikos nacionalinės kovos su korupcija 2015–2025 metų programos įgyvendinimo 2015–2019 metų tarpinstitucinio veiklos plano patvirtinimo“, 2015

Programų Planuose numatytos, bet neįgyvendintos priemonės

Priemonės Nr.	2002 m. patvirtintos Nacionalinės kovos su korupcija programos neįgyvendintos priemonės
1	Lietuvos Respublikos Seimui (toliau – Seimas) priėmus Lobistinės veiklos ir poveikio teisės aktų leidybai įstatymą, parengti ir patvirtinti naujos redakcijos Lietuvos Respublikos lobistų etikos kodeksą
3	Parengti Lietuvos Respublikos politinių partijų ir politinių kampanijų finansavimo bei finansavimo kontrolės įstatymo pakeitimo įstatymo projektą
4	Parengti įstatymų projektų rengimo metodiką
5	Parengti teisės aktų ir viešųjų investicinių projektų sąnaudų ir naudos analizės metodikas
6	Parengti Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimų rengimo metodiką
7	Parengti teisės aktų stebėsenos metodiką
17	Pakeisti Asmens sveikatos priežiūros paslaugų, apmokamų iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto, bazinių kainų nustatymo metodiką
27	Padaryti neatlygintinai prieinamą visuomenei elektroninį Lietuvos teritorijos žemėlapi
32	Parengti Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo „Dėl Socialinės globos įstaigų licencijavimo taisyklių patvirtinimo“ projektą
34	Parengti Lietuvos Respublikos valstybės tarnautojo elgesio kodekso projektą
35	Seimui priėmus Lietuvos Respublikos valstybės tarnautojų elgesio kodeksą, parengti įgyvendinamuosius teisės aktus
41	Organizuoti valstybės ir savivaldybių įstaigų darbuotojų mokymus dėl teisės aktų projektų vertinimo korupcijos srityje
42	Parengti ir įgyvendinti antikorupcinio švietimo programą savivaldybių administracijų ir kitų savivaldybių administravimo subjektų darbuotojams
51	Išnagrinėti tikslingumą ir teisinę galimybes dėl visuomenės atstovų (tarėjų) instituto teismuose įsteigimo
57	Rengti Tarpžinybinės komisijos kovai su korupcija koordinuoti išvažiuojamuosius posėdžius, susitikimus su visuomene
Nacionalinė kovos su korupcija 2011-2014 metų programa	
1.3.	Priimti Lietuvos Respublikos peticijų įstatymo pakeitimo įstatymo projektą, kuriuo būtų sudarytos sąlygos lengviau įgyvendinti peticijos teisę, būtų atsisakyta perteklinių šios teisės įgyvendinimo procedūrų, peticijos taptų patrauklesne visuomenės dalyvavimo teisėkūros procese priemone
7.8	Priimti Lietuvos Respublikos valstybės tarnautojų elgesio kodeksą
Nacionalinė kovos su korupcija 2015-2025 metų programa	
1.1.2	sukurti teisinės, organizacines ir technines priemones, kad būtų galima patogiu būdu gauti išsamią informaciją apie rinkimus ir balsavimo tvarką, savo dalyvavimą rinkimuose ir auką politinės kampanijos dalyviu

Šaltinis: 2009–2010 m. Nacionalinės kovos su korupcija programos veiksmingumo stebėsenos išvada, 2011; Nacionalinės kovos su korupcija 2011–2014 metų programos įgyvendinimo priemonių planas ir jo vykdymo ataskaita, 2014; Nacionalinės kovos su korupcija 2015-2025 metų programos ir jos 2015-2019 metų tarpinstitucinio plano įgyvendinimu, 2019

Tarpinstitucinio plano vertinimo kriterijai ir jų reikšmės

Vertinimo kriterijaus kodas	Tikslų, uždavinių, vertinimo kriterijų pavadinimai	Vertinimo kriterijų reikšmės					Įgyvendinanti institucija
		2015 metų	2016 metų	2017 metų	2018 metų	2019 metų	
	Strateginis tikslas: sumažinti korupcijos mastą, padidinti skaidrumą, atvirumą viešajame ir privačiame sektoriuose						
	Tarptautinės organizacijos „Transparency International“ atliekamo tyrimo „Korupcijos suvokimo indeksas“ rezultatai (100 balų skalėje); ne mažiau balų negu nurodyta					65	Specialiųjų tyrimų taryba, Teisingumo ministerija
	Lietuvos gyventojų, verslininkų, valstybės tarnautojų, nurodžiusių, kad kyšis padeda spręsti problemas, vidurkio (procentais) mažėjimas					45	Specialiųjų tyrimų tarnyba (tyrimo „Lietuvos korupcijos žemėlapis“ duomenys)
	Lietuvos gyventojų, įmonių vadovų, valstybės tarnautojų, davusių kyšį per pastaruosius 5 metus, vidurkio (procentais) mažėjimas					20	Specialiųjų tyrimų tarnyba (tyrimo „Lietuvos korupcijos žemėlapis“ duomenys)
1.	Tikslas: siekti didesnio viešojo sektoriaus valdymo efektyvumo, sprendimų ir procedūrų skaidrumo, viešumo ir atskaitingumo visuomenei, didesnio valstybės tarnybos atsparumo korupcijai						
R-1-1	Respondentų, manančių, kad korupcija Lietuvoje yra plačiai paplitusi, dalis (visų Lietuvos gyventojų procentais)		87	83	79	75	
1.1.	Uždavinys: gerinti administracinių ir viešųjų paslaugų teikimo kokybę, didinti sprendimų ir procedūrų skaidrumą, viešumą ir atskaitingumą visuomenei, stiprinti valstybės tarnybos atsparumą korupcijai						
P-1-1-1	Sukurta ir įdiegta informacinė sistema, skirta informacijai apie valstybės ir savivaldybių įstaigų pajamas, pajamų šaltinius, išlaidas ir lėšų gavėjus viešinti (vienetais)				1		Finansų ministerija
P-1-1-2	Sukurta sistema, leidžianti gauti išsamią informaciją apie rinkimus ir balsavimo tvarką, savo dalyvavimą rinkimuose ir auką politinės kampanijos dalyviui (vienetais)				1		Lietuvos Respublikos vyriausioji rinkimų komisija
P-1-1-3	Sukurtas ir įdiegtas Privačių interesų registras (vienetais)				1		Vyriausioji tarnybinės etikos komisija
P-1-1-4	Įdiegta procedūra, numatanti viešos informacijos rengėjų ir skleidėjų papildomų duomenų (apie juridinio asmens akcininkus, vadovus, leidinius, pajamas ir pajamų šaltinius, išlaidas ir naudos gavėjus) registravimą Juridinių asmenų registre (vienetais)			1			Teisingumo ministerija

7 priedo tęsinys 96 puslapyje

P-1-1-5	Parengtos rekomendacijos, reikalingos skaidriam viešojo ir privataus sektorių bendradarbiavimui užtikrinti (vienetais)			1			Vyriausioji tarnybinės etikos komisija
P-1-1-6	Sukurta ir įdiegta Korupcijos prevencijos informacinė sistema (vienetais)				1		Specialiųjų tyrimų tarnyba
P-1-1-7	Korupcijos prevencijos ir korupcijos tyrimo specialistų, gerinusių žinias ir gebėjimus Lietuvoje ir užsienyje, skaičius (vienetais)		220	220	220		Specialiųjų tyrimų tarnyba
P-1-1-8	Sukurta ir įdiegta Valstybės turto pardavimo elektroninio aukciono informacinė sistema (vienetais)				1		Registru centras
P-1-1-9	Vizų išdavimo centrų skaičiaus padidėjimas (vienetais)		6				Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija
1.2.	Uždavinys: sumažinti korupcijos pasireiškimo prielaidas didinant teritorijų planavimo ir statybos valstybinės priežiūros skaidrumą, mažinant administracinę naštą paslaugos gavėjams						
P-1-2-1	Patobulintos visos Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo dokumentų rengimo ir teritorijų planavimo proceso valstybinės priežiūros informacinės sistemos (padidintas sistemų funkcionalumas ir pritaikymas vartotojų poreikiams), Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo dokumentų registro, informacinės sistemos „Infostatyba“ projektiniuose dokumentuose numatytos tobulinti elektroninės paslaugos (procentais)				80		Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija
2.	Tikslas: užtikrinti atsakomybės neišvengiamumo principo taikymą						
R-2-1	Respondentų, manančių, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybės pastangos kovojant su korupcija veiksmingos, dalis (visų Lietuvos gyventojų procentais)		23	26	29	32	
R-2-2	Respondentų, manančių, kad Lietuvoje yra pakankamai sėkmingų baudžiamojo persekiojimo atvejų, atgrasančių žmones nuo korupcinės praktikos, dalis (visų Lietuvos gyventojų procentais)		32	35	37	39	
2.1.	Uždavinys: didinti ir formuoti nepakantumą korupcijai, skatinti pilietinį aktyvumą						
P-2-1-1	Teisės aktų, užtikrinančių, kad pranešimams apie galimus korupcijos atvejus teikti būtų sukurti patikimi ir saugūs informacijos pateikimo kanalai viešajame ir privačiame sektoriuose, paketo parengimas (vienetais)		1				Teisingumo ministerija
P-2-1-2	Sukurta Tarnybinės etikos mokymo programa (vienetais)					1	Vyriausioji tarnybinės etikos komisija
P-2-1-3	Parengtas antikorupcinės aplinkos viešajame ir privačiame sektoriuose kūrimo ir įgyvendinimo vadovas (vienetais)				1		Specialiųjų tyrimų tarnyba

P-2-1-4	Surengtų seminarų, skirtų į antikorupcinės aplinkos kūrimui, viešajame ir privačiame sektoriuose skaičius (vienetais)		6	6	10	10	Specialiųjų tyrimų tarnyba
2.2.	Uždavinys: stiprinti teisėsaugos gebėjimus atskleidžiant korupcinio pobūdžio nusikalstamas veikas						
P-2-2-1	Asmenų, dalyvavusių ikiteisminio tyrimo pareigūnų ir prokurorų korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų atskleidimo, tyrimo ir valstybinio kaltinimo palaikymo šios kategorijos bylose 40 akademinė valandų (5 dienų) trukmės mokymuose, skaičius (vienetais)				165	165	Generalinė prokuratūra
P-2-2-2	Atlikta institucijų apklausa korupcijos ir sukčiavimo priežastims, rizikos veiksniams ir problemoms Europos Sąjungos fondų lėšų panaudojimo srityje bei galimoms prevencijos priemonėms nustatyti (vienetais)		1				Finansų ministerija
P-2-2-3	Dėl korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų išteisintų asmenų skaičiaus sumažėjimas (procentais, palyginti su praėjusiais metais)		-2	-2	-2	-2	Generalinė prokuratūra
P-2-2-4	Ištirtų korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų skaičiaus padidėjimas (procentais, palyginti su praėjusiais metais)		2	2	2	2	Generalinė prokuratūra
2.3.	Uždavinys: užtikrinti korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų tinkamą kriminalizavimą						
P-2-3-1	Parengta mokslinė išvada dėl Lietuvos Respublikos priimtų tarptautinių ir Europos Sąjungos įsipareigojimų dėl korupcijos viešajame ir privačiame sektoriuose įgyvendinimo galimybių ir būdų (vienetais)		1				Lietuvos teisės institutas
3.	Tikslas: mažinti veiklos priežiūros ir administracinę naštą ūkio subjektams, pertvarkant ūkio subjektų veiklos priežiūrą atliekančių institucijų sistemą						
R-3-1	Respondentų, manančių, kad korupcija yra problema jiems plėtoti verslą, dalis (visų Lietuvos gyventojų procentais)		34	33	31	30	
R-3-2	Respondentų, manančių, kad iš jų, kaip verslo subjektų, buvo tikimasi kyšio, dalis (visų Lietuvos gyventojų procentais)		7	6	6	5	
R-3-3	Respondentų, manančių, kad politinė įtaka ir nepotizmas yra problema verslui Lietuvoje, dalis (visų Lietuvos gyventojų procentais)		22	21	20	19	
3.1.	Uždavinys: didinti bankroto procedūros skaidrumą						
P-3-1-1	Sudaryta galimybė varžytnes, kuriose įstatymų nustatytais atvejais turi būti parduodamas bankrutuojančios ar bankrutavusios įmonės, fizinio asmens, kuriam iškelta bankroto byla, turtas, vykdyti elektroniniu būdu (vienetais)				1		Registru centras
4.	Tikslas: užtikrinti sąžiningą konkurenciją, skaidrų ir racionalų prekių, darbų ar paslaugų pirkimą vykdant viešuosius pirkimus						
R-4-1	Viešųjų pirkimų tarnybos viešai skelbiamais duomenimis, skelbtų elektroninių pirkimų vertės dalis (visų įvykdytų skelbtų viešųjų pirkimų vertės procentais)		91	92	93	94	Viešųjų pirkimų tarnyba
4.1.	Uždavinys: stiprinti viešųjų pirkimų priežiūrą, mažinti ir šalinti nustatytus korupcijos rizikos veiksnius, rengti ir įgyvendinti papildomas prevencijos priemones perkančiosiose organizacijose, kad būtų galima nustatyti korupcijos atvejus įvairiais viešojo pirkimo etapais						

P-4-1-1	Viešųjų pirkimų tarnybos darbuotojų gebėjimų stiprinimas (mokymai, kursai, stažuotės ir kt.) (vienetais)		15	30	30	30	Viešųjų pirkimų tarnyba
P-4-1-2	Mokymai perkančiųjų organizacijų atstovams (dalyvių skaičius)		100	300	350	500	Viešųjų pirkimų tarnyba
P-4-1-3	CPO LT elektroninio katalogo papildymas naujais pirkimų moduliais (vienetais)		2	2	2		CPO LT
P-4-1-4	Sukurta nauja Centrinė viešųjų pirkimų informacinė sistema (vienetais)					1	Viešųjų pirkimų tarnyba
P-4-1-5	Mokymai (ekspertinė pagalba) viešojo valdymo institucijoms ir įstaigoms, vykdančioms inovatyvius ir ikiprekybinius pirkimus (dalyvių skaičius)		50	80			Mokslo, inovacijų ir technologijų agentūra
5.	Tikslas: didinti skaidrumą, mažinti ir šalinti korupcijos pasireiškimo galimybes sveikatos priežiūros ir socialinės apsaugos srityse						
R-5-1	Lietuvos gyventojų, manančių, kad iš jų prašoma ar tikimasi kyšio gaunant paslaugas, dalis (visų Lietuvos gyventojų procentais)		27	26	25	24	
R-5-2	Asmens sveikatos priežiūros įstaigų vadovų, kitų sveikatos priežiūros specialistų, dirbančių biudžetinėse ar viešosiose įstaigose, privačių interesų deklaravimas (procentais)		100	100	100	100	Sveikatos apsaugos ministerija
5.1.	Uždavinys: pertvarkyti sveikatos priežiūros įstaigų koordinavimo sistemą, didinti sveikatos priežiūros įstaigų veiklos skaidrumą						
P-5-1-1	Asmens sveikatos priežiūros įstaigų, kurių vadovai, kiti sveikatos priežiūros specialistai, dirbantys biudžetinėse ar viešosiose įstaigose, buvo mokyti, kaip nepatekti į viešųjų ir privačių interesų konflikto situacijas, skaičius (vienetais)		10	14	18	19	Sveikatos apsaugos ministerija
P-5-1-2	Įdiegta bendra korupcijos apraiškų sveikatos sistemoje stebėjimo ir vertinimo sistema (vienetais)					1	Sveikatos apsaugos ministerija
P-5-1-3	Sveikatos priežiūros įstaigų darbuotojų, toleruojančių korupciją, dalis (procentais)		50	45	40	35	Sveikatos apsaugos ministerija
P-5-1-4	Surengtų mokymų, skirtų sveikatos priežiūros įstaigų darbuotojų atsparumui (nepakantumui) korupcijai ugdyti, skaičius (vienetais)				4	18	Sveikatos apsaugos ministerija
P-5-1-5	Renginių, socialinių reklamų kampanijų, skirtų korupcijos prevencijai, skaičius (vienetais)					11	Sveikatos apsaugos ministerija
5.2.	Uždavinys: sukurti sveikatos priežiūros įstaigų rėmimo sistemos mechanizmą						
P-5-2-1	Sukurta sveikatos priežiūros įstaigų rėmimo sistema (vienetais)			1			Sveikatos apsaugos ministerija
6.	Tikslas: didinti visuomenės nepakantumą korupcijai ir skatinti visuomenę įsitraukti į antikorupcinę veiklą						
R-6-1	Lietuvos gyventojų, per pastaruosius 12 mėnesių davusių kyšius, susijusius su viešosiomis paslaugomis, dalis (visų Lietuvos gyventojų procentais)		24	23	22	21	

R-6-2	Lietuvos gyventojų, toleruojančių korupciją, dalis (visų Lietuvos gyventojų procentais)		56	53	50	47	
6.1.	Uždavinys: plėtoti antikorupcinį visuomenės švietimą viešajame ir privačiame sektoriuose						
P-6-1-1	Parengta televizijos ir radijo laidų ciklą, skirtų valstybės ir savivaldybių įstaigų pažangai vykdant korupcijos prevenciją ir įgyvendinant Programos priemones aptarti (vienetais)		2	3	4		Specialiųjų tyrimų tarnyba
P-6-1-2	Įvykdyta kasmetinių televizijos, radijo ir interneto informacinių ir šviečiamųjų kampanijų, skirtų korupcijos atsiradimo ir plitimo rizikai mažinti (vienetais)		3	3	3		Specialiųjų tyrimų tarnyba
P-6-1-3	Parengta Neformaliojo suaugusiųjų antikorupcinio švietimo programa (vienetais)		1				Švietimo ir mokslo ministerija

Šaltinis: Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2015 m. birželio 17 d. nutarimas Nr. 648 „Dėl Lietuvos Respublikos nacionalinės kovos su korupcija 2015–2025 metų programos įgyvendinimo 2015–2019 metų tarpinstitucinio veiklos plano patvirtinimo“, 2015

Iš vienos į kitą perkeltų nacionalinių kovos su korupcija programų sąrašas

Programa iš kurios perkeliama priemonė	Priemonių Nr. numatyti programoje	Programa į kurią perkeliama priemonė	Į programą perkeltų priemonių Nr.
Nacionalinė kovos su korupcija programa	Iš dalies 1	Nacionalinė kovos su korupcija 2011–2014 metų programa	1.4
	2		1.14
	Iš dalies 5		1.11
	12		3.6 ir 3.7
	Iš dalies 17		5.5
	19		4.5
	21		5.6
	Iš dalies 30		4.7
	34		7.8
	46		9.3
	49		2.15
	50		2.2
	51		2.8
	54		7.11
	57		8.1
	60 ir 62		8.8
	61		8.7
69	9.6		
Nacionalinė kovos su korupcija 2011–2014 metų programa	2.15	Tarpinstitucinis planas	2.1.1.
	4.1		4.1.8
	4.2		4.1.3.
	4.2 ²		4.1.5.
	5.10		1.1.5.
	5.3		5.1.8.
	6.1		1.2.1.
	7.5		2.2.4.
	8.6 ir 8.7		6.1.3.

Šaltinis: sudaryta darbo autoriaus remiantis: